

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 8.7.2021
COM(2021) 389 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2021

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα αποτελεσματικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης είναι απαραίτητα για την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ και για την προάσπιση του κράτους δικαίου και των αξιών στις οποίες βασίζεται η ΕΕ. Τα εθνικά δικαστήρια ενεργούν ως δικαστήρια της ΕΕ όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ. Τα εθνικά δικαστήρια είναι εκείνα που πρωτίστως διασφαλίζουν την αποτελεσματική επιβολή των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ [άρθρο 19 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ)].

Τα αποτελεσματικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης είναι επίσης απαραίτητα για την αμοιβαία εμπιστοσύνη, το καλό επενδυτικό κλίμα και τη βιωσιμότητα της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης. Για τον λόγο αυτόν, η βελτίωση της αποδοτικότητας, της ποιότητας και της ανεξαρτησίας των εθνικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης εξακολουθεί να συγκαταλέγεται στις προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου — του ετήσιου κύκλου συντονισμού της οικονομικής πολιτικής της ΕΕ. Στην ετήσια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2021 ⁽¹⁾, η οποία καθορίζει τις προτεραιότητες της ΕΕ για την οικονομική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης, επαναλαμβάνεται η σύνδεση μεταξύ των αποτελεσματικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στα κράτη μέλη. Τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης που λειτουργούν εύρυθμα και με πλήρη ανεξαρτησία μπορούν να έχουν θετικό αντίκτυπο στις επενδύσεις και, ως εκ τούτου, να συμβάλλουν στην παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα. Είναι επίσης σημαντικά για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής διασυννοριακής εκτέλεσης συμβάσεων και διοικητικών αποφάσεων και της επίλυσης διαφορών, που είναι ουσιαστικής σημασίας για τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς ⁽²⁾.

Στο πλαίσιο αυτό, ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης παρουσιάζει μια ετήσια επισκόπηση δεικτών που επικεντρώνονται στις ουσιαστικές παραμέτρους των αποτελεσματικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης:

- αποδοτικότητα
- ποιότητα και
- ανεξαρτησία.

Η έκδοση του 2021 (πίνακας αποτελεσμάτων) αναπτύσσει περαιτέρω τους δείκτες και για τα τρία στοιχεία, συμπεριλαμβανομένης της ψηφιοποίησης της δικαιοσύνης, η οποία υπήρξε εξαιρετικά σημαντική για τη συνέχιση της λειτουργίας των δικαστηρίων κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, καθώς και γενικότερα για την προώθηση αποδοτικών και προσβάσιμων συστημάτων απονομής δικαιοσύνης ⁽³⁾.

– Ο ευρωπαϊκός μηχανισμός για το κράτος δικαίου –

¹ COM(2020) 575 final.

² Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Έντοπισμός και αντιμετώπιση των φραγμών στην ενιαία αγορά» [COM(2020) 93] και συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής SWD(2020) 54.

³ Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Η ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Μια εργαλειοθήκη ευκαιριών» [COM(2020) 710] και συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής SWD(2020) 540.

Όπως είχε εξαγγελθεί με τις πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές της προέδρου της Επιτροπής κ. von der Leyen, η Επιτροπή θέσπισε ολοκληρωμένο ευρωπαϊκό μηχανισμό για το κράτος δικαίου, ώστε να είναι σε θέση να παρακολουθεί την κατάσταση στα κράτη μέλη πιο διεξοδικά. Ο μηχανισμός για το κράτος δικαίου λειτουργεί ως προληπτικό εργαλείο, για την εμπάθυνση του διαλόγου και την από κοινού ευαισθητοποίηση όσον αφορά τα ζητήματα που άπτονται του κράτους δικαίου. Στο επίκεντρο του νέου μηχανισμού βρίσκεται η ετήσια έκθεση για το κράτος δικαίου, η οποία παρέχει συγκεφαλαιωτική επισκόπηση των σημαντικών εξελίξεων —θετικών και αρνητικών— σε όλα τα κράτη μέλη και στην Ένωση συνολικά. Η έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου δημοσιεύθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου 2020 και βασιζόταν σε διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένου του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης ⁽⁴⁾. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021 αναπτύχθηκε περαιτέρω ώστε να αντικατοπτρίζει επίσης τις ανάγκες για πρόσθετες συγκριτικές πληροφορίες, όπως παρατηρήθηκαν κατά την κατάρτιση της έκθεσης του 2020 για το κράτος δικαίου και με σκοπό την περαιτέρω στήριξη των ετήσιων εκθέσεων για το κράτος δικαίου.

⁴ https://ec.europa.eu/info/publications/2020-rule-law-report-communication-and-country-chapters_el

Τι είναι ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης;

Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης είναι ένα ετήσιο συγκριτικό πληροφοριακό εργαλείο. Στόχος του είναι να συνδράμει την ΕΕ και τα κράτη μέλη στην προσπάθειά τους να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα των εθνικών τους συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, με την παροχή αντικειμενικών, αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων σχετικά με έναν αριθμό δεικτών για την αξιολόγηση i) της αποδοτικότητας, ii) της ποιότητας και iii) της ανεξαρτησίας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης σε όλα τα κράτη μέλη. Δεν παρουσιάζει μια συνολική ενιαία κατάταξη, αλλά παρέχει επισκόπηση του τρόπου λειτουργίας όλων των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης με βάση δείκτες που ενδιαφέρουν και είναι συναφείς για όλα τα κράτη μέλη.

Ο πίνακας αποτελεσμάτων δεν προωθεί κάποιον συγκεκριμένο τύπο συστήματος απονομής δικαιοσύνης και αντιμετωπίζει όλα τα κράτη μέλη σε ισότιμη βάση.

Η αποδοτικότητα, η ποιότητα και η ανεξαρτησία αποτελούν ουσιώδεις παραμέτρους ενός αποτελεσματικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης, ανεξάρτητα από το πρότυπο του εθνικού συστήματος δικαιοσύνης ή τη νομική παράδοση στην οποία θεμελιώνεται. Τα διαγράμματα για τις τρεις αυτές παραμέτρους θα πρέπει να διαβάζονται συνδυαστικά, καθώς και τα τρία στοιχεία συχνά είναι αλληλένδετα (πρωτοβουλίες με στόχο τη βελτίωση ενός εξ αυτών των στοιχείων μπορεί να έχουν επίδραση και σε άλλο).

Ο πίνακας αποτελεσμάτων παρουσιάζει κυρίως δείκτες που αφορούν τις αστικές, τις εμπορικές και τις διοικητικές υποθέσεις, καθώς και ορισμένες ποινικές υποθέσεις, προκειμένου να συνδράμει τα κράτη μέλη στις προσπάθειές τους να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον πιο αποδοτικό και περισσότερο φιλικό για τις επενδύσεις, τις επιχειρήσεις και τους πολίτες. Ο πίνακας αποτελεσμάτων αποτελεί ένα συγκριτικό εργαλείο το οποίο εξελίσσεται στο πλαίσιο διαλόγου με τα κράτη μέλη και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ⁽⁵⁾. Στόχος του είναι ο προσδιορισμός των ουσιωδών παραμέτρων ενός αποτελεσματικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης και η παροχή σχετικών ετήσιων δεδομένων.

Ποια είναι η μεθοδολογία του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης;

Ο πίνακας αποτελεσμάτων χρησιμοποιεί διάφορες πηγές πληροφοριών. Μεγάλο μέρος των ποσοτικών δεδομένων παρέχεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ) του Συμβουλίου της Ευρώπης, με την οποία η Επιτροπή έχει συνάψει σύμβαση για την εκπόνηση ειδικής ετήσιας μελέτης. Τα δεδομένα αυτά καλύπτουν την περίοδο 2012-2019 και έχουν παρασχεθεί από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τη μεθοδολογία της CEPEJ. Η μελέτη περιλαμβάνει επίσης αναλυτικές παρατηρήσεις και ενημερωτικά δελτία ανά χώρα, τα οποία παρέχουν πιο ολοκληρωμένη εικόνα. Τα εν λόγω στοιχεία θα πρέπει να διαβάζονται σε συνδυασμό με τα διαγράμματα ⁽⁶⁾.

Τα δεδομένα σχετικά με τη διάρκεια των διαδικασιών τα οποία συλλέχθηκαν από τη CEPEJ αποτυπώνουν τον «χρόνο εκδίκασης», δηλαδή την υπολογιζόμενη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών (με βάση τον λόγο των εκκρεμών υποθέσεων προς τις κριθείσες υποθέσεις). Τα δεδομένα σχετικά με την αποδοτικότητα των δικαστηρίων κατά την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ σε συγκεκριμένους τομείς δείχνουν τη μέση διάρκεια της διαδικασίας που απορρέει από την πραγματική διάρκεια των δικαστικών υποθέσεων. Επισημαίνεται ότι η διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών μπορεί να διαφέρει σημαντικά μεταξύ περιοχών του ίδιου κράτους μέλους, ιδίως όσον αφορά τα αστικά κέντρα, όπου οι εμπορικές δραστηριότητες ενδέχεται να συνεπάγονται μεγαλύτερο φόρτο υποθέσεων.

⁵ Π.χ. ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 29ης Μαΐου 2018 σχετικά με τον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2017 (P8_TA(2018)0216).

⁶ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_el.

Άλλες πηγές δεδομένων, που καλύπτουν την περίοδο από το 2012 έως το 2020, είναι: η ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης ⁽⁷⁾, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικών Συμβουλίων (ENCJ) ⁽⁸⁾, το Δίκτυο των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων της ΕΕ (NPSJC) ⁽⁹⁾, η Ένωση των Συμβουλίων Επικρατείας και των Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων της ΕΕ (ACA-Europe) ⁽¹⁰⁾, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού (ECN) ⁽¹¹⁾, η Επιτροπή Επικοινωνιών (COCOM) ⁽¹²⁾, το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Παραβίαση των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας ⁽¹³⁾, το Δίκτυο Συνεργασίας για την Προστασία των Καταναλωτών (CPC) ⁽¹⁴⁾, η Ομάδα Εμπειρογνομώνων για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας (EGMLTF) ⁽¹⁵⁾, η Eurostat ⁽¹⁶⁾ και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Δικαστικών (EJTN).

Με την πάροδο των ετών, η μεθοδολογία για τον πίνακα αποτελεσμάτων αναπτύχθηκε περαιτέρω και βελτιστοποιήθηκε σε στενή συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης, ιδίως μέσω ενός ερωτηματολογίου (που επικαιροποιείται σε ετήσια βάση) και μέσω της συλλογής δεδομένων για ορισμένες πτυχές της λειτουργίας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης.

Η διαθεσιμότητα δεδομένων, ιδίως όσον αφορά τους δείκτες για την αποδοτικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, εξακολουθεί να βελτιώνεται, καθώς πολλά κράτη μέλη έχουν επενδύσει στην

⁷ Για να συμβάλει στην προετοιμασία του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης και για την προώθηση της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών σχετικά με την αποτελεσματικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, η Επιτροπή ζήτησε από τα κράτη μέλη να ορίσουν δύο υπευθύνους επικοινωνίας, έναν από το δικαστικό σώμα και έναν από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Η άτυπη αυτή ομάδα συνεδριάζει τακτικά.

⁸ Το ENCJ συγκεντρώνει τα εθνικά όργανα των κρατών μελών που είναι ανεξάρτητα από την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία και τα οποία είναι υπεύθυνα για τη στήριξη των δικαστικών σωμάτων στην ανεξάρτητη απονομή δικαιοσύνης: <https://www.encj.eu/>.

⁹ Το NPSJC παρέχει ένα φόρουμ που προσφέρει στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα τη δυνατότητα να ζητούν τη γνώμη των ανώτατων δικαστηρίων και να επιδιώκουν μεγαλύτερη προσέγγιση μεταξύ τους μέσω της ενθάρρυνσης της συζήτησης και της ανταλλαγής ιδεών: <http://network-presidents.eu/>.

¹⁰ Η ACA-Europe απαρτίζεται από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα Συμβούλια της Επικρατείας ή τα ανώτατα διοικητικά δικαστήρια κάθε κράτους μέλους της ΕΕ: <http://www.juradmin.eu/index.php/en/>.

¹¹ Το ECN συστάθηκε ως φόρουμ διαλόγου και συνεργασίας των ευρωπαϊκών αρχών ανταγωνισμού στις περιπτώσεις στις οποίες εφαρμόζονται τα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ECN αποτελεί το πλαίσιο για τους μηχανισμούς στενής συνεργασίας που προβλέπονται στον κανονισμό αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου. Μέσω του ECN, επιτυγχάνεται η συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών αρχών ανταγωνισμού όλων των κρατών μελών της ΕΕ: http://ec.europa.eu/competition/ecn/index_en.html.

¹² Η COCOM απαρτίζεται από εκπροσώπους των κρατών μελών της ΕΕ. Κύριος ρόλος της είναι να γνωμοδοτεί επί των σχεδίων μέτρων που προτίθεται να θεσπίσει η Επιτροπή στον τομέα της ψηφιακής αγοράς: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/communications-committee>.

¹³ Το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Παραβίαση των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας είναι ένα δίκτυο εμπειρογνομώνων και εξειδικευμένων ενδιαφερόμενων φορέων. Απαρτίζεται από εκπροσώπους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, οι οποίοι συνεργάζονται στο πλαίσιο ενεργών ομάδων εργασίας: <https://euiipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/home>

¹⁴ Το CPC είναι ένα δίκτυο εθνικών αρχών αρμόδιων για την επιβολή της νομοθεσίας της ΕΕ για την προστασία των καταναλωτών στις χώρες της ΕΕ και του ΕΟΧ: http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_governance_tool/consumer_protection_cooperation_network/index_en.htm.

¹⁵ Η EGMLTF συνεδριάζει τακτικά με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων και την παροχή βοήθειας στην Επιτροπή για τη χάραξη πολιτικής και την εκπόνηση νέας νομοθεσίας για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/civil-justice_el.

¹⁶ Η Eurostat είναι η στατιστική υπηρεσία της ΕΕ: <http://ec.europa.eu/eurostat/about/overview>.

ικανότητά τους να παράγουν καλύτερα στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοσύνη. Στον βαθμό που εξακολουθούν να υπάρχουν δυσκολίες όσον αφορά τη συγκέντρωση ή την παροχή δεδομένων, αυτές οφείλονται είτε σε ανεπαρκή στατιστική ικανότητα είτε στο γεγονός ότι οι εθνικές κατηγορίες για τις οποίες συλλέγονται δεδομένα δεν αντιστοιχούν επακριβώς σε εκείνες που χρησιμοποιούνται για τον πίνακα αποτελεσμάτων. Μόνο σε πολύ λίγες περιπτώσεις το κενό δεδομένων οφείλεται στην έλλειψη παροχής στοιχείων από τις εθνικές αρχές. Η Επιτροπή εξακολουθεί να παροτρύνει τα κράτη μέλη να μειώσουν περαιτέρω το εν λόγω κενό δεδομένων.

Πώς τροφοδοτεί ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης το Ευρωπαϊκό Εξαμήνο και πώς συνδέεται με τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας;

Ο πίνακας αποτελεσμάτων παρέχει στοιχεία για την αξιολόγηση της αποδοτικότητας, της ποιότητας και της ανεξαρτησίας των εθνικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης και, ως εκ τούτου, αποσκοπεί στο να συνδράμει τα κράτη μέλη να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα των εθνικών τους συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Μέσω της σύγκρισης πληροφοριών σχετικά με τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης, ο πίνακας αποτελεσμάτων διευκολύνει τον εντοπισμό βέλτιστων πρακτικών και αδυναμιών και την παρακολούθηση των προκλήσεων και της προόδου που σημειώνεται. Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, διενεργούνται ειδικές αξιολογήσεις ανά χώρα μέσω διμερούς διαλόγου με τις εθνικές αρχές και τους ενδιαφερόμενους φορείς. Εάν οι αδυναμίες που εντοπίζονται έχουν μακροοικονομική σημασία, η ανάλυση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου μπορεί να οδηγήσει την Επιτροπή να προτείνει στο Συμβούλιο την έκδοση ειδικών συστάσεων ανά χώρα για τη βελτίωση του εθνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης σε μεμονωμένα κράτη μέλη ⁽¹⁷⁾. Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) θα διαθέσει περισσότερα από 670 δισ. EUR σε δάνεια και επιχορηγήσεις, από τα οποία κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να διαθέσει τουλάχιστον το 20 % για την ψηφιακή μετάβαση. Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας προσφέρει την ευκαιρία να ληφθούν υπόψη οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις που αφορούν τα εθνικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης και να επιταχυνθούν οι εθνικές προσπάθειες για την ολοκλήρωση του ψηφιακού μετασχηματισμού των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή πρέπει να αξιολογήσει κατά πόσον τα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας των κρατών μελών αναμένεται να συμβάλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση όλων ή σημαντικού υποσυνόλου των προκλήσεων που προσδιορίζονται στις σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις ή των προκλήσεων που προσδιορίζονται σε άλλα σχετικά έγγραφα της Επιτροπής που έχουν εκδοθεί στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου ⁽¹⁸⁾.

Γιατί είναι σημαντικά τα αποτελεσματικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης για ένα φιλικό προς τις επενδύσεις επιχειρηματικό περιβάλλον;

Τα αποτελεσματικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης που προασπίζουν το κράτος δικαίου έχουν θετικό οικονομικό αντίκτυπο. Όταν τα δικαστικά συστήματα εγγυώνται την πραγμάτωση των δικαιωμάτων, οι πιστωτές είναι πιθανότερο να δανείσουν, οι επιχειρήσεις αποθαρρύνονται από την υιοθέτηση καιροσκοπικής συμπεριφοράς, το κόστος των συναλλαγών μειώνεται και οι καινοτόμες επιχειρήσεις είναι πιθανότερο να πραγματοποιήσουν επενδύσεις. Ο ευεργετικός αντίκτυπος των καλά λειτουργούντων εθνικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης στην οικονομία τεκμηριώνεται με σειρά

¹⁷ Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, το Συμβούλιο, κατόπιν πρότασης της Επιτροπής, απηύθυνε ειδικές ανά χώρα συστάσεις σχετικά με το σύστημά τους απονομής δικαιοσύνης σε επτά κράτη μέλη το 2019 (HR, IT, CY, HU, MT, PT και SK) και σε οκτώ κράτη μέλη το 2020 (HR, IT, CY, HU, MT, PL, PT και SK). Επιπλέον, η Επιτροπή παρακολουθεί τις δικαστικές μεταρρυθμίσεις στη BG και τη RO στο πλαίσιο του μηχανισμού συνεργασίας και ελέγχου.

¹⁸ Άρθρο 19 παράγραφος 3 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2021, για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΕΕ L 57 της 18.2.2021, σ. 17).

μελετών και επιστημονικών συγγραμμάτων, μεταξύ άλλων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου⁽¹⁹⁾, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας⁽²⁰⁾, του ΟΟΣΑ⁽²¹⁾, του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ⁽²²⁾ και της Παγκόσμιας Τράπεζας⁽²³⁾.

Μελέτη κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μείωση της διάρκειας των δικαστικών διαδικασιών κατά 1 % [μετρούμενη σε χρόνο εκδίκασης⁽²⁴⁾] μπορεί να αυξήσει τον ρυθμό ανάπτυξης του αριθμού των επιχειρήσεων⁽²⁵⁾ και ότι υψηλότερο ποσοστό εταιρειών που θεωρούν ότι το σύστημα απονομής δικαιοσύνης είναι ανεξάρτητο κατά 1 % τείνει να συνδέεται με υψηλότερο κύκλο εργασιών και αύξηση της παραγωγικότητας⁽²⁶⁾. Άλλη μελέτη έδειξε θετική συσχέτιση μεταξύ εκλαμβανόμενης ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και ροών άμεσων ξένων επενδύσεων⁽²⁷⁾.

Επιπλέον, σειρά ερευνών έχει καταδείξει τη σημασία της αποτελεσματικότητας των εθνικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης για τις εταιρείες. Για παράδειγμα, σε μία έρευνα, το 93 % των μεγάλων επιχειρήσεων απάντησε ότι εξετάζει συστηματικά και σε συνεχή βάση τις συνθήκες που σχετίζονται με το κράτος δικαίου (συμπεριλαμβανομένης της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων) στις χώρες στις οποίες επενδύει⁽²⁸⁾. Σε άλλη έρευνα, περισσότερες από τις μισές μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) απάντησαν ότι το κόστος και η υπερβολική διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών, αντίστοιχα, ήταν οι βασικοί λόγοι για τη μη κίνηση δικαστικής διαδικασίας λόγω προσβολής δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΔΔΙ)⁽²⁹⁾. Η ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Εντοπισμός και αντιμετώπιση των φραγμών στην ενιαία αγορά»⁽³⁰⁾ και το σχέδιο δράσης για την

¹⁹ Περιφερειακές οικονομικές προβλέψεις του ΔΝΤ, Νοέμβριος 2017, *Europe: Europe Hitting its Stride*, σ. xviii, 40, 70: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/REO/EUR/2017/November/eur-booked-print.ashx?la=en>.

²⁰ ΕΚΤ, «Structural policies in the euro area», Ιούνιος 2018, ECB Occasional Paper Series No 210: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op210.en.pdf?3db9355b1d1599799aa0e475e5624651>

²¹ Βλ. π.χ.: «What makes civil justice effective?», OECD Economics Department Policy Notes, αριθ. 18 Ιουνίου 2013 και «The Economics of Civil Justice: New Cross-Country Data and Empirics», OECD Economics Department Working Papers, αριθ. 1060.

²² Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, «The Global Competitiveness Report 2019», Οκτώβριος 2019: <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>.

²³ Παγκόσμια Τράπεζα, «World Development Report 2017: Governance and the Law, Chapter 3: The role of law», σ. 83, 140: <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2017>.

²⁴ Ο δείκτης του «χρόνου εκδίκασης» προκύπτει από τη διαίρεση του αριθμού των μη κριθεισών υποθέσεων διά του αριθμού των κριθεισών υποθέσεων στη λήξη ενός έτους και τον πολλαπλασιασμό του πηλίκου επί 365 (ημέρες). Πρόκειται για τυποποιημένο δείκτη που έχει καθοριστεί από την CEPEJ του Συμβουλίου της Ευρώπης: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

²⁵ Vincenzo Bove και Leandro Elia: «The judicial system and economic development across EU Member States», τεχνική έκθεση του JRC, EUR 28440 EN, Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ, Λουξεμβούργο, 2017: http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC104594/jrc104594_2017_the_judicial_system_and_economic_development_across_eu_member_states.pdf.

²⁶ *Idem*.

²⁷ «Effect of judicial independence to FDI into Eastern Europe and South Asia»· Bülent Dogru· 2012, Munich Personal RePEc Archive (MPRA): https://mpra.ub.uni-muenchen.de/40471/1/MPRA_paper_40322.pdf. Τα κράτη μέλη της ΕΕ που περιλαμβάνονταν στη μελέτη ήταν τα εξής: BG, HR, CZ, EST, HU, LV, LT, RO, SK και SI.

²⁸ The Economist Intelligence Unit: «Risk and Return – Foreign Direct Investment and the Rule of Law», 2015 http://www.biicl.org/documents/625_d4_fdi_main_report.pdf, σ. 22.

²⁹ Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας της ΕΕ (EUIPO), Πίνακας αποτελεσμάτων των ΜΜΕ στον τομέα της διανοητικής ιδιοκτησίας το 2016: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/sme_scoreboard_study_2016/Executive-summary_en.pdf.

³⁰ COM(2020) 93 και SWD(2020) 54.

επιβολή των κανόνων της ενιαίας αγοράς ⁽³¹⁾ παρέχουν επίσης πληροφορίες σχετικά με τη σημασία των αποτελεσματικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης για τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, ιδίως για τις επιχειρήσεις.

Πώς στηρίζει η Επιτροπή την εφαρμογή ορθών μεταρρυθμίσεων στον τομέα της δικαιοσύνης μέσω τεχνικής στήριξης;

Τα κράτη μέλη μπορούν να αξιοποιήσουν την τεχνική στήριξη που παρέχει η Επιτροπή μέσω της Γενικής Διεύθυνσης Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (ΓΔ REFORM) στο πλαίσιο του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης (TSI) ⁽³²⁾, το οποίο έχει συνολικό προϋπολογισμό 864,4 εκατ. EUR για την περίοδο 2021-2027. Από το 2017 έως το 2020, το πρόγραμμα στήριξης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων είχε προϋπολογισμό 222,8 εκατ. EUR και στήριξε περισσότερα από 1 000 έργα μεταρρυθμίσεων σε 27 κράτη μέλη σε πολλούς τομείς. Στον τομέα της δικαιοσύνης, περιλαμβάνονταν, για παράδειγμα, τεχνική στήριξη για τη βελτίωση της αποδοτικότητας του δικαστικού συστήματος, για τη μεταρρύθμιση του δικαστικού χάρτη, για την οργάνωση των δικαστηρίων, για τον σχεδιασμό ή την εφαρμογή προγραμμάτων ηλεκτρονικής δικαιοσύνης και δικαιοσύνης στον κυβερνοχώρο, για συστήματα διαχείρισης υποθέσεων, για τη διαδικασία επιλογής και προαγωγής των δικαστών, για την κατάρτιση των δικαστών, για τη βελτίωση των πλαισίων αφερεγγυότητας και για την εξωδικαστική επίλυση καταναλωτικών διαφορών. Επιπλέον, το TSI συμπληρώνει επίσης τα μέτρα της Επιτροπής για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας COVID-19, και συγκεκριμένα τον μηχανισμό αποκατάστασης και ανθεκτικότητας, καθώς το TSI μπορεί να στηρίζει τα κράτη μέλη κατά την κατάρτιση και την εφαρμογή των σχεδίων τους ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

Γιατί παρακολουθεί η Επιτροπή την ψηφιοποίηση των εθνικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης;

Η ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης είναι καίριας σημασίας για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης και αποτελεί προφανές εργαλείο για την ενίσχυση και τη διευκόλυνση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Η πανδημία COVID-19 ανέδειξε την ανάγκη να επιταχύνουν τα κράτη μέλη τις μεταρρυθμίσεις εκσυγχρονισμού στον τομέα αυτόν.

Από το 2013, ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης περιλαμβάνει ορισμένες συγκριτικές πληροφορίες σχετικά με την ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης σε όλα τα κράτη μέλη, για παράδειγμα όσον αφορά την ηλεκτρονική πρόσβαση σε δικαστικές αποφάσεις ή την ηλεκτρονική υποβολή και παρακολούθηση αξιώσεων.

Η ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Η ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Μια εργαλειοθήκη ευκαιριών» ⁽³³⁾, που εκδόθηκε τον Δεκέμβριο του 2020, αποτελεί στρατηγική που αποσκοπεί στη βελτίωση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης με τη χρήση της τεχνολογίας. Όπως περιγράφεται στην

³¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Μακροπρόθεσμο σχέδιο δράσης για τη βελτίωση της [εφαρμογής](#) και της επιβολής των κανόνων της ενιαίας αγοράς» [COM(2020) 94], βλ. ιδίως δράσεις 4, 6 και 18.

³² https://ec.europa.eu/info/overview-funding-programmes/technical-support-instrument-tsi_el
Ο κανονισμός για το TSI εκδόθηκε τον Μάρτιο του 2021 και, σύμφωνα με το άρθρο 5, στόχος του είναι να στηρίζει: «... τη θεσμική μεταρρύθμιση και την αποτελεσματική και προσανατολισμένη στις υπηρεσίες λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, την απλούστευση των κανόνων και των διαδικασιών, τον λογιστικό έλεγχο, τη βελτίωση της ικανότητας απορρόφησης των ενωσιακών κονδυλίων, την προώθηση της διοικητικής συνεργασίας, **το αποτελεσματικό κράτος δικαίου, τη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος**, τη δημιουργία ικανοτήτων για τις αρχές ανταγωνισμού και καταπολέμησης των μονοπωλίων, την ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής εποπτείας και την ενίσχυση της καταπολέμησης της απάτης, της διαφθοράς και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες» (η υπογράμμιση δική μας).

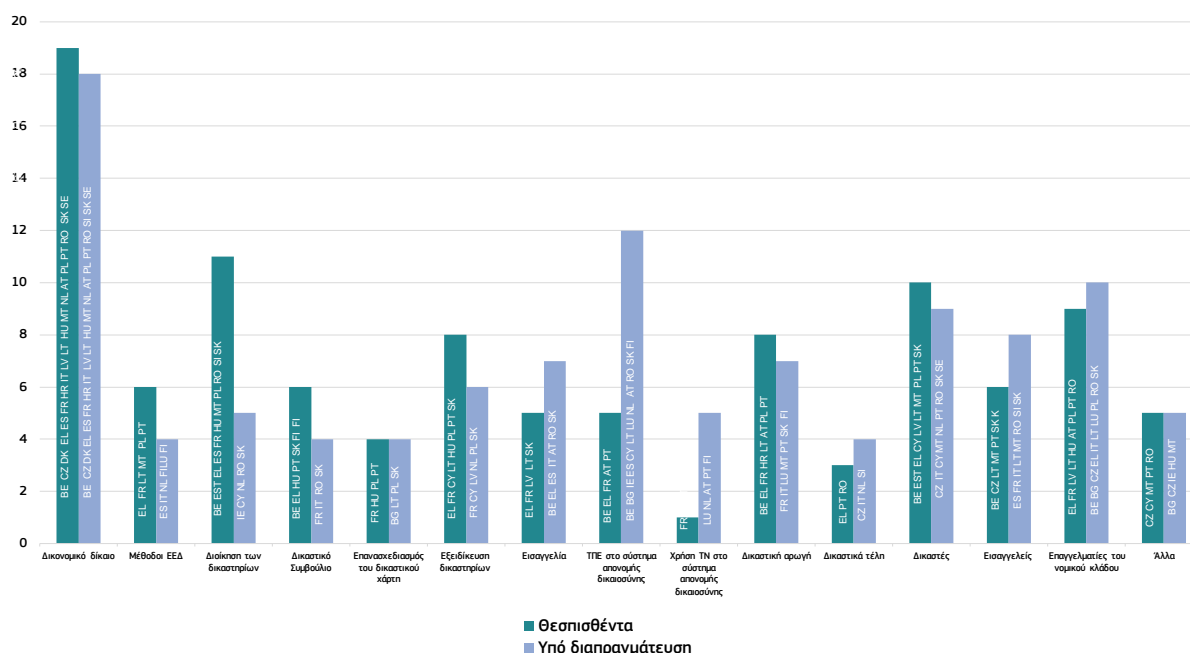
³³ COM(2020) 710 final.

ανακοίνωση, από το 2021 θα συμπεριληφθούν διάφοροι πρόσθετοι δείκτες στον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης. Σκοπός είναι να εξασφαλιστεί η ολοκληρωμένη και έγκαιρη διεξοδική παρακολούθηση των τομέων στους οποίους συντελείται πρόοδος και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη στις προσπάθειές τους για ψηφιοποίηση των συστημάτων τους απονομής δικαιοσύνης.

2. ΠΛΑΙΣΙΟ: ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΙΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΤΟ 2020

Το 2020 πολλά κράτη μέλη συνέχισαν τις προσπάθειές τους για την περαιτέρω βελτίωση της αποτελεσματικότητας των εθνικών τους συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Στο διάγραμμα 1 παρουσιάζεται μια επικαιροποιημένη επισκόπηση των μέτρων που έχουν θεσπιστεί και των μέτρων που σχεδιάζεται να ληφθούν σε διάφορους τομείς των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης στα κράτη μέλη που επιδίδονται σε δραστηριότητες μεταρρυθμίσεων.

Διάγραμμα 1: Νομοθετική και κανονιστική δραστηριότητα όσον αφορά τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης το 2020 (θεσπισθέντα μέτρα / πρωτοβουλίες υπό διαπραγμάτευση ανά κράτος μέλος) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽³⁴⁾]

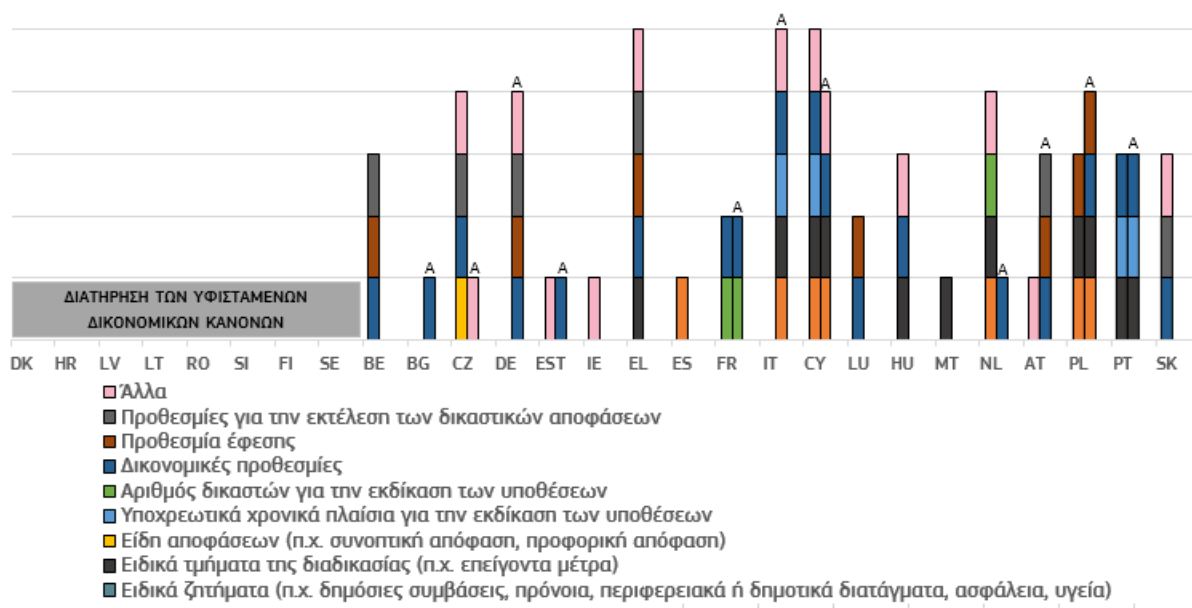
Το 2020 το δικονομικό δίκαιο εξακολούθησε να αποτελεί τομέα ιδιαίτερης εστίασης σε πολλά κράτη μέλη, με σημαντικό αριθμό εν εξελίξει ή σχεδιαζόμενων νομοθετικών δραστηριοτήτων. Αυξημένη δραστηριότητα σημειώθηκε επίσης όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις σχετικά με το καθεστώς των δικαστών, καθώς και τους κανόνες για τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου. Ορισμένα κράτη μέλη βρίσκονταν σε διαδικασία θέσπισης νομοθεσίας για τη χρήση των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στα συστήματά τους απονομής δικαιοσύνης. Το 2020 συνεχίστηκε η τάση των προηγούμενων ετών για μέτρα που αφορούν τη διοίκηση των δικαστηρίων. Η δραστηριότητα σε άλλους τομείς, όπως οι μέθοδοι εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (ΕΕΔ), οι κανόνες σχετικά με τους εισαγγελείς ή τα δικαστικά έξοδα, επιβραδύνθηκε. Ορισμένα κράτη μέλη χρησιμοποιούν ήδη ενεργά ή σχεδιάζουν να χρησιμοποιήσουν την τεχνητή νοημοσύνη στα εθνικά τους συστήματα απονομής δικαιοσύνης. Η επισκόπηση επιβεβαιώνει την παρατήρηση ότι οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της δικαιοσύνης απαιτούν χρόνο —ενίοτε αρκετών ετών—

³⁴ Οι πληροφορίες έχουν συγκεντρωθεί σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης 26 κρατών μελών. Η DE εξήγησε ότι βρίσκονται σε εξέλιξη διάφορες μεταρρυθμίσεις όσον αφορά τη δικαστική εξουσία, στις οποίες το πεδίο και η κλίμακα της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας μπορεί να διαφέρουν μεταξύ των 16 ομόσπονδων κρατών.

από την αρχική τους εξαγγελία έως τη θέσπιση των σχετικών νομοθετικών και κανονιστικών μέτρων και την πραγματική εφαρμογή τους στην πράξη.

Η πανδημία COVID-19 δημιούργησε επίσης νέες προκλήσεις που ανέδειξαν τη σημασία της επιτάχυνσης των μεταρρυθμίσεων για την ψηφιοποίηση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Στο πλαίσιο αυτό, αρκετά κράτη μέλη έλαβαν νέα μέτρα για τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας των δικαστηρίων, εξασφαλίζοντας παράλληλα τη συνεχή και εύκολη πρόσβαση όλων στη δικαιοσύνη, ιδίως μέσω της προσαρμογής των δικονομικών κανόνων. Η Ένωση των Συμβουλίων Επικρατείας και των Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων της ΕΕ (ACA-Europe) ανέπτυξε ερωτηματολόγιο στο οποίο εξετάζονται οι επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 στην επαγγελματική δραστηριότητα των ανώτατων δικαστηρίων. Στους ερωτηθέντες περιλαμβάνονταν τα Ανώτατα Διοικητικά Δικαστήρια και τα Ανώτατα Δικαστήρια [μέλη του Δικτύου των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων της ΕΕ (NPSJC)]. Χωρίς να εξετάζονται τα ουσιαστικά μέτρα που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19, στο διάγραμμα 2 παρουσιάζονται οι αλλαγές στο δικονομικό δίκαιο που θεσπίστηκαν από τα κράτη μέλη για τη διευκόλυνση των δικαστικών λειτουργιών των δικαστηρίων, μέσω νέας νομοθεσίας, αποφάσεων των ανωτάτων δικαστηρίων, κανονισμών δικαστηρίων ή πρακτικών.

Διάγραμμα 2: Αλλαγές στους δικονομικούς κανόνες στα ανώτατα δικαστήρια λόγω της πανδημίας COVID-19 [πηγή: ACA-Europe and NPSJC ⁽³⁵⁾]

(*) Για κάθε κράτος μέλος, η αριστερή στήλη παρουσιάζει τις πρακτικές στα ανώτατα δικαστήρια και η δεξιά στήλη τις πρακτικές στα ανώτατα διοικητικά δικαστήρια (στήλη με το γράμμα «Α»). Τα κράτη μέλη αναφέρονται με αλφαβητική σειρά βάσει της γεωγραφικής ονομασίας τους στη γλώσσα τους. BE:

³⁵ Το παρόν διάγραμμα βασίστηκε σε δύο ερωτηματολόγια, ένα από την ACA Europe και ένα από το Δίκτυο των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων της ΕΕ (NPSJC). Για ορισμένα κράτη μέλη, υπάρχει μόνο μία στήλη στο διάγραμμα. Στις περιπτώσεις αυτές, δεν υπάρχει Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο ή δεν δόθηκαν απαντήσεις στην έρευνα που εστάλη στο NPSJC.

Conseil d'Etat (Συμβούλιο της Επικρατείας) και *Cour de cassation* (Ανώτατο Δικαστήριο). BG: *Върховен административен съд* (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο). CZ: *Nejvyšší správní soud* (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) και *Nejvyšší soud* (Ανώτατο Δικαστήριο). DE: *Bundesverwaltungsgericht* (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο). EST: *Riikohus* (Ανώτατο Δικαστήριο). IE: *Chúirt Uachtarach* (Ανώτατο Δικαστήριο). EL: Συμβούλιο της Επικρατείας. ES: *Tribunal Supremo* (Ανώτατο Δικαστήριο). FR: *Conseil d'Etat* (Συμβούλιο της Επικρατείας), *Cour de cassation* (Ανώτατο Δικαστήριο). HR: *Visoki upravni* (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο). IT: *Consiglio de Stato* (Συμβούλιο της Επικρατείας). CY: *Ανώτατο Δικαστήριο*. LV: *Augstākā tiesa* (Ανώτατο Δικαστήριο). LT: *Vyriausiasis Administracinis Teismas* (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο). LU: *Cour administrative* (Διοικητικό Δικαστήριο) *Cour de Cassation* (Ανώτατο Δικαστήριο). HU: *Kúria* (Ανώτατο Δικαστήριο). MT: *Court of Appeal* (Εφετείο). NL: *Hoge Raad* (Ανώτατο Δικαστήριο), *Centrale Raad van Beroep* (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο Κοινωνικών Υποθέσεων), *Raad van State* (Συμβούλιο της Επικρατείας). AT: *Verwaltungsgerichtshof* (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο), *Personalsenat* (ειδική επιτροπή αξιολόγησης) του ανώτερου δικαστηρίου, *Oberster Gerichtshof* (Ανώτατο Δικαστήριο). PL: *Naczelny Sąd Administracyjny* (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο). PT: *Supremo Tribunal Administrativo* (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο). RO: *Înalta Curte de Casație și Justiție* (Ανώτατο Δικαστήριο). SI: *Vrhovno sodišče* (Ανώτατο Δικαστήριο). SK: *Najvyšší súd* (Ανώτατο Δικαστήριο). FI: *Korkein hallinto-oikeus* (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο). SE: *Högsta förvaltningsdomstolen* (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο). Δεν υπάρχουν στοιχεία από: BG: *Върховен касационен съд* (Ανώτατο Δικαστήριο)· HR: *Vrhovni sud* (Ανώτατο Δικαστήριο)· IT: *Corte Suprema di Cassazione* (Ανώτατο Δικαστήριο)· SE: *Högsta domstolen* (Ανώτατο Δικαστήριο).

3. ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΓΙΑ ΤΟ 2021

Η αποδοτικότητα, η ποιότητα και η ανεξαρτησία είναι οι κύριες παράμετροι ενός αποτελεσματικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης, και ο πίνακας αποτελεσμάτων παρουσιάζει δείκτες που αφορούν και τις τρεις αυτές παραμέτρους.

3.1. Αποδοτικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης

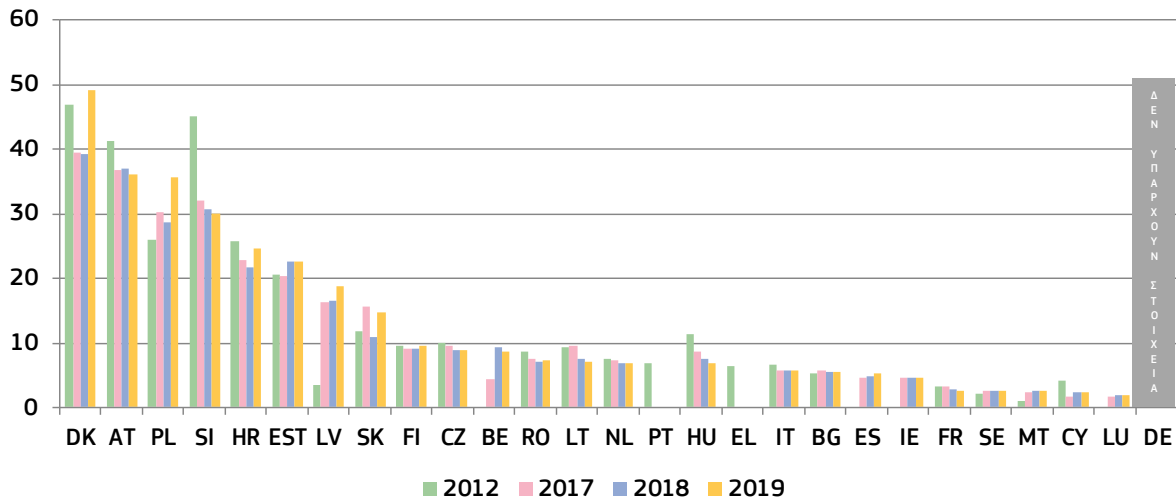
Στον πίνακα αποτελεσμάτων παρουσιάζονται δείκτες για την αποδοτικότητα των διαδικασιών στους ευρείς τομείς των αστικών, των εμπορικών και των διοικητικών υποθέσεων, καθώς και σε ειδικούς τομείς στους οποίους διοικητικές αρχές και δικαστήρια εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ ⁽³⁶⁾.

3.1.1. Εξελίξεις όσον αφορά τον φόρτο υποθέσεων

Ο φόρτος υποθέσεων των εθνικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης αυξήθηκε σε αρκετά κράτη μέλη, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, ενώ μειώθηκε ή παρέμεινε σταθερός σε άλλα. Συνολικά, εξακολουθεί να ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών (διάγραμμα 3). Το γεγονός αυτό δείχνει ότι είναι σημαντικό, για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, να διατηρηθεί η επαγρύπνηση ως προς τις εξελίξεις όσον αφορά τον φόρτο υποθέσεων.

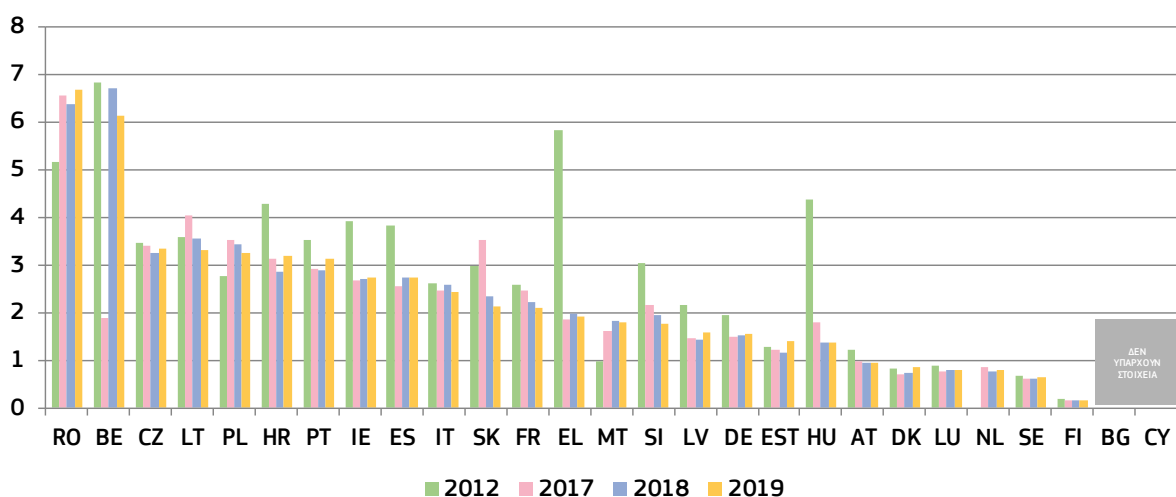
³⁶ Η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων είναι επίσης σημαντική για την αποδοτικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Ωστόσο, στα περισσότερα κράτη μέλη δεν υπάρχουν διαθέσιμα συγκρίσιμα δεδομένα.

Διάγραμμα 3: Αριθμός εισαχθεισών αστικών, εμπορικών, διοικητικών και άλλων υποθέσεων τα έτη 2012, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / ανά 100 κατοίκους) [πηγή: μελέτη CEPEJ (37)]

(*) Βάσει της μεθοδολογίας της CEPEJ, η εν λόγω κατηγορία περιλαμβάνει όλες τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης και εκούσιας δικαιοδοσίας, τις υποθέσεις κτηματολογίου και εμπορικού μητρώου εκούσιας δικαιοδοσίας, άλλες υποθέσεις μητρώων, άλλες υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, υποθέσεις διοικητικού δικαίου και άλλες μη ποινικές υποθέσεις. Αλλαγές μεθοδολογίας στις LV (αναδρομική εφαρμογή για το 2017), SK και SE (τα δεδομένα για το 2017 έχουν προσαρμοστεί ώστε να περιλαμβάνουν τις υποθέσεις που αφορούν το μεταναστευτικό δίκαιο ως διοικητικές υποθέσεις, σύμφωνα με τη μεθοδολογία της CEPEJ).

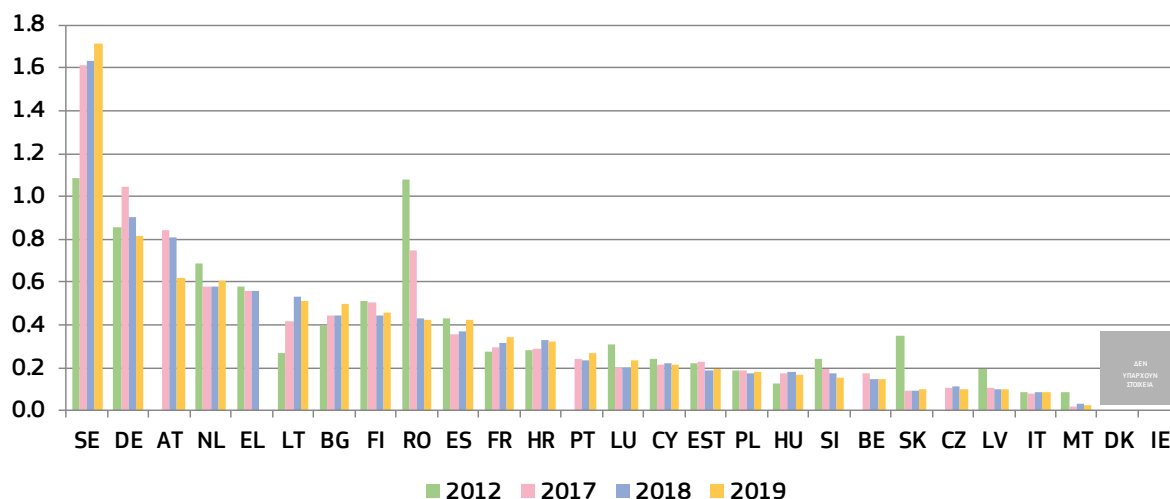
Διάγραμμα 4: Αριθμός εισαχθεισών αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας τα έτη 2012, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / ανά 100 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

³⁷ Μελέτη του 2020 για τη λειτουργία των δικαστικών συστημάτων στα κράτη μέλη της ΕΕ, που εκπονήθηκε από τη γραμματεία της CEPEJ για την Επιτροπή: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_el.

(*) Βάσει της μεθοδολογίας της CEPEJ, οι αστικές/εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας αφορούν διαφορές μεταξύ αντιδίκων, π.χ. διαφορές σχετικές με συμβάσεις. Οι αστικές/εμπορικές υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας αφορούν διαδικασίες στις οποίες δεν υπάρχει αντιδικία, π.χ. χωρίς αντιδικία διαταγές πληρωμής. Αλλαγές μεθοδολογίας στις **EL** και **SK**. Τα στοιχεία για τις **NL** περιλαμβάνουν υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας.

Διάγραμμα 5: Αριθμός εισαχθεισών διοικητικών υποθέσεων τα έτη 2012, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / ανά 100 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Σύμφωνα με τη μεθοδολογία της CEPEJ, οι υποθέσεις διοικητικού δικαίου αφορούν διαφορές μεταξύ ατόμων και τοπικών, περιφερειακών ή εθνικών αρχών. Στις **DK** και **IE**, οι διοικητικές υποθέσεις δεν καταγράφονται χωριστά. Ορισμένες διοικητικές διαδικασίες αποδικαστικοποιήθηκαν στη **RO** το 2018. Αλλαγές μεθοδολογίας στις **EL**, **SK** και **SE**. Στη **SE**, οι υποθέσεις μετανάστευσης έχουν συμπεριληφθεί στις διοικητικές υποθέσεις (αναδρομική εφαρμογή για το 2017).

3.1.2. Γενικά δεδομένα για την αποδοτικότητα

Οι δείκτες για την αποδοτικότητα των διαδικασιών στους ευρείς τομείς των αστικών, των εμπορικών και των διοικητικών υποθέσεων είναι: i) η εκτιμώμενη διάρκεια των διαδικασιών (χρόνος εκδίκασης), ii) το ποσοστό διεκπεραίωσης και iii) ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων.

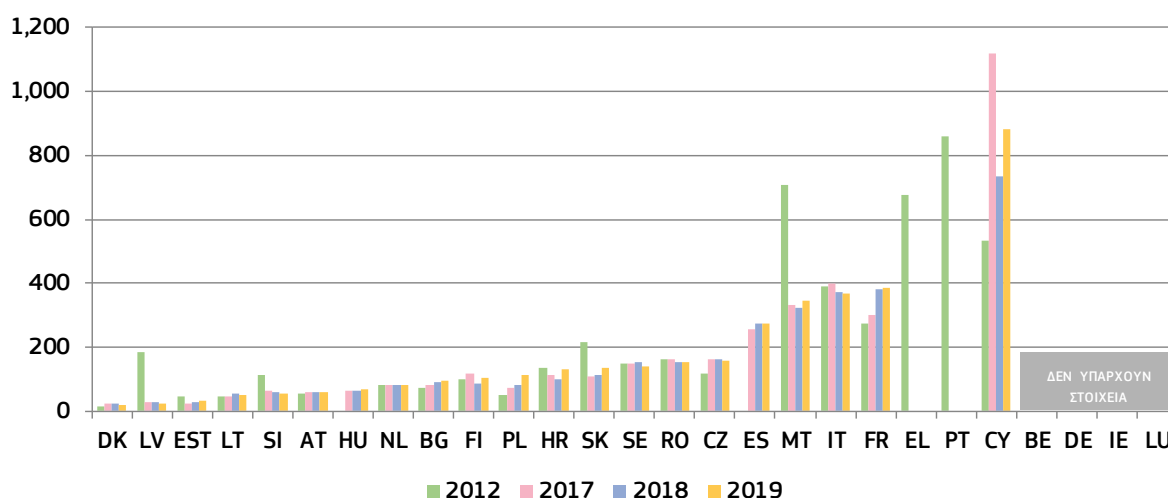
– Εκτιμώμενη διάρκεια των διαδικασιών –

Η διάρκεια των διαδικασιών δηλώνει τον εκτιμώμενο χρόνο (σε ημέρες) που απαιτείται για τη δικαστική επίλυση μιας υπόθεσης, δηλαδή τον χρόνο που χρειάζεται το δικαστήριο για να εκδώσει απόφαση σε πρώτο βαθμό. Ο δείκτης του «χρόνου εκδίκασης» προκύπτει από τη διαίρεση του αριθμού των μη κριθεισών υποθέσεων διά του αριθμού των κριθεισών υποθέσεων στη λήξη ενός έτους και τον πολλαπλασιασμό του πηλίκου επί 365 (ημέρες) ⁽³⁸⁾. Το υπολογιζόμενο μέγεθος δηλώνει τον εκτιμώμενο ελάχιστο χρόνο που χρειάζεται το δικαστήριο για την επίλυση μιας υπόθεσης, διατηρώντας παράλληλα τις τρέχουσες συνθήκες εργασίας. Όσο υψηλότερη είναι η τιμή, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να χρειαστεί περισσότερο χρόνο το δικαστήριο για να εκδώσει απόφαση. Τα διαγράμματα αφορούν κυρίως διαδικασίες σε πρωτοβάθμια δικαστήρια και συγκρίνουν τα στοιχεία για τα έτη 2012,

³⁸ Η διάρκεια των διαδικασιών, το ποσοστό διεκπεραίωσης και ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων αποτελούν τυποποιημένους δείκτες που έχουν καθοριστεί από τη CEPEJ: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

2017, 2018 και 2019, στον βαθμό που είναι διαθέσιμα ⁽³⁹⁾. Στα διαγράμματα 8 και 10 απεικονίζεται ο χρόνος εκδίκασης το 2019 σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας και διοικητικές υποθέσεις σε όλους τους βαθμούς δικαιοδοσίας, ενώ στο διάγραμμα 22 απεικονίζεται η μέση διάρκεια των διαδικασιών σε υποθέσεις νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στα πρωτοβάθμια δικαστήρια.

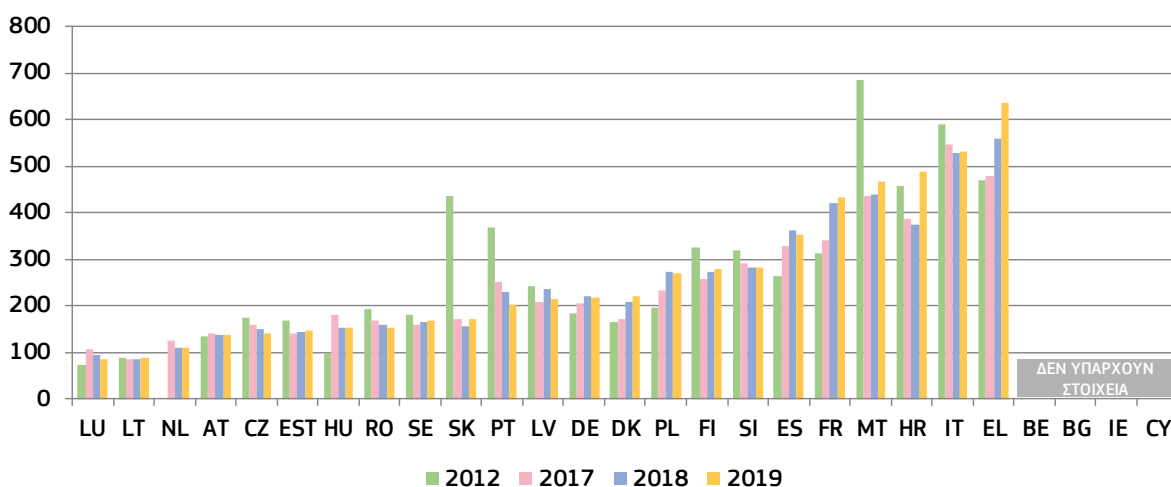
Διάγραμμα 6: Εκτιμώμενος αναγκαίος χρόνος για τη δικαστική επίλυση αστικών, εμπορικών, διοικητικών και άλλων υποθέσεων τα έτη 2012, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Βάσει της μεθοδολογίας της CEPEJ, η εν λόγω κατηγορία περιλαμβάνει όλες τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης και εκούσιας δικαιοδοσίας, τις υποθέσεις κτηματολογίου και εμπορικού μητρώου εκούσιας δικαιοδοσίας, άλλες υποθέσεις μητρώων, άλλες υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, υποθέσεις διοικητικού δικαίου και άλλες μη ποινικές υποθέσεις. Αλλαγές μεθοδολογίας στη SK. Στις εκκρεμείς υποθέσεις περιλαμβάνονται όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας στην CZ και, έως το 2016, στη SK. LV: η απότομη μείωση οφείλεται στη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος, καθώς και στους ελέγχους σφαλμάτων και στην εκκαθάριση δεδομένων στο σύστημα πληροφοριών των δικαστηρίων.

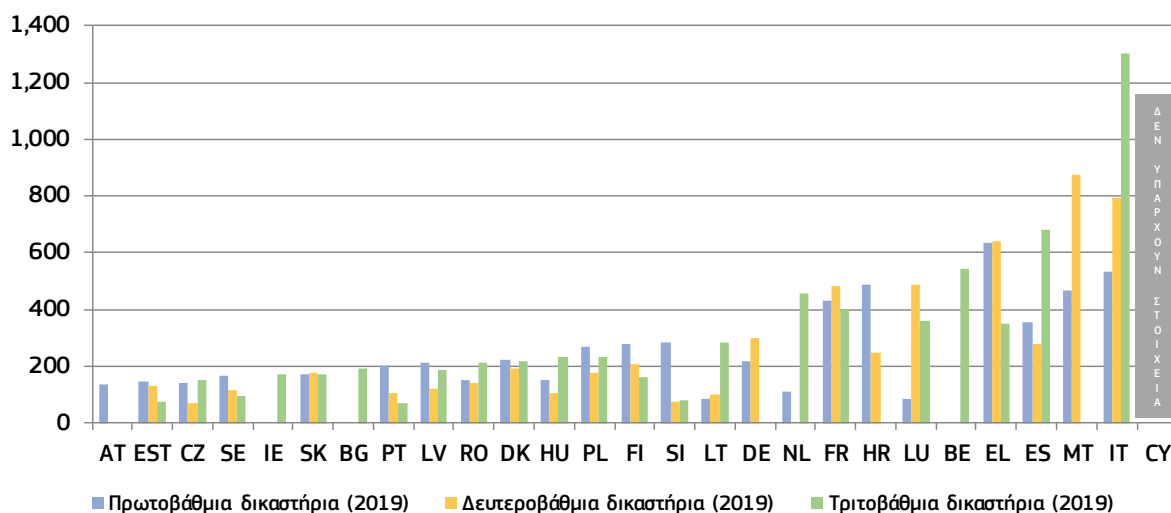
³⁹ Τα έτη επιλέχθηκαν κατά τρόπο ώστε να διατηρηθεί η οκταετής προοπτική με το 2012 ως έτος βάσης και να αποφευχθεί ταυτόχρονα ο υπερκορεσμός των διαγραμμάτων. Δεδομένα για τα έτη 2010, 2013, 2014, 2015 και 2016 παρέχονται στην έκθεση της CEPEJ.

Διάγραμμα 7: Εκτιμώμενος αναγκαίος χρόνος για τη δικαστική επίλυση αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας σε πρώτο βαθμό τα έτη 2012, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

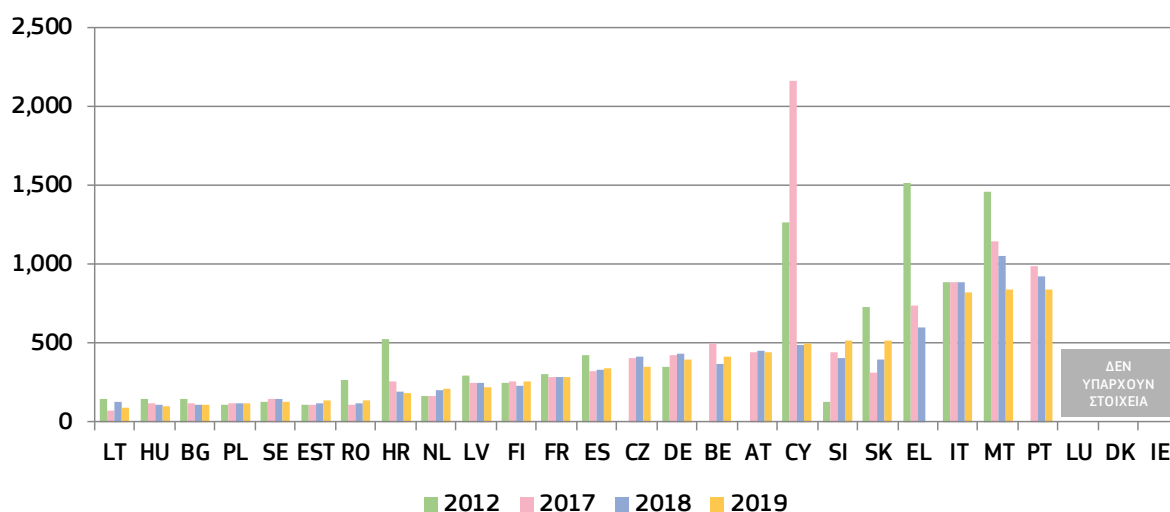
(*) Βάσει της μεθοδολογίας της CEPEJ, οι αστικές/εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας αφορούν διαφορές μεταξύ αντιδίκων, π.χ. διαφορές σχετικές με συμβάσεις. Οι αστικές/εμπορικές υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας αφορούν διαδικασίες στις οποίες δεν υπάρχει αντιδικία, π.χ. χωρίς αντιδικία διαταγές πληρωμής. Αλλαγές μεθοδολογίας στις **EL** και **SK**. Στις εκκρεμείς υποθέσεις περιλαμβάνονται όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας στην **CZ** και, έως το 2016, στη **SK**. Τα στοιχεία για τις **NL** περιλαμβάνουν υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας.

Διάγραμμα 8: Εκτιμώμενος αναγκαίος χρόνος για τη δικαστική επίλυση αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας σε όλους τους βαθμούς δικαιοδοσίας το 2019 (*) (σε πρώτο, δεύτερο και τρίτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

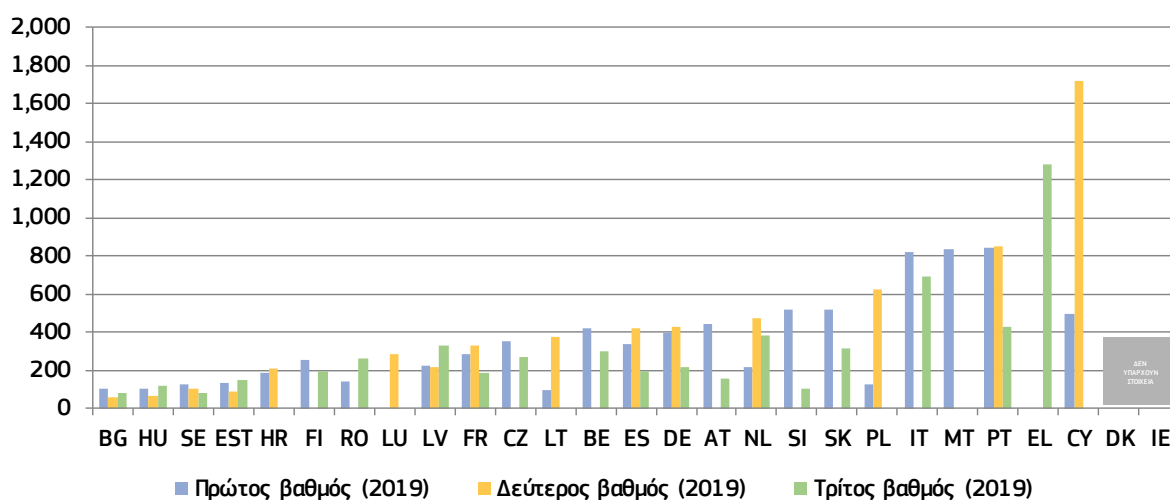
(*) Η σειρά καθορίζεται από τον βαθμό δικαιοδοσίας με τις πλέον μακρόχρονες διαδικασίες σε κάθε κράτος μέλος. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για τα πρωτοβάθμια και τα δευτεροβάθμια δικαστήρια στο **BE**, στη **BG** και στην **IE**, για τα δευτεροβάθμια δικαστήρια στις **NL**, για τα δευτεροβάθμια και τα τριτοβάθμια δικαστήρια στην **AT** ή για τα τριτοβάθμια δικαστήρια στις **DE** και **HR**. Δεν υπάρχει τριτοβάθμιο δικαστήριο στη **MT**. Η πρόσβαση σε τριτοβάθμιο δικαστήριο ενδέχεται να υπόκειται σε περιορισμούς σε ορισμένα κράτη μέλη.

Διάγραμμα 9: Εκτιμώμενος αναγκαίος χρόνος για τη δικαστική επίλυση διοικητικών υποθέσεων σε πρώτο βαθμό τα έτη 2012, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες)
(πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Οι υποθέσεις διοικητικού δικαίου αφορούν διαφορές μεταξύ ατόμων και τοπικών, περιφερειακών ή εθνικών αρχών, σύμφωνα με τη μεθοδολογία της CEPEJ. Αλλαγές μεθοδολογίας στις **EL** και **SK**. Στις εκκρεμείς υποθέσεις περιλαμβάνονται όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας στην **CZ** και, έως το 2016, στη **SK**. Στις **DK** και **IE** οι διοικητικές υποθέσεις δεν καταγράφονται χωριστά. **CY**: το 2018 ο αριθμός των κριθεισών υποθέσεων αυξήθηκε ως συνέπεια της συνεκδίκασης υποθέσεων, της απόσυρσης 2 724 ενοποιημένων υποθέσεων και της ίδρυσης διοικητικού δικαστηρίου το 2015.

Διάγραμμα 10: Εκτιμώμενος αναγκαίος χρόνος για τη δικαστική επίλυση διοικητικών υποθέσεων σε όλους τους βαθμούς δικαιοδοσίας το 2019 (*) (πρωτοβάθμια και, κατά περίπτωση, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια δικαστήρια / σε ημέρες) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

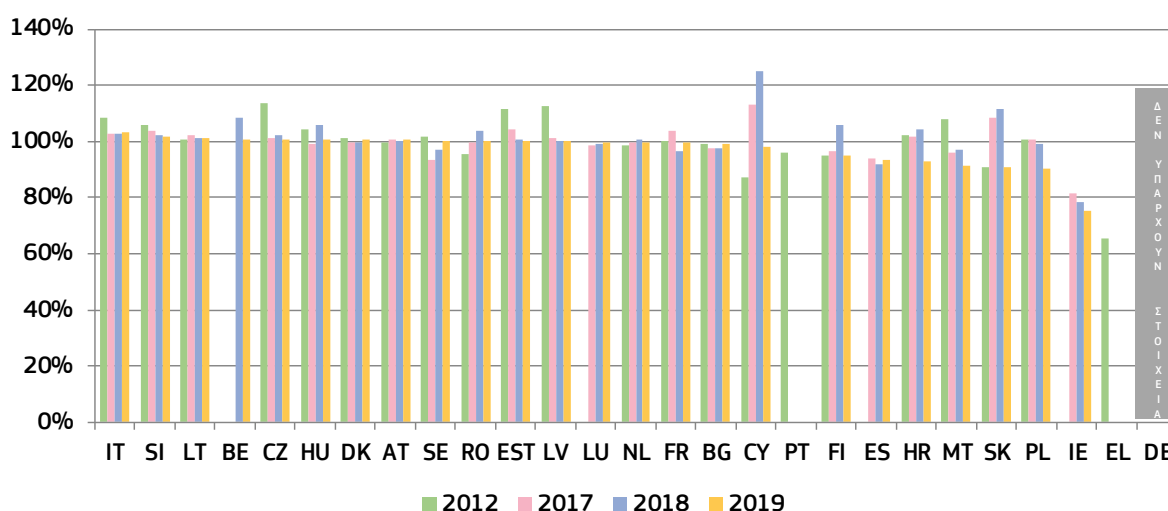
(*) Η σειρά καθορίζεται από τον βαθμό δικαιοδοσίας με τις πλέον μακρόχρονες διαδικασίες σε κάθε κράτος μέλος. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα: για τα πρωτοβάθμια δικαστήρια στο **LU**, για τα δευτεροβάθμια δικαστήρια στις **MT** και **RO**, και για τα τριτοβάθμια δικαστήρια στην **PL**. Το ανώτατο δικαστήριο ή άλλο δικαστήριο τελευταίου βαθμού είναι το μοναδικό δικαστήριο ενώπιον του οποίου μπορεί να ασκηθεί ένδικο μέσο στις **CZ**, **IT**, **CY**, **AT**, **SI** και **FI**. Δεν υπάρχει τριτοβάθμιο δικαστήριο για αυτού του είδους τις υποθέσεις στην **HR**, τη **LT**, το **LU** και τη **MT**. Το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο αποτελεί δικαστήριο πρώτου και τελευταίου βαθμού

για ορισμένες υποθέσεις στο **BE**. Η πρόσβαση σε τριτοβάθμιο δικαστήριο ενδέχεται να υπόκειται σε περιορισμούς σε ορισμένα κράτη μέλη. Στις **DK** και **IE**, οι διοικητικές υποθέσεις δεν καταγράφονται χωριστά.

– Ποσοστό διεκπεραίωσης –

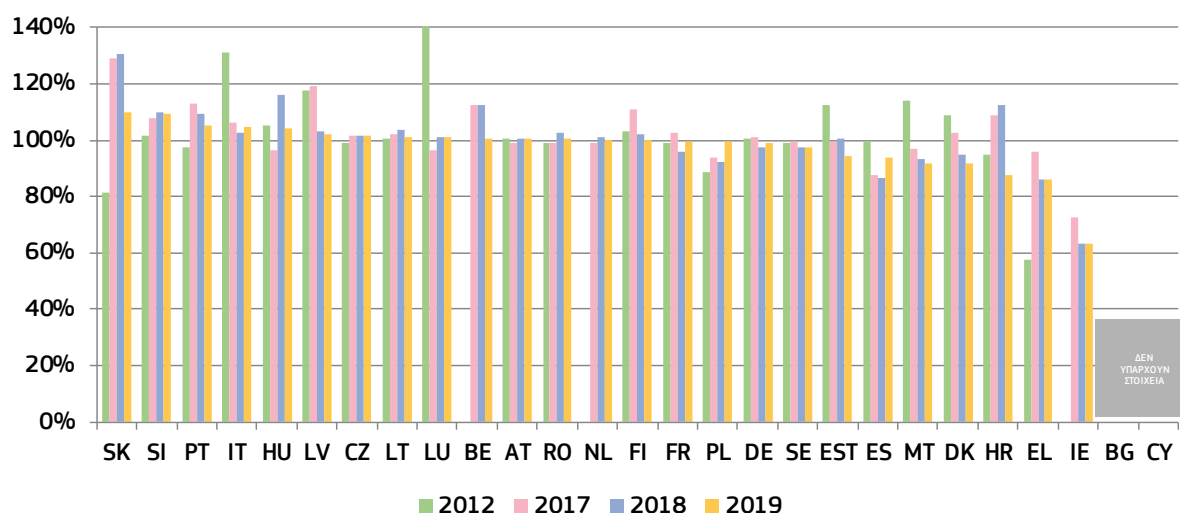
Το ποσοστό διεκπεραίωσης είναι ο λόγος του αριθμού των κριθεισών υποθέσεων προς τον αριθμό των εισαχθεισών υποθέσεων. Μετρά κατά πόσον ένα δικαστήριο ανταποκρίνεται στον φόρτο των εισαχθεισών υποθέσεων. Όταν το ποσοστό διεκπεραίωσης είναι περίπου 100 % ή υψηλότερο, αυτό σημαίνει ότι το σύστημα απονομής δικαιοσύνης είναι σε θέση να κρίνει αριθμό υποθέσεων τουλάχιστον ίσο με τον αριθμό των υποθέσεων που εισάγονται στο σύστημα. Όταν το ποσοστό διεκπεραίωσης είναι χαμηλότερο από 100 %, αυτό σημαίνει ότι τα δικαστήρια κρίνουν υποθέσεις λιγότερες από τις υποθέσεις που εισάγονται στο σύστημα.

Διάγραμμα 11: Ποσοστό δικαστικής επίλυσης αστικών, εμπορικών, διοικητικών και άλλων υποθέσεων τα έτη 2012, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε % — τιμές υψηλότερες του 100 % σημαίνουν ότι κρίνονται περισσότερες υποθέσεις από όσες εισάγονται, ενώ τιμές κατώτερες του 100 % σημαίνουν ότι κρίνονται λιγότερες υποθέσεις από όσες εισάγονται) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

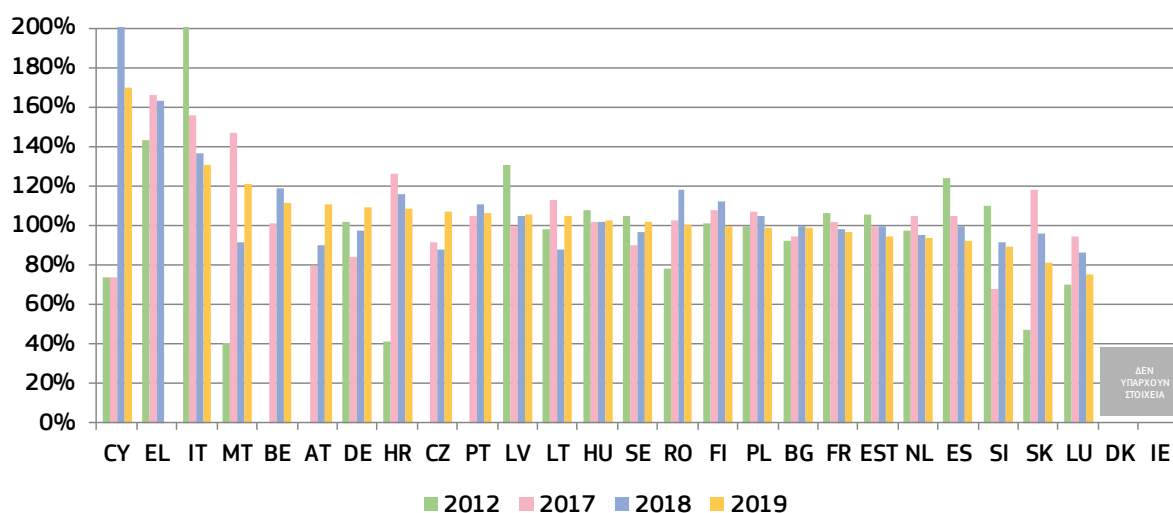
(*) Βάσει της μεθοδολογίας της CEPEJ, η εν λόγω κατηγορία περιλαμβάνει όλες τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης και εκούσιας δικαιοδοσίας, τις υποθέσεις κτηματολογίου και εμπορικού μητρώου εκούσιας δικαιοδοσίας, άλλες υποθέσεις μητρώων, άλλες υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, υποθέσεις διοικητικού δικαίου και άλλες μη ποινικές υποθέσεις. Αλλαγές μεθοδολογίας στη **SK**. **IE**: εκτιμάται ότι ο αναφερόμενος αριθμός κριθεισών υποθέσεων είναι χαμηλότερος του πραγματικού, λόγω μεθοδολογίας. **IT**: το 2013 καθιερώθηκε διαφορετική ταξινόμηση των αστικών υποθέσεων.

Διάγραμμα 12: Ποσοστό δικαστικής επίλυσης αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας τα έτη 2012, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε %) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Αλλαγές μεθοδολογίας στις **EL** και **SK**. **IE**: εκτιμάται ότι ο αναφερόμενος αριθμός κριθεισών υποθέσεων είναι χαμηλότερος του πραγματικού, λόγω μεθοδολογίας. **IT**: το 2013 καθιερώθηκε διαφορετική ταξινόμηση των αστικών υποθέσεων. Τα στοιχεία για τις **NL** περιλαμβάνουν υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας.

Διάγραμμα 13: Ποσοστό δικαστικής επίλυσης διοικητικών υποθέσεων τα έτη 2012, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε %) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

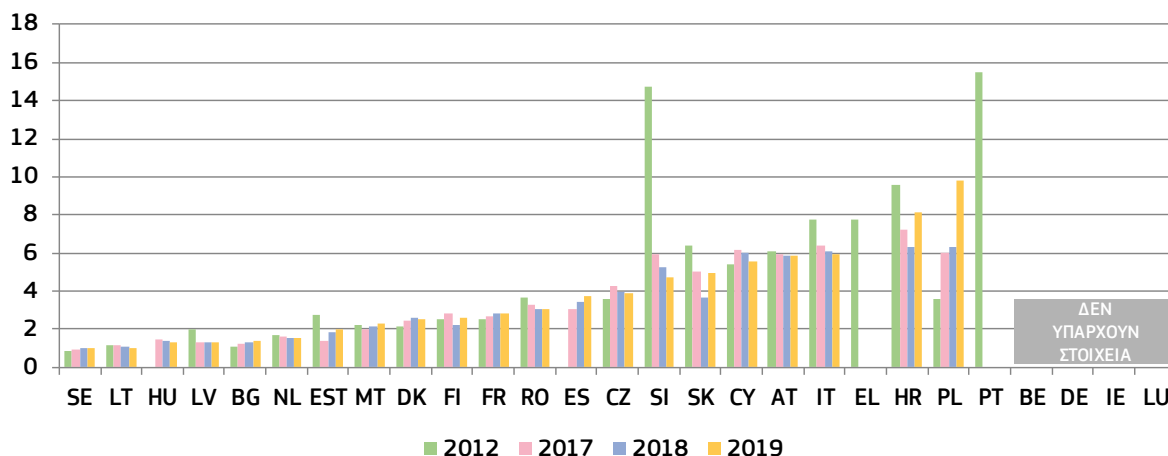

(*) Παλαιότερες τιμές για ορισμένα κράτη μέλη έχουν ελαττωθεί για σκοπούς καλύτερης αναγνωσιμότητας του διαγράμματος (**CY** το 2018 = 219 %· **IT** το 2012=279,8 %). Αλλαγές μεθοδολογίας στις **EL** και **SK**. Στις **DK** και **IE** οι διοικητικές υποθέσεις δεν καταγράφονται χωριστά. Στην **CY**, ο αριθμός των κριθεισών υποθέσεων αυξήθηκε ως συνέπεια της συνεκδίκασης υποθέσεων, της απόσυρσης 2 724 ενοποιημένων υποθέσεων και της ίδρυσης διοικητικού δικαστηρίου το 2015.

– Εκκρεμείς υποθέσεις –

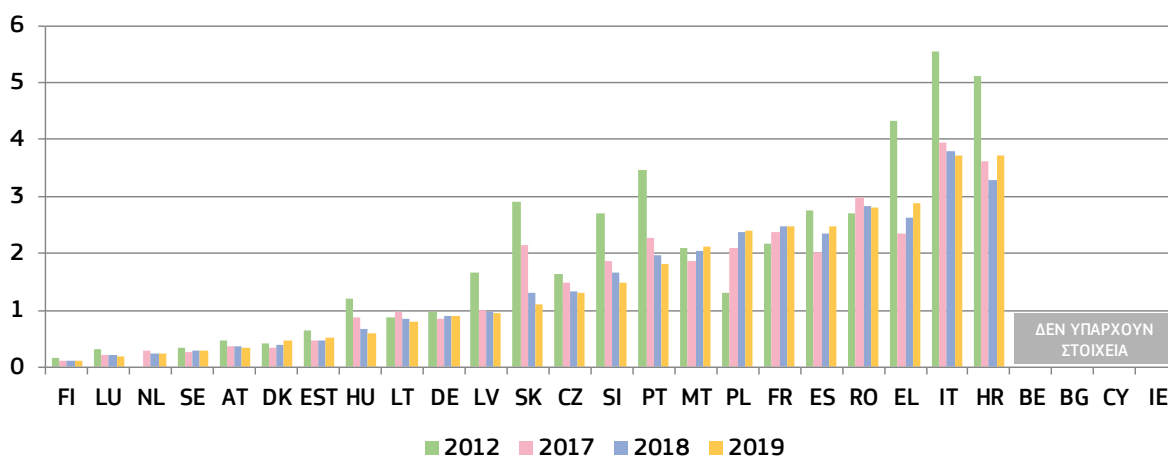
Ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων αναφέρεται στον αριθμό των υποθέσεων οι οποίες δεν έχουν ακόμη κριθεί στο τέλος του οικείου έτους. Επηρεάζει επίσης τον χρόνο εκδίκασης.

Διάγραμμα 14: Αριθμός εκκρεμών αστικών, εμπορικών, διοικητικών και άλλων υποθέσεων τα έτη 2012, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / ανά 100 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

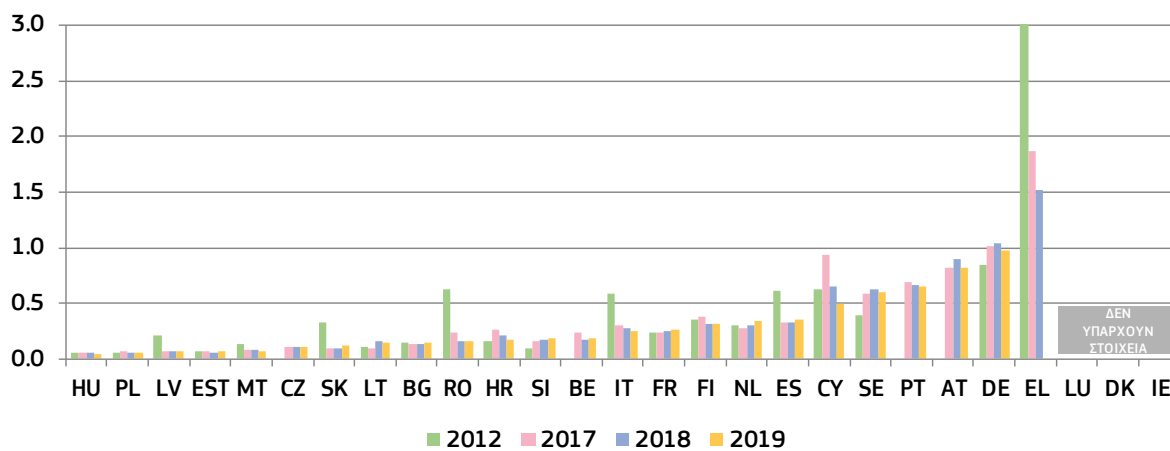
(*) Βάσει της μεθοδολογίας της CEPEJ, η εν λόγω κατηγορία περιλαμβάνει όλες τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης και εκούσιας δικαιοδοσίας, τις υποθέσεις κτηματολογίου και εμπορικού μητρώου εκούσιας δικαιοδοσίας, άλλες υποθέσεις μητρώων, άλλες υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, υποθέσεις διοικητικού δικαίου και άλλες μη ποινικές υποθέσεις. Αλλαγές μεθοδολογίας στη SK. Στις εκκρεμείς υποθέσεις περιλαμβάνονται όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας στην CZ και, έως το 2016, στη SK. IT: το 2013 καθιερώθηκε διαφορετική ταξινόμηση των αστικών υποθέσεων.

Διάγραμμα 15: Αριθμός εκκρεμών αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας τα έτη 2012, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / ανά 100 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Αλλαγές μεθοδολογίας στις EL και SK. Στις εκκρεμείς υποθέσεις περιλαμβάνονται όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας στην CZ και, έως το 2016, στη SK. IT: το 2013 καθιερώθηκε διαφορετική ταξινόμηση των αστικών υποθέσεων. Τα στοιχεία για τις NL περιλαμβάνουν υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας.

Διάγραμμα 16: Αριθμός εκκρεμών διοικητικών υποθέσεων τα έτη 2012, 2017 – 2019 (*)
 (σε πρώτο βαθμό / ανά 100 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Παλαιότερες τιμές για ορισμένα κράτη μέλη έχουν ελαττωθεί για σκοπούς καλύτερης αναγνωσιμότητας του διαγράμματος (**EL** το 2012=3,5). Αλλαγές μεθοδολογίας στις **EL** και **SK**. Στις εκκρεμείς υποθέσεις περιλαμβάνονται όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας στην **CZ** και, έως το 2016, στη **SK**. Στις **DK** και **IE**, οι διοικητικές υποθέσεις δεν καταγράφονται χωριστά.

3.1.3. Αποδοτικότητα σε συγκεκριμένους τομείς του δικαίου της ΕΕ

Η παρούσα ενότητα συμπληρώνει τα γενικά δεδομένα σχετικά με την αποδοτικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης και παρουσιάζει τη μέση διάρκεια των διαδικασιών⁽⁴⁰⁾ σε συγκεκριμένους τομείς όταν εφαρμόζεται το δίκαιο της ΕΕ. Για τον πίνακα αποτελεσμάτων του 2021 αξιοποιήθηκαν προηγούμενα δεδομένα από τους τομείς του ανταγωνισμού, των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, του σήματος της ΕΕ, της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών, καθώς και της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Οι τομείς επιλέγονται λόγω της σημασίας τους για την ενιαία αγορά και το επιχειρηματικό περιβάλλον. Γενικά, οι μεγάλες καθυστερήσεις στις δικαστικές διαδικασίες ενδέχεται να έχουν αρνητικές συνέπειες στα δικαιώματα που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ, π.χ. όταν δεν υφίστανται πλέον κατάλληλες διαδικασίες παροχής έννομης προστασίας ή όταν δεν είναι εφικτή η αποκατάσταση σοβαρών οικονομικών ζημιών.

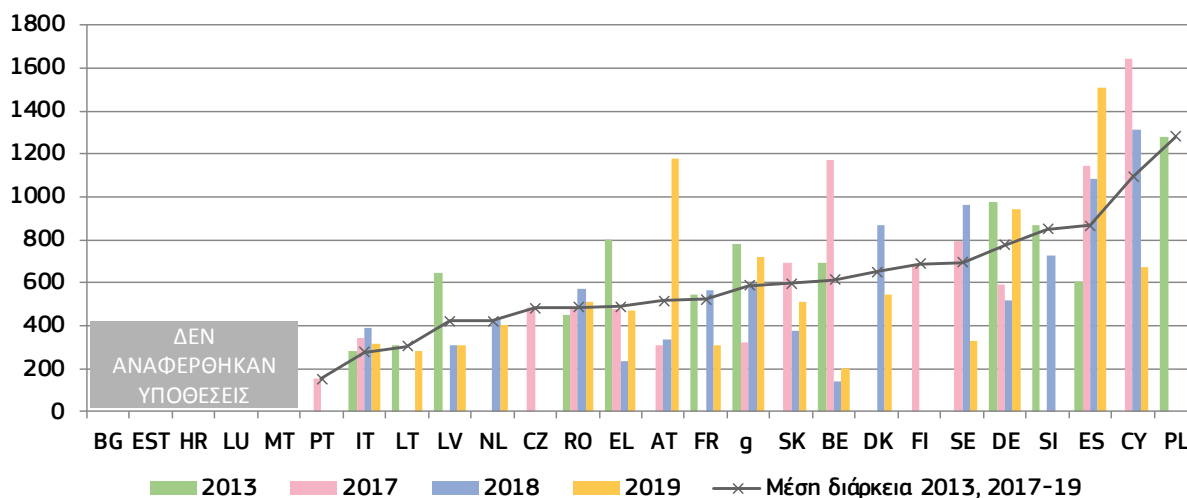
– Ανταγωνισμός –

Η αποτελεσματική επιβολή του δικαίου του ανταγωνισμού διασφαλίζει ίσους όρους ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις και είναι, επομένως, καθοριστικής σημασίας για ένα ελκυστικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Στο διάγραμμα 17 παρουσιάζεται η μέση διάρκεια των υποθέσεων που αφορούν προσφυγές κατά αποφάσεων των εθνικών αρχών ανταγωνισμού κατ' εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)⁽⁴¹⁾.

⁴⁰ Η διάρκεια των διαδικασιών σε συγκεκριμένους τομείς υπολογίζεται σε ημερολογιακές ημέρες, αρχής γενομένης από την ημέρα κατά την οποία κατατίθεται ένδικο βοήθημα ή ένδικο μέσο ενώπιον του δικαστηρίου (ή την ημέρα κατά την οποία η απαγγελία κατηγορίας καθίσταται οριστική) έως την ημέρα έκδοσης της απόφασης του δικαστηρίου (διαγράμματα 16-21). Οι τιμές κατατάσσονται βάσει σταθμισμένου μέσου όρου των δεδομένων για τα έτη 2013 και 2017-2019 στα διαγράμματα 16-18, των δεδομένων για τα έτη 2013, 2016, 2018 και 2019 στο διάγραμμα 19, και των δεδομένων για τα έτη 2014 και 2016-2019 στα διαγράμματα 20 και 21. Στις περιπτώσεις στις οποίες δεν υπήρχαν διαθέσιμα δεδομένα για όλα τα έτη, ο μέσος όρος αντικατοπτρίζει τα διαθέσιμα δεδομένα, υπολογισμένα βάσει του συνόλου των υποθέσεων, δείγματος υποθέσεων ή εκτιμήσεων.

⁴¹ Βλ. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN> και κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ) (ΕΕ L 1 της 4.1.2003, σ. 1), και ιδίως τα άρθρα 3 και 5.

Διάγραμμα 17: Ανταγωνισμός: μέση διάρκεια δικαστικού ελέγχου τα έτη 2013, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού)

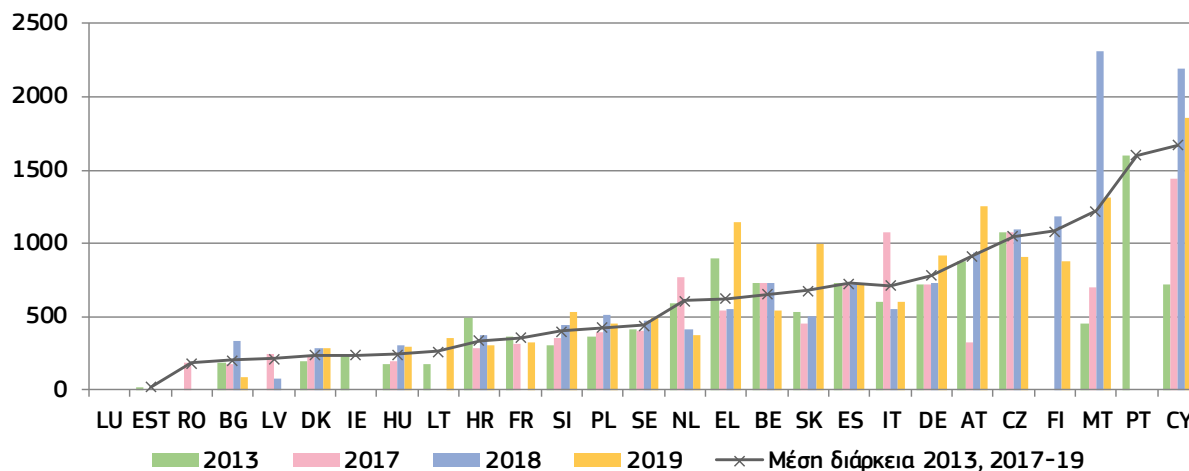
(*) **IE** και **AT**: το σενάριο είναι άνευ αντικειμένου, καθώς οι αρχές δεν έχουν αρμοδιότητες λήψης αντίστοιχων αποφάσεων. **AT**: τα στοιχεία περιλαμβάνουν τις υποθέσεις που έκρινε το αρμόδιο για τις συμπράξεις δικαστήριο οι οποίες αφορούσαν παράβαση των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ, αλλά δεν βασίζονταν σε προσφυγές κατά αποφάσεων της εθνικής αρχής ανταγωνισμού. Εκτίμηση της διάρκειας χρησιμοποιήθηκε στην **IT**. Κενή στήλη μπορεί να υποδηλώνει ότι το κράτος μέλος δεν ανέφερε καμία υπόθεση για το συγκεκριμένο έτος. Ο αριθμός των υποθέσεων είναι χαμηλός (κάτω των πέντε ετησίως) σε πολλά κράτη μέλη, με αποτέλεσμα τα ετήσια δεδομένα να επηρεάζονται από μία υπόθεση με εξαιρετικά μεγάλη ή μικρή διάρκεια.

– Ηλεκτρονικές επικοινωνίες –

Σκοπός της νομοθεσίας της ΕΕ για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες είναι να εντείνει τον ανταγωνισμό, να συμβάλει στην ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς και να παραγάγει επενδύσεις, καινοτομία και ανάπτυξη. Η αποτελεσματική επιβολή της εν λόγω νομοθεσίας μπορεί να οδηγήσει σε χαμηλότερες τιμές για τον τελικό καταναλωτή και σε υπηρεσίες καλύτερης ποιότητας, δηλαδή σε θετικά αποτελέσματα για τους καταναλωτές. Στο διάγραμμα 18 παρουσιάζεται η μέση διάρκεια των υποθέσεων δικαστικού ελέγχου αποφάσεων των εθνικών ρυθμιστικών αρχών που εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες ⁽⁴²⁾. Το διάγραμμα καλύπτει ευρύ φάσμα υποθέσεων, από πολυπλοκότερους ελέγχους «ανάλυσης αγοράς» έως ζητήματα επικεντρωμένα στους καταναλωτές.

⁴² Ο υπολογισμός βασίστηκε στη διάρκεια των υποθέσεων προσφυγών κατά αποφάσεων εθνικών ρυθμιστικών αρχών που εφαρμόζουν εθνικούς νόμους εφαρμογής του κανονιστικού πλαισίου για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες [οδηγία 2002/19/ΕΚ (οδηγία για την πρόσβαση), οδηγία 2002/20/ΕΚ (οδηγία για την αδειοδότηση), οδηγία 2002/21/ΕΚ (οδηγία πλαίσιο), οδηγία 2002/22/ΕΚ (οδηγία καθολικής υπηρεσίας)] και άλλη σχετική νομοθεσία της ΕΕ, όπως το πρόγραμμα πολιτικής για το ραδιοφάσμα και τις αποφάσεις της Επιτροπής για το φάσμα, μη συμπεριλαμβανομένης της οδηγίας 2002/58/ΕΚ για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες.

Διάγραμμα 18: Ηλεκτρονικές επικοινωνίες: μέση διάρκεια δικαστικού ελέγχου τα έτη 2013, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Επιτροπή Επικοινωνιών)

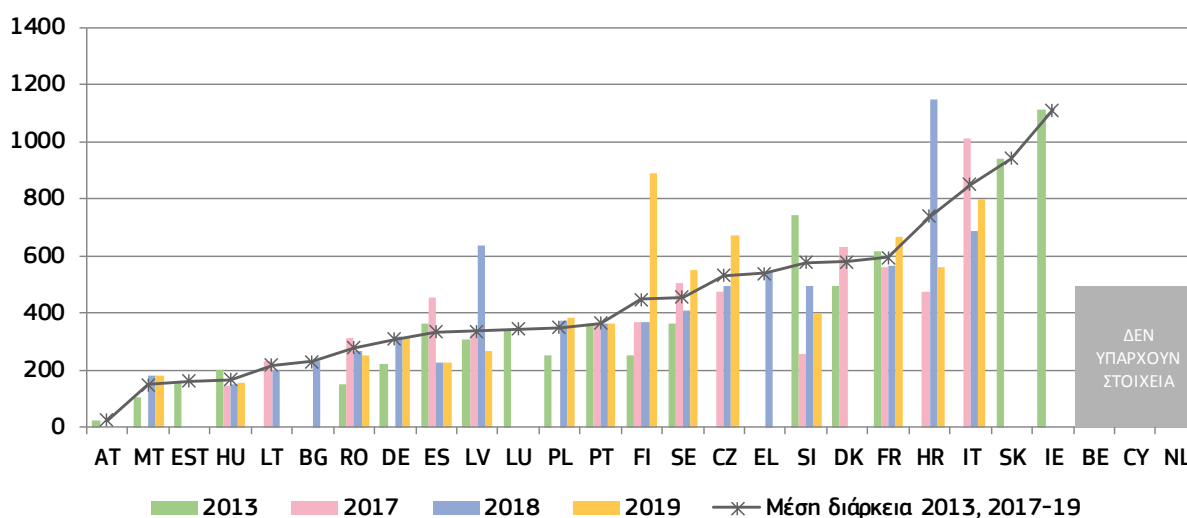
(*) Ο αριθμός των υποθέσεων διαφέρει ανά κράτος μέλος. Κενή στήλη υποδηλώνει ότι το κράτος μέλος δεν ανέφερε καμία υπόθεση για το συγκεκριμένο έτος (εξαιρουμένης της **PT** για τα έτη 2017-2019 και της **RO** για το 2018: δεν υπάρχουν δεδομένα). Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο περιορισμένος αριθμός σχετικών υποθέσεων (**CY**, **MT**, **SK**, **FI**, **SE**) μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τα ετήσια δεδομένα να επηρεάζονται από μία υπόθεση με εξαιρετικά μεγάλη ή μικρή διάρκεια και να εμφανίζονται μεγάλες διαφοροποιήσεις από έτος σε έτος. **DK**: για τις προσφυγές σε πρώτο βαθμό, αρμόδιο είναι ένα οιοσδήποτε δικαστικό όργανο. **EST**: η μέση διάρκεια των υποθέσεων δικαστικού ελέγχου το 2013 ήταν 18 ημέρες. **ES**, **AT**, και **PL**: ανάλογα με το αντικείμενο, τα αρμόδια δικαστήρια διαφέρουν.

– Σήμα της ΕΕ –

Η αποτελεσματική επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας είναι κρίσιμη για την τόνωση των επενδύσεων στην καινοτομία. Η ενωσιακή νομοθεσία για το σήμα της ΕΕ⁴³ απονέμει σημαντικό ρόλο στα εθνικά δικαστήρια, τα οποία ενεργούν ως δικαστήρια της ΕΕ και εκδίδουν αποφάσεις που επηρεάζουν την ενιαία αγορά. Στο διάγραμμα 19 απεικονίζεται η μέση διάρκεια των υποθέσεων που αφορούν προσβολή σήματος της ΕΕ σε διαφορές μεταξύ ιδιωτών.

⁴³ Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2017, για το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ L 154 της 16.6.2017, σ. 1).

Διάγραμμα 19: Σήμα της ΕΕ: μέση διάρκεια υποθέσεων προσβολής σήματος της ΕΕ τα έτη 2013, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Παραβίαση των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας)

(*) **FR, IT, LT, LU:** για τα δεδομένα ορισμένων ετών χρησιμοποιήθηκε δείγμα υποθέσεων. **DK:** δεδομένα από όλες τις υποθέσεις εμπορικών σημάτων (όχι μόνο της ΕΕ) στα ανώτερα δικαστήρια εμπορικών και ναυτικών υποθέσεων· για το 2018 και το 2019 δεν υπάρχουν δεδομένα σχετικά με τη μέση διάρκεια λόγω αλλαγών στο σύστημα συλλογής δεδομένων. **EL:** δεδομένα βάσει σταθμισμένης μέσης διάρκειας από δύο δικαστήρια. **ES:** στον υπολογισμό της μέσης διάρκειας περιλαμβάνονται υποθέσεις που σχετίζονται με άλλους τίτλους διανοητικής ιδιοκτησίας της ΕΕ.

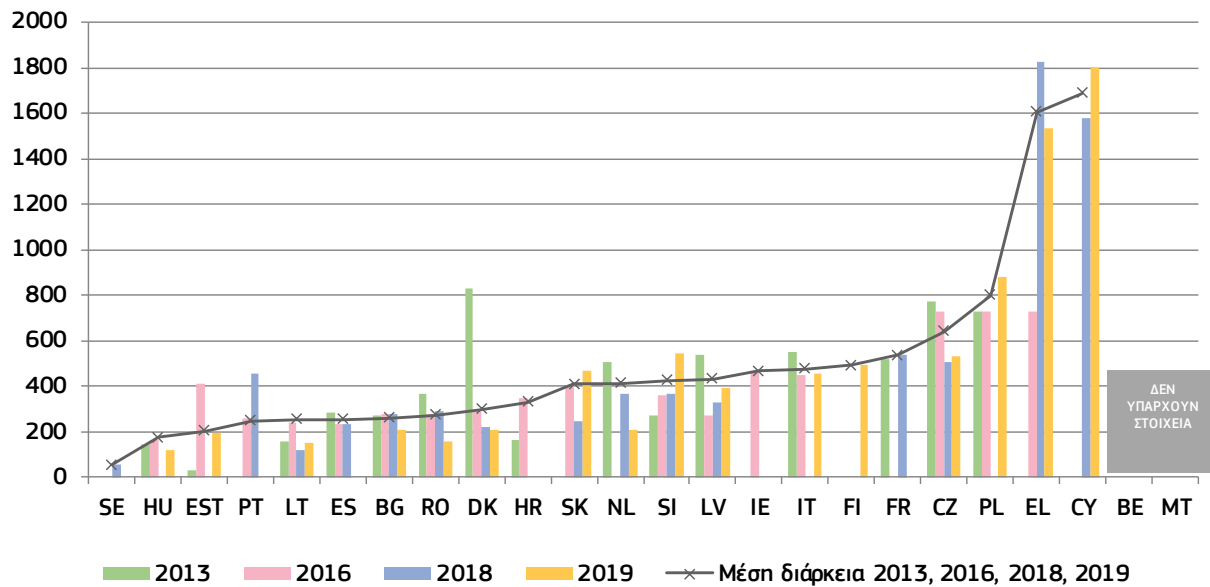
– Προστασία των καταναλωτών –

Η αποτελεσματική επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών διασφαλίζει ότι οι καταναλωτές ωφελούνται από τα δικαιώματά τους και ότι οι εταιρείες που παραβαίνουν τους κανόνες προστασίας των καταναλωτών δεν αποκομίζουν αθέμιτο πλεονέκτημα. Οι αρχές προστασίας των καταναλωτών και τα δικαστήρια διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιβολή της νομοθεσίας της ΕΕ για την προστασία των καταναλωτών⁽⁴⁴⁾ στο πλαίσιο των διαφόρων εθνικών συστημάτων επιβολής. Στο διάγραμμα 20 απεικονίζεται η μέση διάρκεια των υποθέσεων δικαστικού ελέγχου αποφάσεων των αρχών προστασίας των καταναλωτών που εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ.

Για τους καταναλωτές ή τις εταιρείες, στην αποτελεσματική επιβολή μπορεί να συμμετέχει μια αλυσίδα παραγόντων, η οποία δεν περιλαμβάνει μόνο δικαστήρια αλλά και διοικητικές αρχές. Προκειμένου να εξεταστεί περαιτέρω αυτή η αλυσίδα επιβολής, παρουσιάζεται η διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των αρχών προστασίας των καταναλωτών. Στο διάγραμμα 21 απεικονίζεται η μέση διάρκεια των διοικητικών διαδικασιών έως την έκδοση απόφασης από τις εθνικές αρχές προστασίας των καταναλωτών τα έτη 2014, 2016, 2018-2019 από τη στιγμή κίνησης της διαδικασίας. Οι σχετικές αποφάσεις περιλαμβάνουν την αναγνώριση παραβάσεων ουσιαστικών κανόνων, τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων, την έκδοση διαταγών παύσης και αποχής, την κίνηση δικαστικής διαδικασίας ή την περάτωση της υπόθεσης.

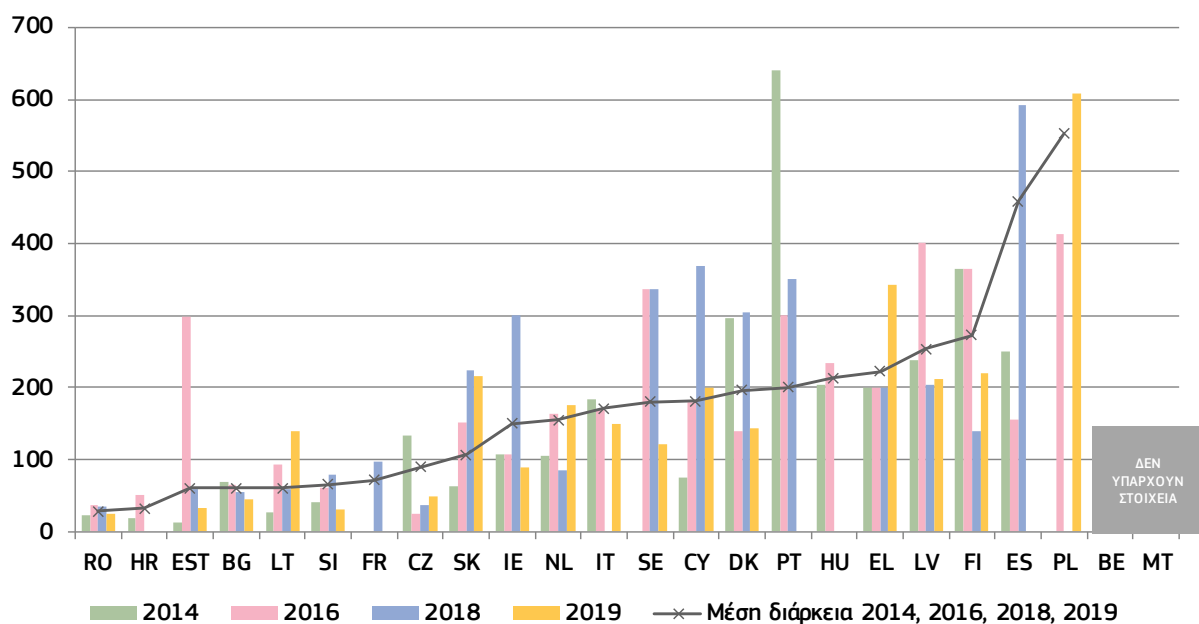
⁴⁴ Τα διαγράμματα 19 και 20 αφορούν την επιβολή της οδηγίας για τις καταχρηστικές ρήτρες (93/13/ΕΟΚ), της οδηγίας για την πώληση και εγγύηση καταναλωτικών αγαθών (1999/44/ΕΚ), της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές (2005/29/ΕΚ), της οδηγίας σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών (2011/83/ΕΚ) και των εθνικών διατάξεων εφαρμογής τους.

Διάγραμμα 20: Προστασία των καταναλωτών: μέση διάρκεια δικαστικού ελέγχου τα έτη 2013, 2016, 2018 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το Δίκτυο Συνεργασίας για την Προστασία των Καταναλωτών)

(*) **DE, LU, AT:** το σενάριο είναι άνευ αντικειμένου, καθώς οι αρχές προστασίας των καταναλωτών δεν έχουν την εξουσία να κρίνουν υποθέσεις παράβασης των σχετικών κανόνων προστασίας των καταναλωτών. Ο αριθμός σχετικών υποθέσεων για το 2019 είναι περιορισμένος (λιγότερες από πέντε) στις **EST, CY, NL, SI** και **FI**. Η **EL** και η **RO** παρείχαν εκτίμηση της μέσης διάρκειας για ορισμένα έτη.

Διάγραμμα 21: Προστασία των καταναλωτών: μέση διάρκεια έκδοσης διοικητικών αποφάσεων από τις αρχές προστασίας των καταναλωτών τα έτη 2014, 2016, 2018 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το Δίκτυο Συνεργασίας για την Προστασία των Καταναλωτών)

(*) **DE, LU, AT**: το σενάριο είναι άνευ αντικειμένου, καθώς οι αρχές προστασίας των καταναλωτών δεν έχουν την εξουσία να κρίνουν υποθέσεις παράβασης των σχετικών κανόνων προστασίας των καταναλωτών. Ο αριθμός σχετικών υποθέσεων για το 2019 είναι περιορισμένος (λιγότερες από πέντε) στην **CY**. Εκτίμηση της μέσης διάρκειας παρείχαν οι **DK, EL, FR, RO** και **FI** για ορισμένα έτη.

– Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες –

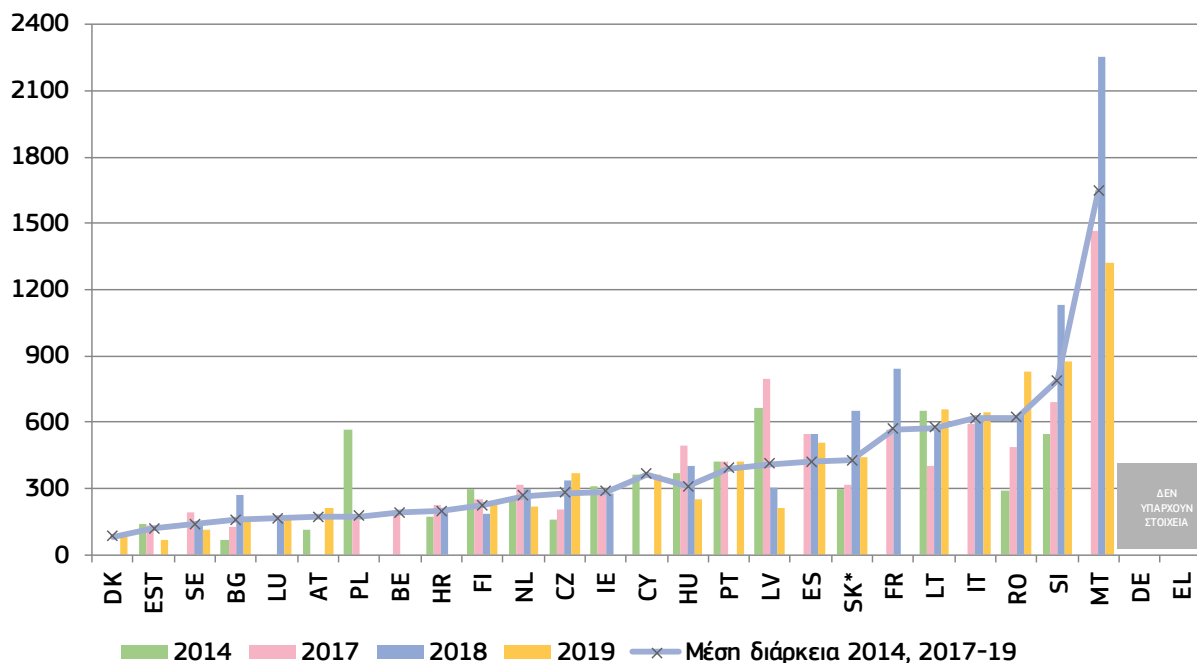
Πέραν της συμβολής στην καταπολέμηση της εγκληματικότητας, η αποτελεσματικότητα της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι καθοριστικής σημασίας για τη φερεγγυότητα, την ακεραιότητα και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα, την εμπιστοσύνη στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και τον θεμιτό ανταγωνισμό στην ενιαία αγορά ⁽⁴⁵⁾. Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μπορεί να αποθαρρύνει τις ξένες επενδύσεις, να στρεβλώσει τις διεθνείς ροές κεφαλαίων και να επηρεάσει αρνητικά τις μακροοικονομικές επιδόσεις μιας χώρας, με αποτέλεσμα απώλεια ευημερίας και στέρηση πόρων από περισσότερο παραγωγικές οικονομικές δραστηριότητες ⁽⁴⁶⁾. Η οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες υποχρεώνει τα κράτη μέλη να τηρούν στατιστικά στοιχεία σχετικά με την αποτελεσματικότητα των συστημάτων τους για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας ⁽⁴⁷⁾. Σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, χρησιμοποιήθηκε επικαιροποιημένο ερωτηματολόγιο για να συγκεντρωθούν στοιχεία σχετικά με τα δικαστικά στάδια των εθνικών συστημάτων καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Στο διάγραμμα 22 απεικονίζεται η μέση διάρκεια των πρωτοβάθμιων δικαστικών υποθέσεων με αντικείμενο ποινικά αδικήματα σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

⁴⁵ Αιτιολογική σκέψη 2 της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

⁴⁶ Ενημερωτικό δελτίο ΔΝΤ, 8 Μαρτίου 2018: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/31/Fight-Against-Money-Laundering-the-Financing-of-Terrorism>.

⁴⁷ Άρθρο 44 παράγραφος 1 της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849. Βλ. επίσης το αναθεωρημένο άρθρο 44 στην οδηγία (ΕΕ) 2018/843, που άρχισε να ισχύει τον Ιούνιο του 2018 και έπρεπε να εφαρμοστεί από τα κράτη μέλη έως τον Ιανουάριο του 2020.

Διάγραμμα 22: Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες: μέση διάρκεια δικαστικών υποθέσεων τα έτη 2014, 2017 – 2019 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας)

(*) Δεν υπάρχουν στοιχεία για το 2019: **BE, DE, IE, EL, FR, HR, CY** και **PL**. **BG**: η μέση διάρκεια των υποθέσεων υπολογίζεται από την ημέρα έναρξης της δικαστικής διαδικασίας έως την ημέρα έκδοσης της δικαστικής απόφασης σε μήνες. **LU**: διάμεση διάρκεια – το 2017: 36 ημέρες, το 2018: 49 ημέρες· μέση διάρκεια το 2018: 57 ημέρες (7 υποθέσεις). **ES, NL**: εκτιμώμενη διάρκεια. **CZ**: διάρκεια σε μήνες. **HU**: ο μέσος αριθμός ημερών υπολογίστηκε με βάση μόνο τον αριθμό των υποθέσεων που επιλύθηκαν με καταδικαστική απόφαση. **PT**: ο μέσος αριθμός ημερών υπολογίστηκε βάσει δείγματος. **IT**: τα δεδομένα αναφέρονται στα δικαστήρια που απάντησαν και καλύπτουν περίπου το 99 % το 2017· τα δεδομένα αναφέρονται τόσο σε κύριες όσο και σε προκαταρκτικές ακροαματικές διαδικασίες. **CY**: οι σοβαρές υποθέσεις, ενώπιον του Κακουργιοδικείου, εκδικάζονται κατά μέσο όρο εντός ενός έτους. Τα λιγότερο σοβαρά αδικήματα, ενώπιον των Επαρχιακών Δικαστηρίων, απαιτούν περισσότερο χρόνο για να εκδικαστούν. **SK***: τα δεδομένα αντιστοιχούν στη μέση διάρκεια ολόκληρης της διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένου του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου.

3.1.4. Σύνοψη σχετικά με την αποδοτικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης

Ένα αποδοτικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης διαχειρίζεται τον φόρτο υποθέσεων και τις συσσωρευμένες υποθέσεις, και εκδίδει αποφάσεις χωρίς αδικαιολόγητες καθυστερήσεις. Συνεπώς, οι κύριοι δείκτες που χρησιμοποιούνται στον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για την παρακολούθηση της αποδοτικότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης είναι η **διάρκεια των διαδικασιών** (εκτιμώμενος ή μέσος χρόνος σε ημέρες ο οποίος απαιτείται για τη δικαστική επίλυση μιας υπόθεσης), το **ποσοστό διεκπεραίωσης** (ο λόγος του αριθμού των κριθεισών υποθέσεων προς τον αριθμό των εισαχθεισών υποθέσεων) και ο αριθμός των **εκκρεμών υποθέσεων** (υποθέσεις οι οποίες δεν έχουν κριθεί στη λήξη του έτους).

Γενικά δεδομένα για την αποδοτικότητα

Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021 περιέχει στοιχεία για την αποδοτικότητα τα οποία καλύπτουν περίοδο οκτώ ετών (2012-2019). Η εν λόγω χρονική περίοδος καθιστά δυνατό να εντοπιστούν ορισμένες τάσεις και να συνεκτιμηθεί το

γεγονός ότι οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της δικαιοσύνης συχνά χρειάζονται χρόνο για να επιφέρουν τον αντίκτυπό τους.

Η εξέταση των διαθέσιμων δεδομένων από το 2012 και μετά σχετικά με τις αστικές, τις εμπορικές και τις διοικητικές υποθέσεις δείχνει ότι η αποδοτικότητα βελτιώθηκε ή παρέμεινε σταθερή σε 10 κράτη μέλη, ενώ επιδεινώθηκε, μολονότι συχνά μόνο οριακά, σε εννέα κράτη μέλη.

Θετικές εξελίξεις παρατηρούνται σε ορισμένες χώρες που, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, προσδιορίστηκαν ως χώρες που αντιμετωπίζουν ειδικές προκλήσεις ⁽⁴⁸⁾:

- Από το 2012 και μετά, και βάσει των υφιστάμενων δεδομένων γι' αυτά τα κράτη μέλη, στην πλειονότητα αυτών η **διάρκεια των πρωτοβάθμιων δικαστικών διαδικασιών** στην ευρεία κατηγορία «όλες οι υποθέσεις» (διάγραμμα 6) και στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας (διάγραμμα 7) έχει περιοριστεί ή παραμένει σταθερή. Στις διοικητικές υποθέσεις (διάγραμμα 9), η διάρκεια των διαδικασιών από το 2012 και μετά έχει περιοριστεί ή παραμένει σταθερή σχεδόν σε όλα αυτά τα κράτη μέλη. Συνολικά, στα μισά κράτη μέλη σημειώθηκε αύξηση της διάρκειας των διαδικασιών το 2019.
- Ο πίνακας αποτελεσμάτων παρουσιάζει στοιχεία σχετικά με τη **διάρκεια των διαδικασιών σε όλους τους βαθμούς δικαιοδοσίας** για τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας (διάγραμμα 8) και τις διοικητικές υποθέσεις (διάγραμμα 10). Από τα στοιχεία προκύπτει ότι σε ορισμένα κράτη μέλη τα οποία έχουν προσδιοριστεί ως χώρες που αντιμετωπίζουν προκλήσεις όσον αφορά τη διάρκεια των πρωτοβάθμιων δικαστικών διαδικασιών, τα ανώτερα δικαστήρια λειτουργούν με πιο αποδοτικό τρόπο. Ωστόσο, σε ορισμένα άλλα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν προκλήσεις, η μέση διάρκεια των διαδικασιών στα ανώτερα δικαστήρια είναι ακόμη μεγαλύτερη απ' ό,τι στα πρωτοβάθμια δικαστήρια.
- Στην ευρεία κατηγορία «όλες οι υποθέσεις» και στην κατηγορία των αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας (διαγράμματα 11 και 12), ο συνολικός αριθμός των κρατών μελών με **ποσοστό διεκπεραίωσης** άνω του 100 % έχει αυξηθεί από το 2012 και μετά. Το 2019 η πλειονότητα των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων των περισσότερων από εκείνα που αντιμετωπίζουν προκλήσεις, ανέφερε υψηλό ποσοστό διεκπεραίωσης (άνω του 97 %), γεγονός που σημαίνει ότι τα δικαστήρια είναι γενικά σε θέση να αντιμετωπίζουν τις εισαγόμενες υποθέσεις στις εν λόγω κατηγορίες. Στις διοικητικές υποθέσεις (διάγραμμα 13), το ποσοστό διεκπεραίωσης παρουσιάζει μεγαλύτερη διακύμανση από έτος σε έτος και, ενώ συνολικά παραμένει χαμηλότερο σε σχέση με άλλες κατηγορίες υποθέσεων, ορισμένα κράτη μέλη εξακολουθούν να σημειώνουν ικανοποιητική πρόοδο. Ειδικότερα, περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν προκλήσεις αναφέρουν αύξηση του ποσοστού διεκπεραίωσης στις διοικητικές υποθέσεις από το 2012 και μετά.
- Από το 2012 και μετά, η πρόοδος συνεχίζεται σε σχεδόν όλα τα κράτη μέλη που

⁴⁸ HR, IT, CY, HU, MT, PL, PT και SK, οι οποίες έλαβαν ειδικές ανά χώρα συστάσεις στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του 2020, και στις χώρες BE, BG, IE, EL, ES, RO και SI, για τις οποίες οι προκλήσεις αποτυπώθηκαν στις αιτιολογικές σκέψεις των ειδικών ανά χώρα συστάσεων του 2020 και στις εκθέσεις ανά χώρα γι' αυτές.

Οι διαφορές στα αποτελέσματα κατά τη διάρκεια των 8 ετών που αναλύονται μπορεί να οφείλονται σε συγκυριακούς παράγοντες (διαφοροποιήσεις άνω του 10 % στον αριθμό των εισαχθεισών υποθέσεων δεν είναι σπάνιες) ή σε συστημικές αδυναμίες (έλλειψη ευελιξίας και ικανότητας ανταπόκρισης ή ανακολουθίες στη διαδικασία μεταρρύθμισης).

αντιμετωπίζουν τις ουσιαστικότερες προκλήσεις όσον αφορά τις **συσσωρευμένες υποθέσεις**, ασχέτως κατηγορίας υποθέσεων. Σε πολλές περιπτώσεις, σημειώθηκε ουσιαστική πρόοδος στον περιορισμό των εκκρεμών υποθέσεων τόσο όσον αφορά τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας (διάγραμμα 15) όσο και όσον αφορά τις διοικητικές υποθέσεις (διάγραμμα 16). Παρά τις εν λόγω βελτιώσεις, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών με συγκριτικά λίγες εκκρεμείς υποθέσεις και εκείνων με μεγάλο αριθμό εκκρεμών υποθέσεων.

Αποδοτικότητα σε συγκεκριμένους τομείς του δικαίου της ΕΕ

Τα δεδομένα σχετικά με τη μέση διάρκεια των διαδικασιών σε συγκεκριμένους τομείς του δικαίου της ΕΕ (διαγράμματα 17-22) παρέχουν πληροφορίες για τη λειτουργία των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης στα συναφή είδη επιχειρηματικών διαφορών.

Τα δεδομένα σχετικά με την αποδοτικότητα σε συγκεκριμένους τομείς δικαίου συγκεντρώνονται βάσει στενά διατυπωμένων σεναρίων και ο αριθμός των συναφών υποθέσεων ενδέχεται να φαίνεται χαμηλός. Ωστόσο, σε σύγκριση με την υπολογιζόμενη διάρκεια των διαδικασιών που παρουσιάζεται στα γενικά δεδομένα για την αποδοτικότητα, τα εν λόγω διαγράμματα απεικονίζουν την πραγματική μέση διάρκεια όλων των συναφών υποθέσεων σε συγκεκριμένους τομείς ανά έτος. Ως εκ τούτου, αξίζει να σημειωθεί ότι αρκετά κράτη μέλη τα οποία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζουν προκλήσεις βάσει των γενικών δεδομένων για την αποδοτικότητα αναφέρουν σημαντικά μεγαλύτερη μέση διάρκεια υποθέσεων σε συγκεκριμένους τομείς του δικαίου της ΕΕ. Ταυτόχρονα, μπορεί επίσης να διαφέρει σημαντικά η διάρκεια των διαδικασιών σε διαφορετικούς συγκεκριμένους τομείς εντός του ίδιου κράτους μέλους.

Τα διαγράμματα για συγκεκριμένους τομείς του δικαίου της ΕΕ δείχνουν τις ακόλουθες τάσεις:

- Όσον αφορά τις **υποθέσεις ανταγωνισμού** (διάγραμμα 17), καθώς ο συνολικός φόρτος υποθέσεων που αντιμετωπίσαν τα δικαστήρια σε όλα τα κράτη μέλη μειώθηκε ελαφρώς, η διάρκεια της διαδικασίας του δικαστικού ελέγχου μειώθηκε ή παρέμεινε σταθερή σε επτά κράτη μέλη, ενώ αυξήθηκε σε εννέα άλλα κράτη μέλη. Όπως και το 2018, μόνο δύο κράτη μέλη ανέφεραν μέση διάρκεια άνω των 1 000 ημερών το 2019, με αποτέλεσμα να συνεχίζονται οι θετικές τάσεις εν προκειμένω.
- Όσον αφορά τις **ηλεκτρονικές επικοινωνίες** (διάγραμμα 18), ο φόρτος υποθέσεων για τα δικαστήρια μειώθηκε σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, αντιστρέφοντας την αρνητική τάση όσον αφορά την αυξημένη διάρκεια των διαδικασιών που παρατηρήθηκε το 2018. Το 2019 τα περισσότερα κράτη μέλη κατέγραψαν μείωση στη μέση διάρκεια των διαδικασιών ή τα αριθμητικά στοιχεία παρέμειναν σταθερά, σε σύγκριση με το 2018, ενώ μόνο σε λίγα σημειώθηκε αύξηση.
- Όσον αφορά τις **υποθέσεις προσβολής σήματος της ΕΕ** (διάγραμμα 19), το 2019 οι τάσεις σταθεροποιήθηκαν σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη. Τα περισσότερα κράτη μέλη κατόρθωσαν να αντιμετωπίσουν καλύτερα τον φόρτο υποθέσεών τους, καταγράφοντας μειωμένη ή σταθερή διάρκεια των διαδικασιών, ενώ σε έναν μικρό αριθμό κρατών μελών σημειώθηκε σαφής αύξηση της μέσης διάρκειας των υποθέσεων.
- Ο πιθανός συνδυαστικός αντίκτυπος της αλυσίδας επιβολής του νόμου που περιλαμβάνει τόσο διοικητικές διαδικασίες όσο και διαδικασίες δικαστικού ελέγχου παρουσιάζεται στον τομέα της **νομοθεσίας της ΕΕ για την προστασία των καταναλωτών** (διαγράμματα 20 και 21). Το 2019 έξι κράτη μέλη ανέφεραν ότι οι αρχές τους που είναι αρμόδιες για την προστασία των καταναλωτών χρειάζονταν κατά μέσο όρο χρονικό διάστημα μικρότερο των τριών μηνών για να εκδώσουν απόφαση σε υπόθεση που

υπάγεται στην ενωσιακή νομοθεσία για την προστασία των καταναλωτών, ενώ σε έξι άλλα κράτη μέλη χρειάζονταν χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των έξι μηνών. Στις περιπτώσεις που οι αποφάσεις των αρχών προστασίας των καταναλωτών προσβλήθηκαν ενώπιον των δικαστηρίων, το 2019 οι τάσεις όσον αφορά τη διάρκεια του δικαστικού ελέγχου διοικητικής απόφασης διέφεραν, με αυξήσεις σε έξι κράτη μέλη και μειώσεις σε έξι άλλα σε σύγκριση με το 2018. Σε δύο κράτη μέλη η μέση διάρκεια του δικαστικού ελέγχου εξακολουθεί να υπερβαίνει τις 1 000 ημέρες.

- Η αποτελεσματική καταπολέμηση της **νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες** είναι καθοριστικής σημασίας για την προστασία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και του θεμιτού ανταγωνισμού, καθώς και για την πρόληψη αρνητικών οικονομικών συνεπειών. Οι προκλήσεις όσον αφορά τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών στις υποθέσεις αδικημάτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μπορούν να πλήξουν την αποτελεσματική καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Στο διάγραμμα 22 παρουσιάζονται επικαιροποιημένα στοιχεία σχετικά με τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών που αφορούν αδικήματα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Προκύπτει ότι, ενώ σε περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη οι πρωτοβάθμιες δικαστικές διαδικασίες διαρκούν έως και ένα έτος κατά μέσο όρο, οι διαδικασίες αυτές διαρκούν περίπου δύο έτη κατά μέσο όρο σε αρκετά κράτη μέλη⁽⁴⁹⁾.

3.2. Ποιότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης

Δεν υπάρχει ενιαίος τρόπος μέτρησης της ποιότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021 εξακολουθεί να εξετάζει παράγοντες που είναι γενικά αποδεκτοί ως συναφείς για τη βελτίωση της ποιότητας της δικαιοσύνης. Χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες:

- 1) προσβασιμότητα της δικαιοσύνης για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις·
- 2) επάρκεια οικονομικών και ανθρώπινων πόρων·
- 3) θέσπιση εργαλείων αξιολόγησης· και
- 4) ψηφιοποίηση.

3.2.1. Προσβασιμότητα

Προσβασιμότητα απαιτείται σε ολόκληρη την αλυσίδα απονομής δικαιοσύνης για τη διευκόλυνση της εξασφάλισης σχετικών πληροφοριών —όσον αφορά το σύστημα απονομής δικαιοσύνης, τον τρόπο έγερσης αξιώσεων και τις σχετικές οικονομικές πτυχές, την εξέλιξη της διαδικασίας έως το τέλος της— και της πρόσβασης στη δικαστική απόφαση μέσω διαδικτύου.

– Δικαστική αρωγή, δικαστικά τέλη και δικηγορικές αμοιβές –

⁴⁹ Η οδηγία (ΕΕ) 2018/1673 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2018, σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου, θα εξαλείψει νομικά εμπόδια που μπορούν να καθυστερήσουν τη δίωξη, όπως τον όρο ότι η δίωξη για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μπορεί να κινηθεί μόνο μετά το πέρας της διαδικασίας για το κύριο αδίκημα. Τα κράτη μέλη όφειλαν να μεταφέρουν την εν λόγω οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο έως τις 8 Δεκεμβρίου 2020.

Το κόστος των ένδικων διαδικασιών αποτελεί βασικό παράγοντα για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Οι υψηλές δικαστικές δαπάνες, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών τελών⁽⁵⁰⁾ και των δικηγορικών αμοιβών⁽⁵¹⁾, ενδέχεται να παρεμποδίζουν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Οι δικαστικές δαπάνες σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις δεν είναι εναρμονισμένες σε επίπεδο ΕΕ. Διέπονται από την εθνική νομοθεσία και, ως εκ τούτου, διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών.

Η πρόσβαση σε δικαστική αρωγή συνιστά θεμελιώδες δικαίωμα, το οποίο κατοχυρώνεται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ⁽⁵²⁾. Παρέχει τη δυνατότητα πρόσβασης στη δικαιοσύνη σε όσους δεν είναι σε θέση να αναλάβουν ή να προκαταβάλουν τις δικαστικές δαπάνες. Τα περισσότερα κράτη μέλη παρέχουν δικαστική αρωγή με κριτήριο το εισόδημα του αιτούντος⁽⁵³⁾.

Στο διάγραμμα 23 απεικονίζεται η διαθεσιμότητα πλήρους ή μερικής δικαστικής αρωγής σε συγκεκριμένη υπόθεση καταναλωτικής διαφοράς που αφορά αξίωση ύψους 6 000 EUR. Συγκρίνει τα όρια εισοδήματος για τη χορήγηση δικαστικής αρωγής, εκφρασμένα ως ποσοστό του ορίου φτώχειας της Eurostat σε κάθε κράτος μέλος⁽⁵⁴⁾. Για παράδειγμα, εάν το όριο για τη χορήγηση δικαστικής αρωγής ανέρχεται στο 20 %, αυτό σημαίνει ότι αιτών με εισόδημα κατά 20 % υψηλότερο από το όριο φτώχειας της Eurostat στο οικείο κράτος μέλος εξακολουθεί να είναι επιλέξιμος για δικαστική αρωγή. Ωστόσο, εάν το όριο για τη χορήγηση δικαστικής αρωγής είναι κάτω από το 0, αυτό σημαίνει ότι πρόσωπο με εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας μπορεί να μην είναι επιλέξιμο για δικαστική αρωγή.

Ορισμένα κράτη μέλη εφαρμόζουν σύστημα δικαστικής αρωγής το οποίο προβλέπει την κάλυψη του 100 % των εξόδων που σχετίζονται με την ένδικη διαδικασία (πλήρης δικαστική αρωγή), το οποίο συμπληρώνεται με σύστημα το οποίο καλύπτει μέρος των εξόδων (μερική δικαστική αρωγή), τα δε δύο αυτά συστήματα προβλέπουν διαφορετικά κριτήρια επιλεξιμότητας. Άλλα κράτη μέλη εφαρμόζουν είτε μόνο σύστημα πλήρους δικαστικής αρωγής είτε μόνο σύστημα μερικής δικαστικής αρωγής.

⁵⁰ Ως δικαστικά τέλη νοούνται τα ποσά που πρέπει να καταβληθούν για την έναρξη μη ποινικής διαδικασίας ενώπιον δικαστηρίου.

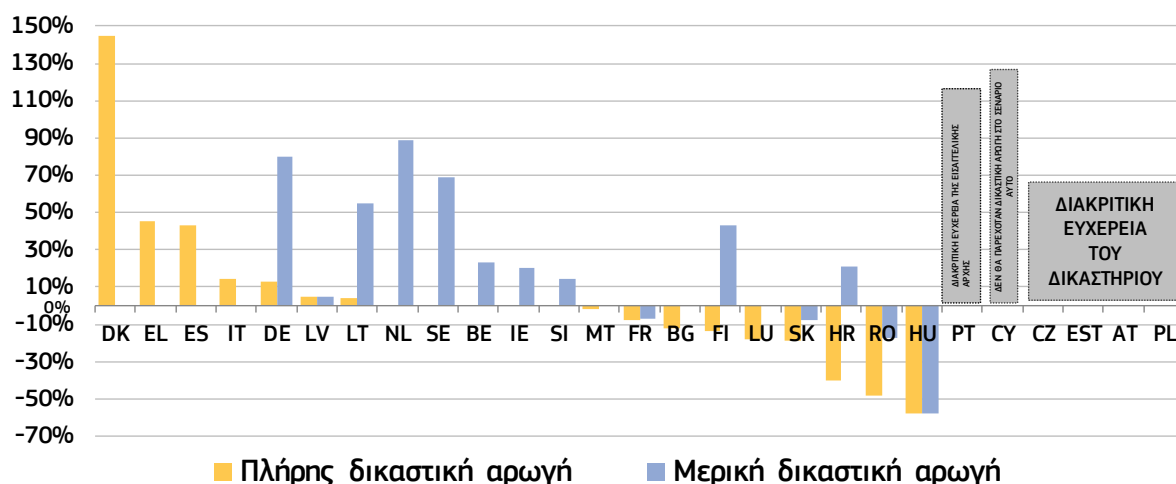
⁵¹ Οι δικηγορικές αμοιβές είναι το αντίτιμο για τις υπηρεσίες που παρέχουν οι δικηγόροι στους πελάτες τους.

⁵² Άρθρο 47 τρίτο εδάφιο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

⁵³ Τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν διαφορετικές μεθόδους για τον καθορισμό του ορίου επιλεξιμότητας, π.χ. διαφορετικές περιόδους αναφοράς (μηνιαίο/ετήσιο εισόδημα). Περίπου τα μισά κράτη μέλη προβλέπουν επίσης όριο το οποίο σχετίζεται με την προσωπική περιουσία του αιτούντος. Το στοιχείο αυτό δεν λαμβάνεται υπόψη στο συγκεκριμένο διάγραμμα. Στις χώρες BE, BG, IE, ES, FR, HR, HU, LT, LU, NL και PT ορισμένες ομάδες ανθρώπων (π.χ. φυσικά πρόσωπα που λαμβάνουν ορισμένα επιδόματα) δικαιούνται αυτομάτως να λάβουν δικαστική αρωγή σε αστικές/εμπορικές διαφορές. Πρόσθετα κριτήρια τα οποία ενδέχεται να χρησιμοποιούν τα κράτη μέλη, όπως το βάσιμο της προσφυγής, δεν λαμβάνονται υπόψη στο συγκεκριμένο διάγραμμα. Μολονότι δεν συνδέεται άμεσα με το διάγραμμα, σε αρκετά κράτη μέλη (AT, CZ, DE, DK, IT, NL, PL, SI) η δικαστική αρωγή δεν περιορίζεται στα φυσικά πρόσωπα.

⁵⁴ Προκειμένου να συγκεντρωθούν συγκρίσιμα δεδομένα, το αντίστοιχο όριο της φτώχειας της Eurostat για κάθε κράτος μέλος έχει μετατραπεί σε μηνιαίο εισόδημα. Το όριο κινδύνου φτώχειας έχει οριστεί στο 60 % του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών. European Survey on Income and Living Conditions (Ευρωπαϊκή έρευνα για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης), πίνακας Eurostat ilc_li01, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_li01/default/table?lang=en

Διάγραμμα 23: Όριο εισοδήματος για δικαστική αρωγή σε συγκεκριμένη υπόθεση καταναλωτικής διαφοράς, 2020(*) (διαφορές ως ποσοστό επί τοις % από το όριο φτώχειας της Eurostat) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το CCBE⁽⁵⁵⁾]

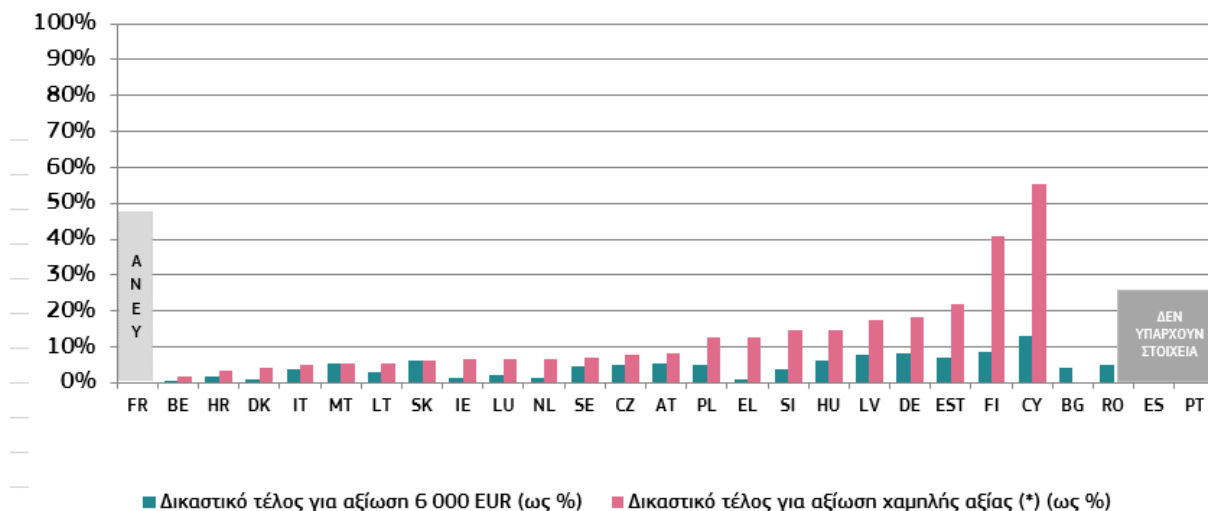

(*) **EST:** η απόφαση για τη χορήγηση δικαστικής αρωγής δεν βασίζεται στο επίπεδο των οικονομικών πόρων του αιτούντος. **IE:** για τη μερική δικαστική αρωγή λαμβάνονται επίσης υπόψη τα δυνάμενα να ρευστοποιηθούν περιουσιακά στοιχεία του αιτούντος. **LV:** τα όρια διαφέρουν ανά δήμο, το ανώτερο όριο παρουσιάζεται στο διάγραμμα. **PT:** η απόφαση για τη χορήγηση δικαστικής αρωγής λαμβάνεται από τη δημόσια διοίκηση και το Υπουργείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων αξιολογεί τις οικονομικές συνθήκες του αιτούντος βάσει του νόμου.

Τα περισσότερα κράτη μέλη υποχρεώνουν τους διαδίκους να καταβάλουν δικαστικό τέλος για την κίνηση δικαστικής διαδικασίας. Οι αποδέκτες δικαστικής αρωγής συχνά απαλλάσσονται από την καταβολή δικαστικών τελών. Μόνο στη Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία και τη Σλοβενία οι αποδέκτες δικαστικής αρωγής δεν απαλλάσσονται αυτομάτως από την καταβολή δικαστικών τελών. Στην Τσεχική Δημοκρατία το δικαστήριο αποφασίζει κατά περίπτωση αν θα απαλλαγεί ο αποδέκτης δικαστικής αρωγής από την καταβολή δικαστικών τελών. Στο Λουξεμβούργο, οι διάδικοι που λαμβάνουν δικαστική αρωγή δεν υποχρεούνται να καταβάλουν έξοδα δικαστικού επιμελητή. Στο διάγραμμα 24 συγκρίνεται, για τα δύο σενάρια, το ύψος του δικαστικού τέλους, το οποίο παρουσιάζεται ως ποσοστό της αξίας της αξίωσης. Εάν, για παράδειγμα, στο κατωτέρω διάγραμμα το δικαστικό τέλος φαίνεται να ανέρχεται στο 10 % αξίωσης ύψους 6 000 EUR, ο καταναλωτής θα πρέπει να καταβάλει δικαστικό τέλος ύψους 600 EUR για να κινησει δικαστική διαδικασία. Η αξίωση χαμηλής αξίας βασίζεται στο όριο κινδύνου φτώχειας της Eurostat για κάθε κράτος μέλος.

⁵⁵ Στοιχεία του 2020, τα οποία συλλέχθηκαν από τις απαντήσεις μελών του CCBE σε ερωτηματολόγιο βασισμένο στο ακόλουθο συγκεκριμένο σενάριο: διαφορά καταναλωτή με εταιρεία (υποδείχθηκαν δύο διαφορετικές αξίες της αξίωσης: 6 000 EUR και το όριο κινδύνου φτώχειας της Eurostat σε κάθε κράτος μέλος). Δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση δικαστικής αρωγής εξαρτώνται από την κατάσταση του αιτούντος, χρησιμοποιήθηκε το ακόλουθο σενάριο: άγαμος 35χρονος εργαζόμενος αιτών, χωρίς κανένα προστατευόμενο μέλος και χωρίς ασφάλιση νομικής προστασίας, με τακτικό εισόδημα και μισθωμένο διαμέρισμα.

Διάγραμμα 24: Δικαστικό τέλος για την κίνηση δικαστικής διαδικασίας σε συγκεκριμένη υπόθεση καταναλωτικής διαφοράς, 2020(*) (ύψος του δικαστικού τέλους ως ποσοστό της αξίας της αξίωσης) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το CCBE⁽⁵⁶⁾]

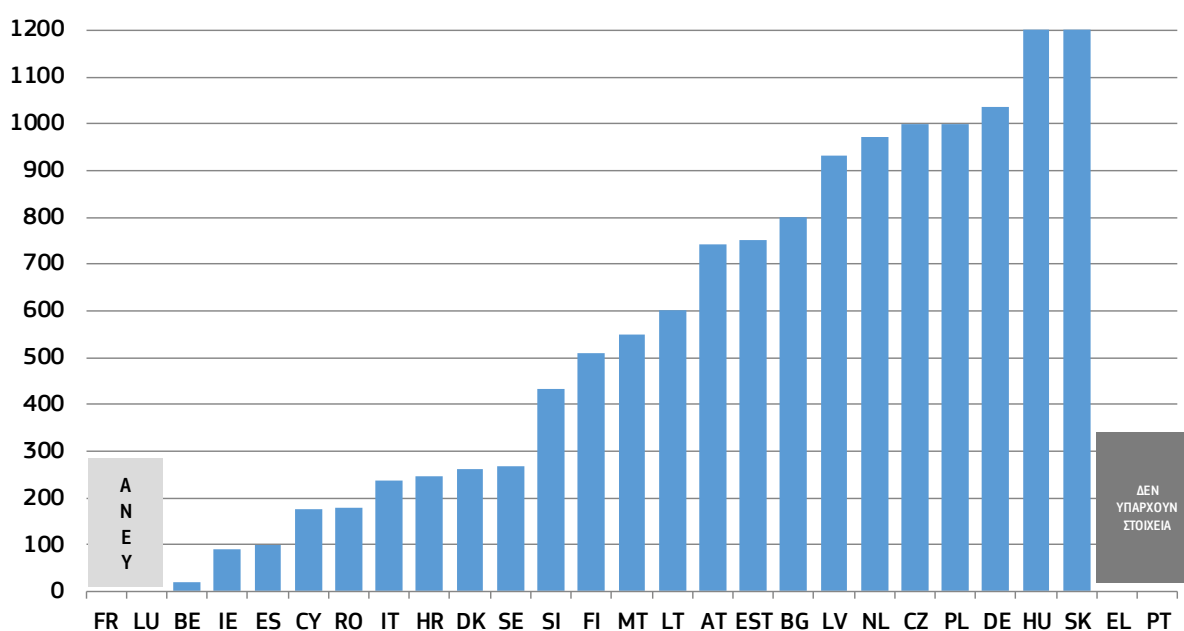

(*) «Αξίωση χαμηλής αξίας» είναι αξίωση η οποία αντιστοιχεί στο όριο φτώχειας της Eurostat για μονομελές νοικοκυριό σε κάθε κράτος μέλος, κατόπιν μετατροπής του σε μηνιαίο εισόδημα (π.χ. το 2019 η αξία αυτή κυμαινόταν από 193 EUR στη **RO** έως 1 824 EUR στο **LU**). **ES, PT**: δεν παρασχέθηκαν στοιχεία. **BG, RO**: δεν παρασχέθηκαν πληροφορίες σχετικά με τα καταβλητέα δικαστικά τέλη για τις αξιώσεις χαμηλής αξίας. **LU**: οι διάδικοι πρέπει να καταβάλουν έξοδα δικαστικού επιμελητή για να κινήσουν διαδικασία ως ενάγοντες, εκτός εάν λαμβάνουν δικαστική αρωγή. **NL**: δικαστικά τέλη για εισόδημα <2 325 EUR/μήνα. **AT**: το μέγιστο ποσό του δικαστικού τέλους εξαρτάται από τον βαθμό δικαιοδοσίας. **SE**: τα δικαστικά τέλη διαφέρουν στις αστικές υποθέσεις ανάλογα με το είδος της υπόθεσης. Στις διαφορές όπου η αξία της αξίωσης είναι <2 253 EUR, το δικαστικό τέλος είναι 86 EUR. Στις διαφορές όπου η αξία της αξίωσης είναι >2 253 EUR, το δικαστικό τέλος είναι 267 EUR. Για άλλα είδη αξιώσεων υπάρχουν άλλα δικαστικά τέλη.

⁵⁶ Τα στοιχεία παραπέμπουν σε όρια εισοδήματος τα οποία ίσχυαν το 2020 και συλλέχθηκαν από τις απαντήσεις μελών του CCBE σε ερωτηματολόγιο βασισμένο στο ακόλουθο συγκεκριμένο σενάριο: καταναλωτική διαφορά μεταξύ ιδιώτη και εταιρείας (υποδείχθηκαν δύο διαφορετικές αξίες της αξίωσης: 6 000 EUR και το όριο κινδύνου φτώχειας της Eurostat σε κάθε κράτος μέλος).

Η αποτελεσματική εκτέλεση των συμβάσεων είναι ουσιαστικής σημασίας για την οικονομία. Η πιθανότητα ανάκτησης των πραγματικών δικαστικών δαπανών ενισχύει τη θέση του δανειστή που επιδιώκει την εκτέλεση σύμβασης. Κατά κανόνα, ο δανειστής, ως ενάγων, υποχρεούται να καταβάλει δικαστικό τέλος για την κατάθεση αγωγής στο δικαστήριο. Κατά κανόνα, τα δικαστήρια διατάσσουν τον εναγόμενο που ηττήθηκε να επιστρέψει το σύνολο των δικαστικών τελών που προκατέβαλε ο ενάγων που νίκησε. Στο διάγραμμα 25 απεικονίζεται το ύψος του δικαστικού τέλους που απαιτείται για την κίνηση δικαστικής διαδικασίας σε συγκεκριμένη εμπορική υπόθεση που αφορά διαφορά μεταξύ δύο εταιρειών στο πλαίσιο διασυνοριακής εμπορικής δίκης σχετικά με την εκτέλεση σύμβασης, με αξία αξίωσης 20 000 EUR.

Διάγραμμα 25: Δικαστικό τέλος για την κίνηση δικαστικής διαδικασίας σε συγκεκριμένη εμπορική υπόθεση, 2020 (*) (σε EUR) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το CCBE⁽⁵⁷⁾]

(*) Η ανάκτηση των δικαστικών τελών αποφασίζεται κατά περίπτωση στις **ES** και **EL**. Δεν προβλέπεται πλήρης ανάκτηση των δικαστικών τελών από τον νικήσαντα διάδικο στην **HU**.

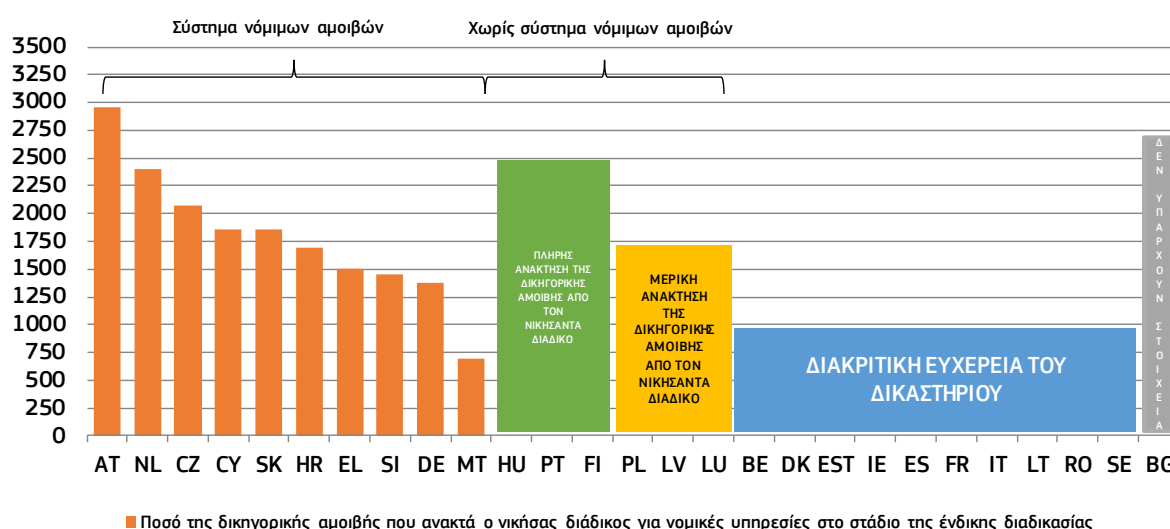
Κατά κανόνα, ο δανειστής προκαταβάλλει την αμοιβή του δικού του δικηγόρου όχι μόνο για την ένδικη διαδικασία αλλά ήδη κατά το στάδιο προ της ένδικης διαδικασίας. Όσον αφορά την επιστροφή των εξόδων, τα περισσότερα κράτη μέλη εφαρμόζουν τον κανόνα ότι ο ηττηθείς διάδικος καλείται να καλύψει όχι μόνο τα δικά του δικαστικά έξοδα, αλλά και εκείνα του διαδίκου που νίκησε. Ο εν λόγω κανόνας μετάθεσης των εξόδων αποτρέπει την κατάθεση αγωγών με χαμηλές πιθανότητες νίκης, ενώ ενθαρρύνει την κατάθεση αγωγών με υψηλές πιθανότητες νίκης. Στο διάγραμμα 26 φαίνεται το ποσό που θα επιδίκαζε το δικαστήριο υπέρ του ενάγοντος που νίκησε σε συγκεκριμένο σενάριο εμπορικής υπόθεσης (βλ. υποσημείωση 58).

⁵⁷ Τα στοιχεία συλλέχθηκαν από τις απαντήσεις μελών του CCBE σε ερωτηματολόγιο βασισμένο στο συγκεκριμένο σενάριο που περιγράφεται ανωτέρω. Ζητήθηκε από τα μέλη του CCBE να παράσχουν πληροφορίες σχετικά με το καταβλητέο δικαστικό τέλος για την κατάθεση της αγωγής στο πλαίσιο της υπόθεσης που προβλέπεται στο σενάριο.

Διακρίνονται τρία κύρια συστήματα:

- 1) στα κράτη μέλη που διαθέτουν σύστημα ελάχιστων νόμιμων αμοιβών, η επιστροφή των δικηγορικών αμοιβών εξαρτάται από το ύψος της νόμιμης αμοιβής που προβλέπεται για την εργασία που εκτέλεσε ο δικηγόρος, το οποίο διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών·
- 2) στα κράτη μέλη που δεν διαθέτουν σύστημα ελάχιστων νόμιμων αμοιβών, προβλέπεται είτε πλήρης (Ουγγαρία, Πορτογαλία, Φινλανδία) είτε μερική (Πολωνία, Λετονία, Λουξεμβούργο) επιστροφή της δικηγορικής αμοιβής· και
- 3) σε ορισμένα κράτη μέλη, η επιστροφή αποφασίζεται από το δικαστήριο κατά περίπτωση.

Διάγραμμα 26: Δυνατότητα ανάκτησης των δικηγορικών αμοιβών σε εμπορική δίκη, 2020 (*) (σε EUR) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το CCBE⁽⁵⁸⁾]

(*) Για το συγκεκριμένο διάγραμμα, οι δικηγορικές αμοιβές δεν περιλαμβάνουν διοικητικά έξοδα και ΦΠΑ, εφόσον είναι καταβλητέα. Η υποθετική δικηγορική αμοιβή για το στάδιο της ένδικης διαδικασίας που προβλέπεται στο σενάριο είναι 1 650 EUR. Η πλήρης ανάκτηση στα συστήματα στα οποία δεν προβλέπεται ελάχιστη νόμιμη αμοιβή σημαίνει ότι μπορεί να ανακτηθεί το ποσό αυτό (1 650 EUR). Τα κράτη μέλη που προβλέπουν μερική ανάκτηση (PL, LV, LU) ταξινομούνται κατά σειρά με βάση την ανακτήσιμη δικηγορική αμοιβή (από την υψηλότερη στη χαμηλότερη, τα ποσά κυμαίνονται μεταξύ 1 275 EUR — 500 EUR). Το διάγραμμα δεν περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τη δυνατότητα ανάκτησης των δικηγορικών αμοιβών για το στάδιο προ της ένδικης διαδικασίας, η οποία δεν προβλέπεται σε όλα τα κράτη μέλη. **AT**: το σενάριο δεν εφαρμόζεται πλήρως στο σύστημα επιστροφής εξόδων της AT. **MT**: δεν υφίσταται η έννοια της ωριαίας δικηγορικής αμοιβής στη MT, η

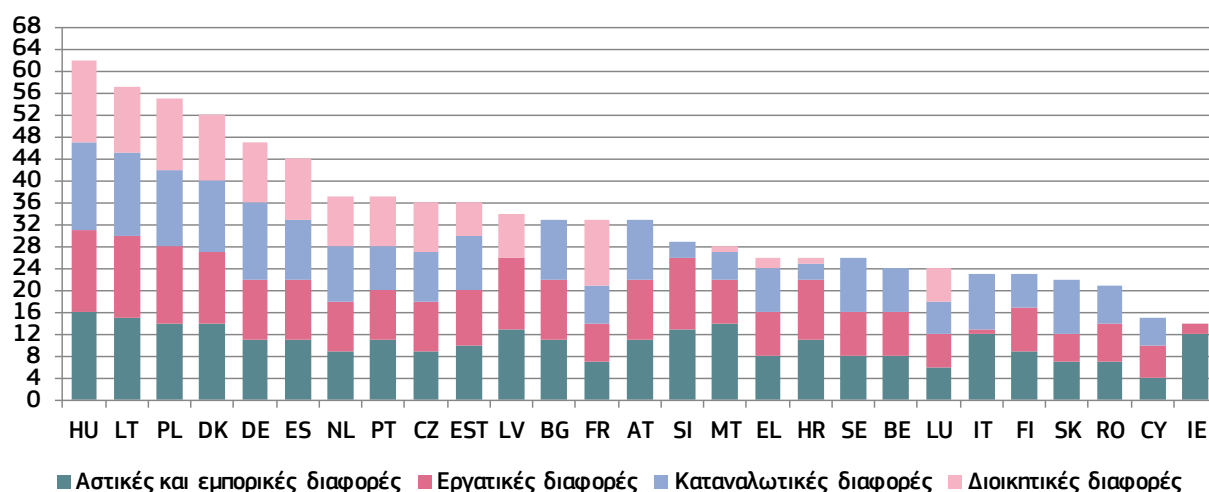
⁵⁸ Τα στοιχεία συλλέχθηκαν από τις απαντήσεις μελών του CCBE σε ερωτηματολόγιο βασισμένο στο ίδιο υποθετικό σενάριο υπόθεσης με το διάγραμμα 25 (βλ. υποσημείωση 62). Το ακόλουθο σενάριο χρησιμοποιήθηκε ως βάση για τον υπολογισμό των δικηγορικών αμοιβών: η εταιρεία που επιθυμεί την εκτέλεση της σύμβασης προσέλαβε εξειδικευμένο και έμπειρο δικηγόρο, ο οποίος εκτέλεσε τις ακόλουθες εργασίες: Στο στάδιο προ της ένδικης διαδικασίας: 3 ώρες εργασίας, κατάρτιση ενός εγγράφου έναντι ωριαίας δικηγορικής αμοιβής 200 EUR (συνολικά 600 EUR). Στο στάδιο της ένδικης διαδικασίας: 11 ώρες εργασίας, κατάρτιση 3 εγγράφων, συμμετοχή σε 2 ακροαματικές διαδικασίες έναντι καθαρής ωριαίας δικηγορικής αμοιβής 200 EUR (συνολικά 2 200 EUR). Ζητήθηκε από τα μέλη του CCBE να παράσχουν πληροφορίες σχετικά με α) την ελάχιστη νόμιμη αμοιβή που προβλέπεται για τις εργασίες στο στάδιο (προ) της ένδικης διαδικασίας, εφόσον υπάρχει, και β) το ποσό της δικηγορικής αμοιβής που θα μπορούσε εύλογα να καταλογίσει το δικαστήριο στον ηττηθέντα διάδικο. (Σημειώνεται ότι η υποθετική ωριαία δικηγορική αμοιβή έχει αλλάξει σε σύγκριση με τον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 και, ως εκ τούτου, οι απαντήσεις δεν είναι συγκρίσιμες).

επιστροφή των εξόδων καθορίζεται με βάση την αξία της αξίωσης. **IT**: υπάρχει νόμιμη αμοιβή στην IT (3 235 EUR στο σενάριο), αλλά το δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει σχετικά με την επιστροφή των εξόδων εντός καθορισμένου εύρους. **LT**: το δικαστήριο αποφασίζει λαμβάνοντας υπόψη κατευθυντήριες γραμμές του Υπουργείου Δικαιοσύνης, το μέγιστο ποσό στο σενάριο ανέρχεται σε 3 350 EUR.

– Πρόσβαση σε μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (ΕΕΔ) –

Στο διάγραμμα 27 απεικονίζονται οι προσπάθειες των κρατών μελών για την προώθηση της εθελοντικής χρήσης μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών με την παροχή ειδικών κινήτρων, τα οποία μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με τον τομέα δικαίου (⁵⁹).

Διάγραμμα 27: Προώθηση μεθόδων ΕΕΔ και παροχή κινήτρων για τη χρήση τους, 2020
(* [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (⁶⁰)])

(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 68 μονάδες. Συγκεντρωτικοί δείκτες που βασίζονται στους ακόλουθους δείκτες: 1) ιστότοπος που παρέχει πληροφορίες για την ΕΕΔ, 2) εκστρατείες δημοσιότητας στα μέσα ενημέρωσης, 3) φυλλάδια για το ευρύ κοινό, 4) ειδικές συναντήσεις ενημέρωσης για την ΕΕΔ που διοργανώνονται από το δικαστήριο κατόπιν αιτήματος, 5) συντονιστής ΕΕΔ/διαμεσολάβησης στα δικαστήρια, 6) δημοσίευση αξιολογήσεων για τη χρήση μεθόδων ΕΕΔ, 7) δημοσίευση στατιστικών για τη χρήση μεθόδων ΕΕΔ, 8) η δικαστική αρωγή καλύπτει (πλήρως ή εν μέρει) τα έξοδα της ΕΕΔ, 9) πλήρης ή μερική επιστροφή των δικαστικών τελών, συμπεριλαμβανομένων των τελών χαρτοσήμου, αν η ΕΕΔ στεφθεί από επιτυχία, 10) δεν απαιτείται δικηγόρος στη διαδικασία ΕΕΔ, 11) ο δικαστής μπορεί να ενεργεί ως διαμεσολαβητής, 12) η συμφωνία που επιτυγχάνεται μεταξύ των διαδίκων καθίσταται εκτελεστή από το δικαστήριο, 13) δυνατότητα κίνησης διαδικασίας / έγερσης αξίωσης και υποβολής έγγραφων αποδεικτικών στοιχείων ηλεκτρονικά, 14) οι διάδικοι μπορούν να ενημερώνονται ηλεκτρονικά για την κίνηση και τα διάφορα στάδια της διαδικασίας, 15) δυνατότητα ηλεκτρονικής πληρωμής των σχετικών τελών, 16) χρήση τεχνολογιών (εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης, διαλογικών ρομπότ) για τη διευκόλυνση της υποβολής και της επίλυσης των διαφορών και 17) άλλα μέσα. Για καθέναν από τους εν λόγω 17 δείκτες, δόθηκε μία μονάδα για κάθε τομέα δικαίου. **IE**: οι διοικητικές υποθέσεις εντάσσονται στην κατηγορία των αστικών και εμπορικών υποθέσεων. **EL**: προβλέπεται διαδικασία ΕΕΔ ενώπιον των διοικητικών εφετείων στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων. **ES**: η ΕΕΔ είναι υποχρεωτική στις υποθέσεις εργατικού δικαίου. **PT**: στις αστικές/εμπορικές διαφορές, τα δικαστικά τέλη επιστρέφονται μόνο στα ειρηνοδικεία.

⁵⁹ Οι μέθοδοι για την προώθηση της ΕΕΔ και για την παροχή κινήτρων για τη χρήση της δεν περιλαμβάνουν τις υποχρεωτικές απαιτήσεις χρήσης διαδικασιών ΕΕΔ πριν από την προσφυγή στα δικαστήρια, καθώς τέτοιου είδους απαιτήσεις εγείρουν προβληματισμό όσον αφορά τη συμβατότητά τους με το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, το οποίο κατοχυρώνεται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

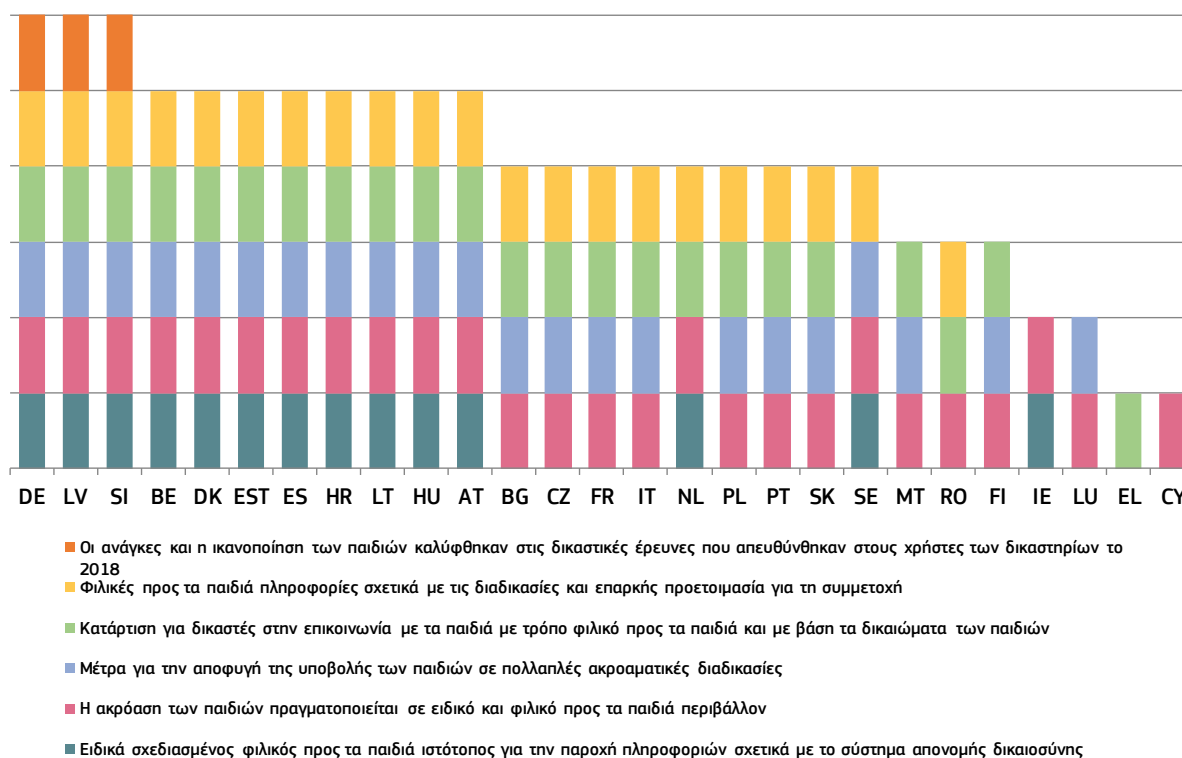
⁶⁰ Στοιχεία του 2020, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

SK: η σλοβακική έννομη τάξη δεν υποστηρίζει τη χρήση της ΕΕΔ για διοικητικούς σκοπούς. **FI:** οι καταναλωτικές και εργατικές διαφορές θεωρούνται επίσης αστικές υποθέσεις. **SE:** οι δικαστές διαθέτουν δικονομική ευχέρεια σχετικά με την ΕΕΔ. Η επιδίωξη φιλικού διακανονισμού των διαφορών αποτελεί υποχρεωτικό καθήκον για τον δικαστή, εκτός εάν η λύση αυτή δεν είναι κατάλληλη λόγω της φύσης της υπόθεσης.

– Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη –

Στο διάγραμμα 28 παρουσιάζονται οι διάφορες ρυθμίσεις στα κράτη μέλη που καθιστούν το σύστημα απονομής δικαιοσύνης πιο προσιτό για τα παιδιά και κατάλληλο για τις ανάγκες τους, για παράδειγμα με την παροχή φιλικών προς τα παιδιά πληροφοριών σχετικά με τις διαδικασίες ή τη λήψη μέτρων ώστε να μη χρειάζεται να υποβληθεί το παιδί σε πολλαπλές ακροαματικές διαδικασίες.

Διάγραμμα 28: Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη, 2020 (*) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (61)]

3.2.2. Πόροι

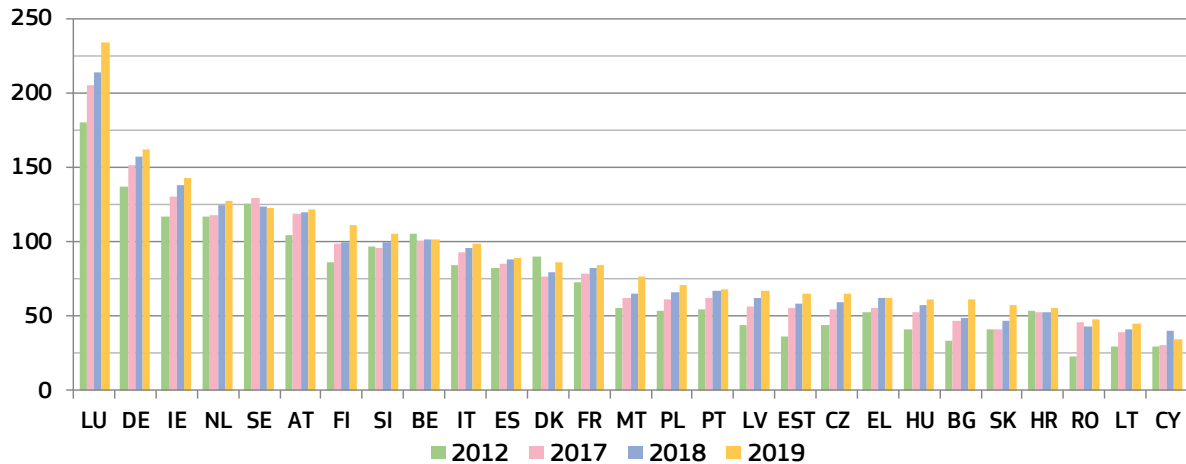
Για την καλή λειτουργία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης απαιτούνται επαρκείς πόροι, συμπεριλαμβανομένων των αναγκαίων επενδύσεων σε υλική και τεχνική υποδομή, καθώς και δεόντως εκπαιδευμένο, καταρτισμένο και επαρκώς αμειβόμενο προσωπικό όλων των κατηγοριών. Αν δεν υπάρχουν επαρκείς εγκαταστάσεις, εργαλεία ή προσωπικό με τα απαιτούμενα προσόντα, δεξιότητες και πρόσβαση σε συνεχή κατάρτιση, η ποιότητα των διαδικασιών και των αποφάσεων τίθεται σε κίνδυνο.

– Οικονομικοί πόροι –

⁶¹ Στοιχεία του 2020, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Δικαστικών.

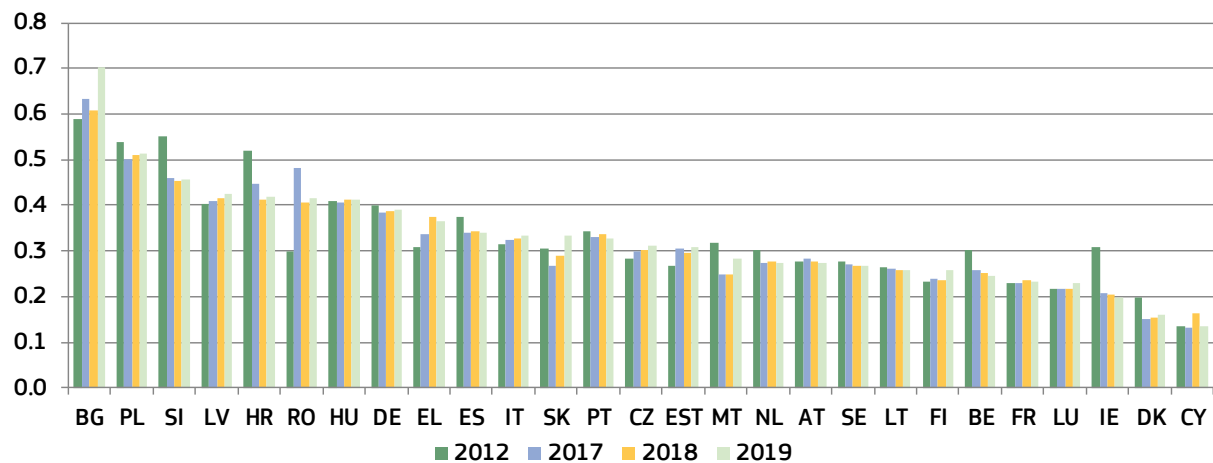
Στα παρακάτω διαγράμματα απεικονίζονται οι πραγματικές δημόσιες δαπάνες για τη λειτουργία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης (εξαιρουμένων των σωφρονιστικών ιδρυμάτων), τόσο ανά κάτοικο (διάγραμμα 29) όσο και ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) (διάγραμμα 30) και, τέλος, οι κύριες κατηγορίες δαπανών για τα δικαστήρια (διάγραμμα 31) ⁽⁶²⁾.

Διάγραμμα 29: Συνολικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης για τα δικαστήρια σε EUR ανά κάτοικο, 2012, 2017 – 2019 (*) (πηγή: Eurostat)

(*) Τα κράτη μέλη κατατάσσονται βάσει των δαπανών του 2019 (από τις υψηλότερες στις χαμηλότερες). Τα ακόλουθα στοιχεία είναι προσωρινά: **ES** (2019), **FR** (2018, 2019), **PT** (2019) και **SK** (όλα τα έτη). Στοιχεία της 8ης Απριλίου 2021.

Διάγραμμα 30: Συνολικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης για τα δικαστήρια ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2012, 2017 – 2019 (*) (πηγή: Eurostat)

⁶² Συνολικές (πραγματικές) δαπάνες της γενικής κυβέρνησης για τη διοίκηση, λειτουργία ή υποστήριξη διοικητικών, πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων και του δικαστικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένων της επιβολής προστίμων και νόμιμων συμβιβασμών επιβαλλόμενων από τα δικαστήρια και της λειτουργίας συστημάτων επιτήρησης κατόπιν υπό όρους απόλυσης, καθώς και της δικαστικής αρωγής και της νομικής εκπροσώπησης και παροχής νομικών συμβουλών που παρέχονται για λογαριασμό του κράτους ή για λογαριασμό τρίτων αλλά από το κράτος σε χρήμα ή σε υπηρεσίες, εξαιρουμένων των διοικήσεων σωφρονιστικών ιδρυμάτων [δεδομένα εθνικών λογαριασμών, ταξινόμηση των κρατικών λειτουργιών (COFOG), ομάδα 03.3], πίνακας Eurostat gov_10a_exp, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

(*) Τα κράτη μέλη κατατάσσονται βάσει των δαπανών του 2019 (από τις υψηλότερες στις χαμηλότερες). Τα ακόλουθα στοιχεία είναι προσωρινά: **ES** (2019), **FR** (2018, 2019), **PT** (2019) και **SK** (όλα τα έτη). Στοιχεία της 8ης Απριλίου 2021.

Στο διάγραμμα 31 παρουσιάζονται οι βασικές οικονομικές κατηγορίες στις οποίες αναλύονται οι δημόσιες δαπάνες για τα δικαστήρια:

- 1) μισθοί και ημερομίσθια δικαστών και προσωπικού των δικαστηρίων, συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης [«αμοιβές εργαζομένων»⁽⁶³⁾].
- 2) λειτουργικές δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες που αναλώνονται από τα δικαστήρια, όπως για μισθώσεις κτιρίων, αναλώσιμα γραφείου, κατανάλωση ενέργειας και δικαστική αρωγή [«ενδιάμεση ανάλωση»⁽⁶⁴⁾].
- 3) επενδύσεις σε πάγια περιουσιακά στοιχεία, όπως σε κτίρια δικαστηρίων και λογισμικό [«ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου»⁽⁶⁵⁾]. και
- 4) άλλες δαπάνες.

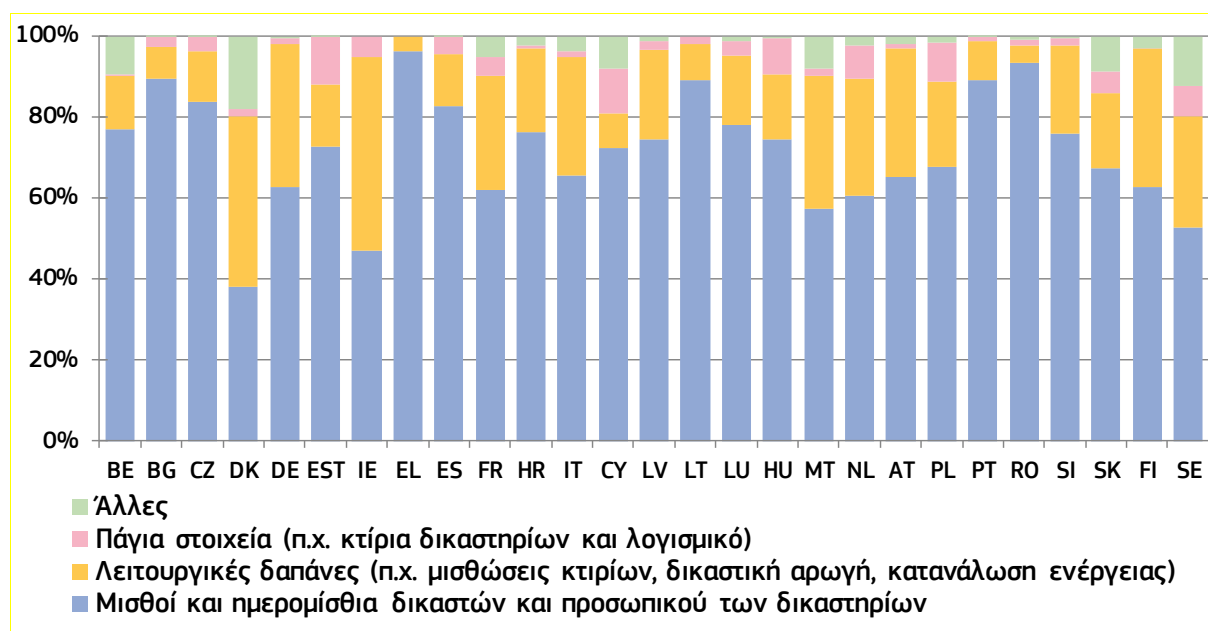
⁶³ Στις αμοιβές εργαζομένων περιλαμβάνονται οι μισθοί και τα ημερομίσθια σε χρήμα ή σε είδος (D.11) και οι πραγματικές και τεκμαρτές εργοδοτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (D.121 και D.122). Βλ.: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Compensation_of_employees.

⁶⁴ Η ενδιάμεση ανάλωση είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται στους εθνικούς λογαριασμούς και που μετρά την αξία των αγαθών και των υπηρεσιών που αναλώνονται ως εισροές σε μια παραγωγική διεργασία. Δεν περιλαμβάνει τα πάγια περιουσιακά στοιχεία, των οποίων η ανάλωση καταγράφεται ως ανάλωση παγίου κεφαλαίου. Τα εν λόγω αγαθά και υπηρεσίες μπορεί είτε να μετασχηματίζονται είτε να εξαντλούνται τελείως κατά την παραγωγική διεργασία.

Βλ. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Intermediate_consumption.

⁶⁵ Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου, για τον οποίο χρησιμοποιείται το αρκτικόλεξο «ΑΣΠΚ», αποτελείται από τις αποκτήσεις, μείον τις διαθέσεις, εκ μέρους παραγωγών μόνιμων κατοίκων, παγίων περιουσιακών στοιχείων κατά τη διάρκεια μιας δεδομένης περιόδου. Περιλαμβάνει επίσης ορισμένες προσθήκες στην αξία μη παραχθέντων περιουσιακών στοιχείων που επιτυγχάνονται από παραγωγούς ή θεσμικές μονάδες. Τα πάγια περιουσιακά στοιχεία είναι υλικά ή άυλα περιουσιακά στοιχεία που παράγονται ως εκροές από παραγωγικές διεργασίες και τα οποία χρησιμοποιούνται επανειλημμένα ή συνεχώς για περισσότερο από ένα έτος. Βλ.: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Gross_fixed_capital_formation_\(GFCF\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Gross_fixed_capital_formation_(GFCF)).

Διάγραμμα 31: Συνολικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης για τα δικαστήρια ανά κατηγορία (*) (το 2019, ως ποσοστό των συνολικών δαπανών) (πηγή: Eurostat)

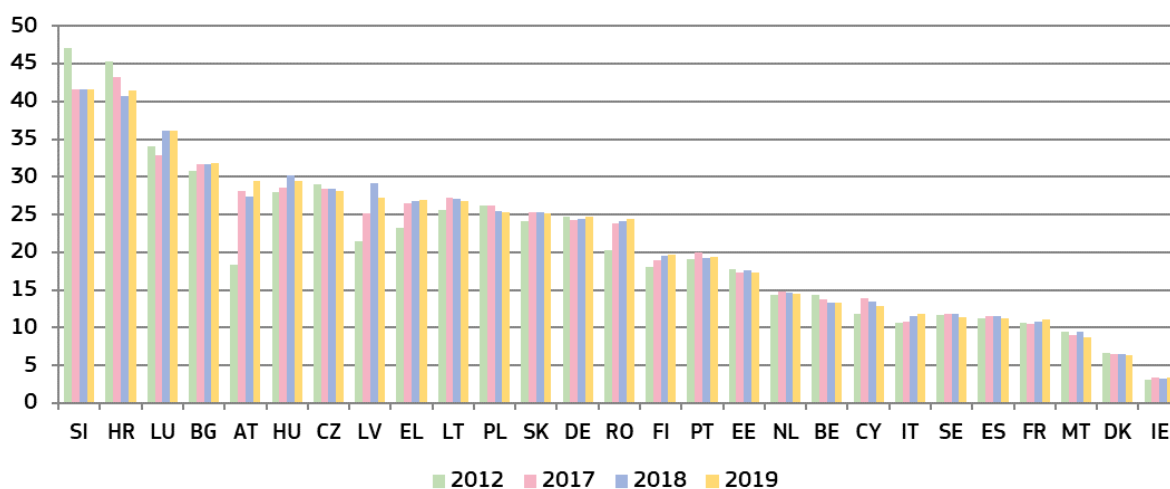

(*) Τα ακόλουθα στοιχεία είναι προσωρινά: **ES** (2019), **FR** (2018, 2019), **PT** (2019) και **SK** (όλα τα έτη). Στοιχεία της 8ης Απριλίου 2021.

– Ανθρώπινοι πόροι –

Η επάρκεια ανθρώπινων πόρων είναι καθοριστικής σημασίας για την ποιότητα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Η πολυμορφία στο δικαστικό σώμα, συμπεριλαμβανομένης της ισόρροπης εκπροσώπησης των φύλων, προσδίδει συμπληρωματικές γνώσεις, δεξιότητες και πείρα και αντικατοπτρίζει την κοινωνική πραγματικότητα.

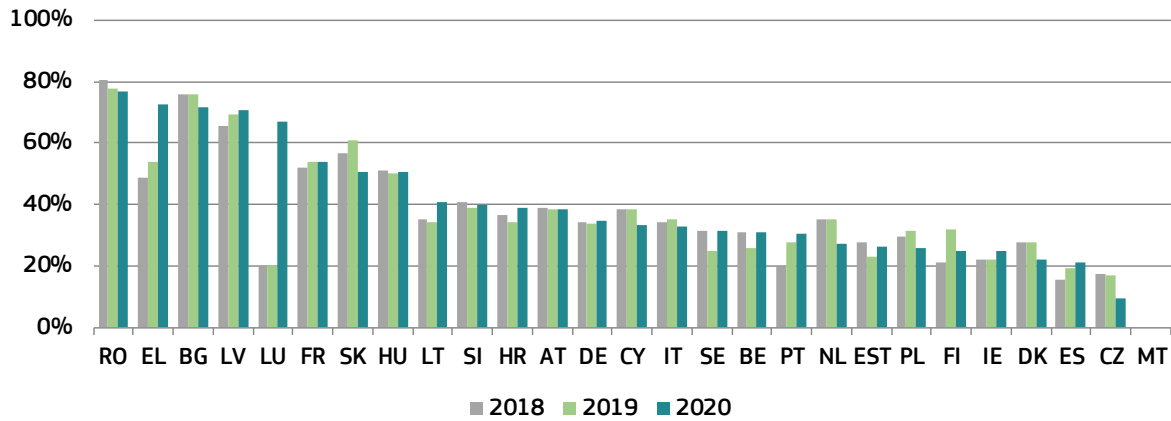
Διάγραμμα 32: Αριθμός δικαστών, 2012-2019 (*) (ανά 100 000 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τους δικαστές που εργάζονται με καθεστώς πλήρους απασχόλησης, σύμφωνα με τη μεθοδολογία της CEPEJ. Δεν περιλαμβάνονται οι λεγόμενοι *Rechtspfleger* / δικαστικοί γραμματείς που υπάρχουν σε ορισμένα κράτη μέλη. **AT**: στοιχεία σχετικά με τη διοικητική δικαιοσύνη εισάγονται στα στοιχεία από

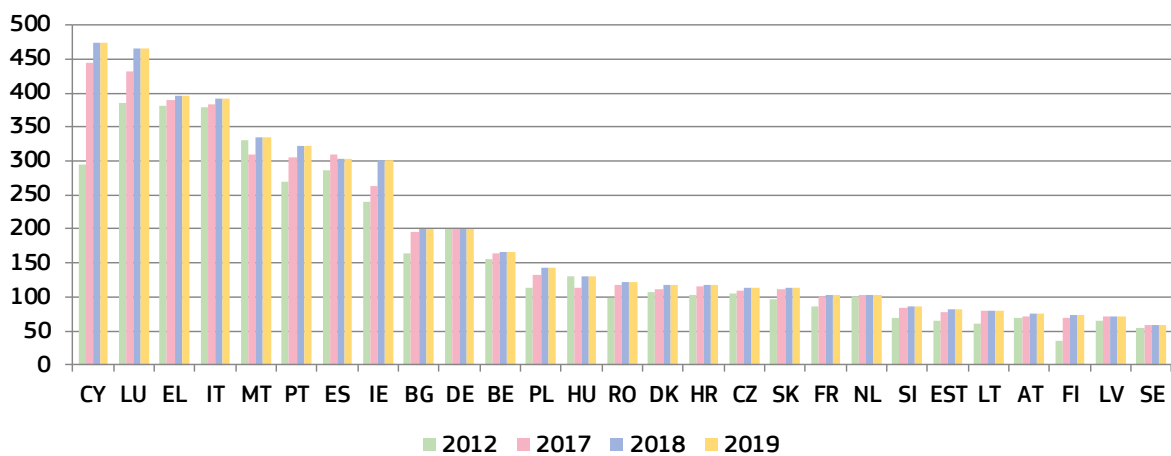
το 2016. **EL:** από το 2016, τα στοιχεία για τον αριθμό των επαγγελματιών δικαστών περιλαμβάνουν όλους τους βαθμούς για την ποινική και την πολιτική δικαιοσύνη, καθώς και τους διοικητικούς δικαστές. **IT:** οι περιφερειακές επιτροπές ελέγχου, οι τοπικές φορολογικές επιτροπές και τα στρατοδικεία δεν λαμβάνονται υπόψη. Η διοικητική δικαιοσύνη λαμβάνεται υπόψη από το 2018.

Διάγραμμα 33: Αναλογία γυναικών επαγγελματιών δικαστών στα ανώτατα δικαστήρια, 2018-2020 (*) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (⁶⁶)]

(*) Η ταξινόμηση των στοιχείων γίνεται με βάση τις τιμές του 2020, από την υψηλότερη στη χαμηλότερη.

Διάγραμμα 34: Αριθμός δικηγόρων, 2012 - 2019 (*) (ανά 100 000 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

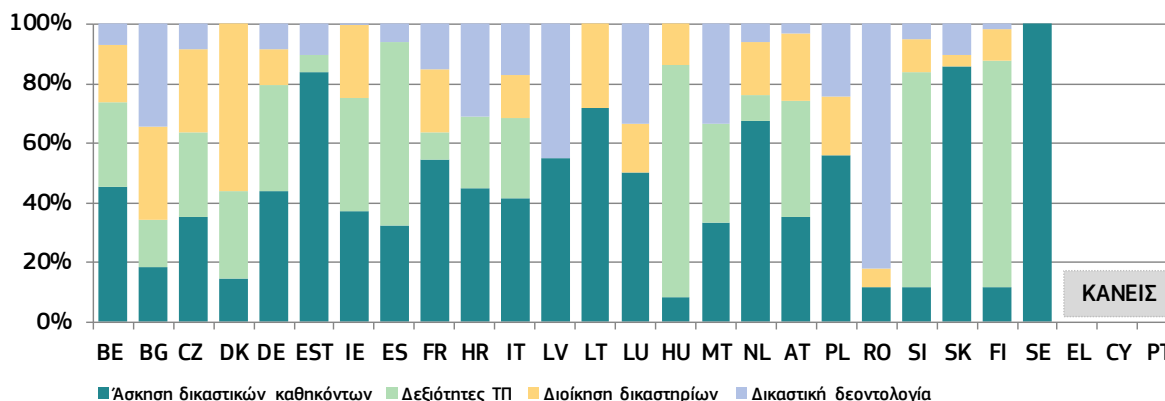
(*) Βάσει της μεθοδολογίας της CEPEJ, δικηγόρος είναι πρόσωπο το οποίο διαθέτει τα προσόντα και τη νομιμοποίηση σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο για να αγοράσει και να ενεργεί για λογαριασμό των πελατών του, να ασκεί το δικηγορικό επάγγελμα, να παρίσταται ενώπιον των δικαστηρίων ή να συμβουλεύει και να εκπροσωπεί τους πελάτες του σε νομικές υποθέσεις [σύσταση Rec (2000)21 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την ελευθερία άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος]. **DE:** στη Γερμανία δεν γίνεται διάκριση μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών δικηγόρων, όπως μεταξύ *solicitors* και *barristers*. **FI:** από το 2015, ο παρεχόμενος αριθμός των δικηγόρων περιλαμβάνει τόσο τον αριθμό των δικηγόρων που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα όσο και τον αριθμό των δικηγόρων που εργάζονται στον δημόσιο τομέα.

⁶⁶ Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων, βάση στατιστικών δεδομένων για τα φύλα: https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/indicator/wmidm_jud_natcrt_wmid_natcrt_supcrt/datatable.

– Κατάρτιση –

Η κατάρτιση των δικαστών είναι σημαντική διότι συμβάλλει στην ποιότητα των δικαστικών αποφάσεων και των δικαστικών υπηρεσιών που παρέχονται στους πολίτες. Τα στοιχεία που παρατίθενται κατωτέρω καλύπτουν την κατάρτιση των δικαστών σε ευρύ φάσμα τομέων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η επικοινωνία με τους διαδίκους και τον Τύπο και οι δικαστικές δεξιότητες.

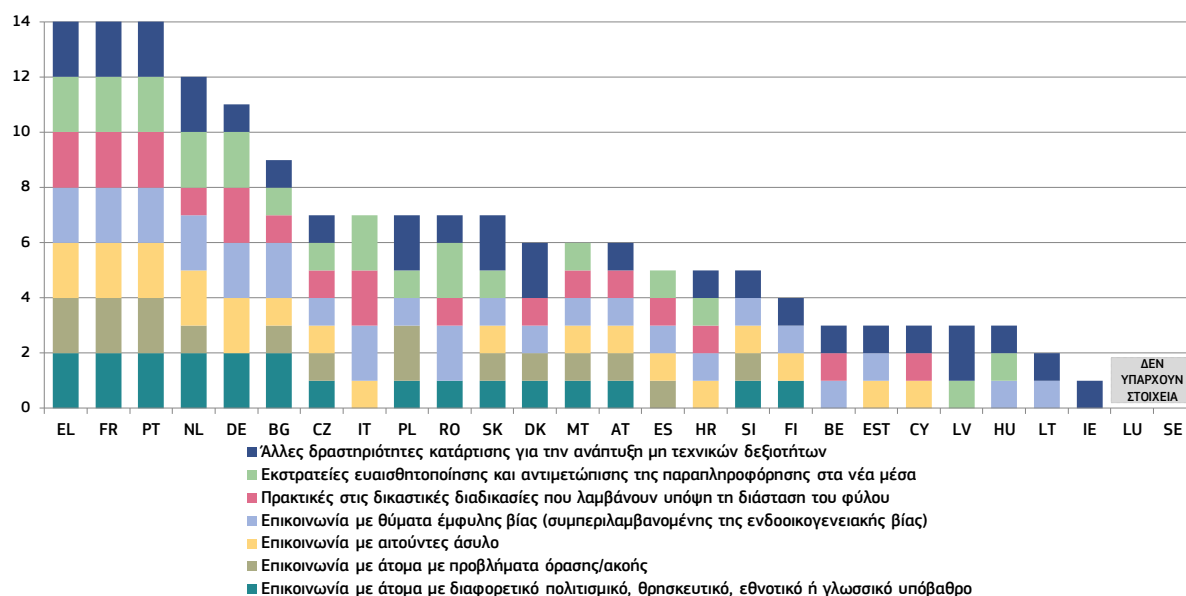
Διάγραμμα 35: Ποσοστό της συνεχιζόμενης κατάρτισης δικαστών σε διάφορα είδη δεξιοτήτων, 2019 (*) (ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των δικαστών που λαμβάνουν τέτοιου είδους κατάρτιση) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽⁶⁷⁾]

(*) Στο διάγραμμα 35 απεικονίζεται η κατανομή των δικαστών που συμμετέχουν σε δραστηριότητες συνεχιζόμενης κατάρτισης (δηλ. σε δραστηριότητες οι οποίες διεξάγονται μετά την αρχική περίοδο κατάρτισης στο επάγγελμα του δικαστή) σε καθέναν από τους τέσσερις προσδιορισθέντες τομείς ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των δικαστών που λαμβάνουν τέτοιου είδους κατάρτιση. Δεν λαμβάνονται υπόψη δραστηριότητες νομικής κατάρτισης. Οι αρχές κατάρτισης των δικαστών στις χώρες **EL**, **MT** και **PT** δεν παρείχαν ειδικές δραστηριότητες κατάρτισης στις επιλεγμένες δεξιότητες. **DK**: περιλαμβάνεται το προσωπικό των δικαστηρίων. **AT**: περιλαμβάνονται οι εισαγγελείς.

⁶⁷ Στοιχεία του 2019, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Δικαστικών και τη CEPEJ. Η «άσκηση δικαστικών καθηκόντων» περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως η διεξαγωγή ακροαματικών διαδικασιών, η συγγραφή αποφάσεων και η αγόρευση.

Διάγραμμα 36: Διαθεσιμότητα κατάρτισης για δικαστές στην επικοινωνία, 2020 (*)
 [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (68)]

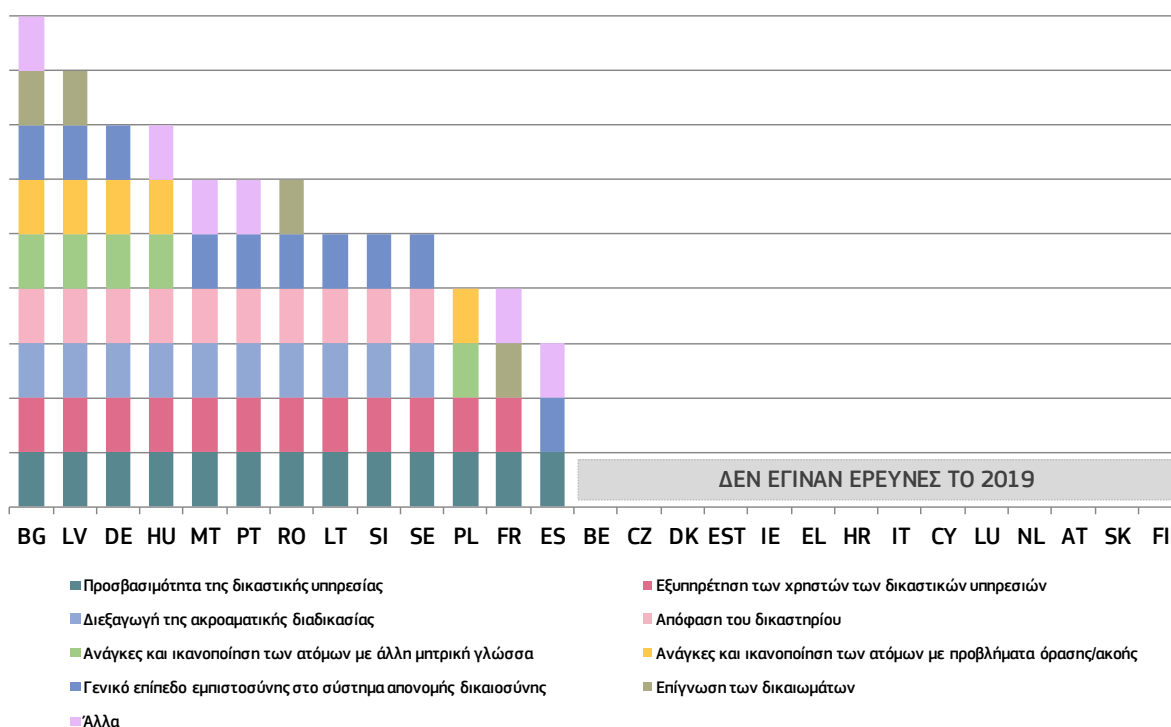
(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 14 μονάδες. Τα κράτη μέλη έλαβαν 1 μονάδα εάν παρέχουν αρχική κατάρτιση και 1 μονάδα εάν παρέχουν συνεχιζόμενη κατάρτιση (2 μονάδες κατ' ανώτατο όριο για κάθε τύπο κατάρτισης). Η πηγή των στοιχείων άλλαξε σε σύγκριση με προηγούμενες εκδόσεις του πίνακα αποτελεσμάτων στον τομέα της δικαιοσύνης, γεγονός που επηρεάζει τη συγκρισιμότητα των στοιχείων. **DK:** η πανδημία COVID-19 είχε σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην προσφορά συνεχών κύκλων μαθημάτων και σεμιναρίων το 2020. **HU:** ορισμένα προγράμματα κατάρτισης ακυρώθηκαν λόγω της πανδημίας COVID-19.

3.2.3. Εργαλεία αξιολόγησης

Η τακτική αξιολόγηση θα μπορούσε να βελτιώσει την ικανότητα ανταπόκρισης του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στις τρέχουσες και μελλοντικές προκλήσεις και, ως εκ τούτου, να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Η διεξαγωγή ερευνών (διάγραμμα 37) είναι κρίσιμης σημασίας για την αξιολόγηση του τρόπου λειτουργίας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης από την οπτική των επαγγελματιών του νομικού κλάδου και των χρηστών των υπηρεσιών των δικαστηρίων. Η ανάληψη κατάλληλης δράσης για να δοθεί συνέχεια στα πορίσματα των ερευνών (διάγραμμα 38) είναι σημαντική για τη βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης.

68 Στοιχεία του 2020, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Δικαστικών.

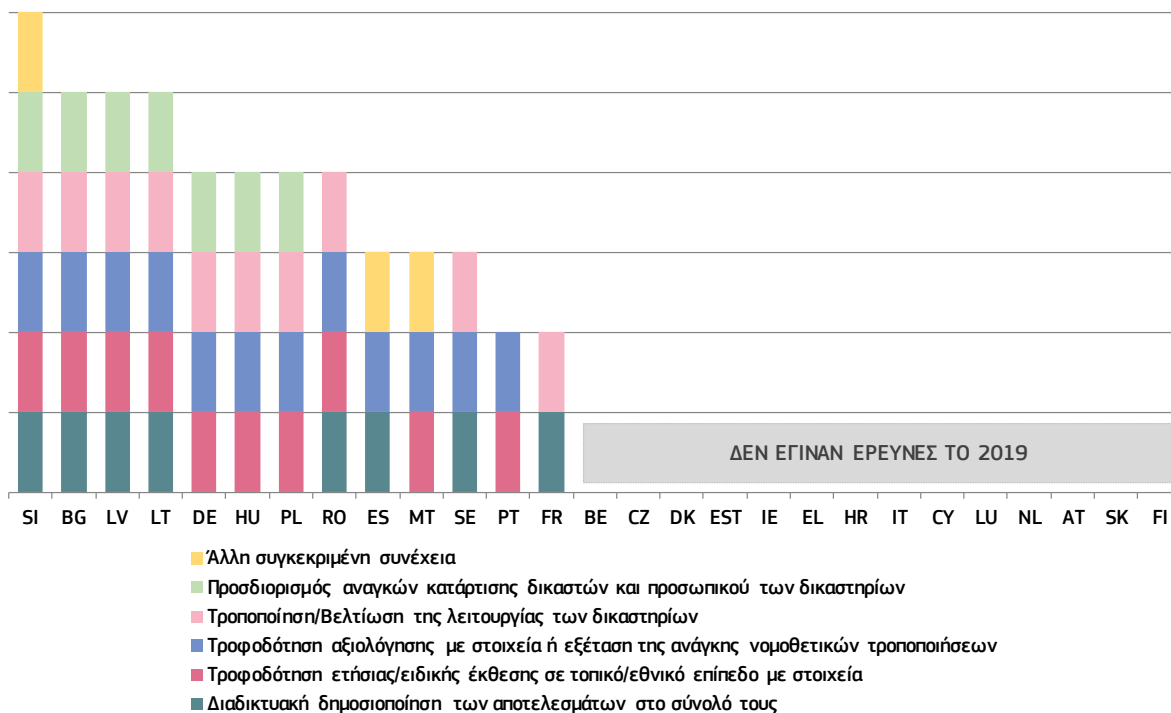
Διάγραμμα 37: Θέματα ερευνών που διεξήχθησαν μεταξύ χρηστών των υπηρεσιών των δικαστηρίων ή επαγγελματιών του νομικού κλάδου, 2019 (*) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (69)]

(*) Τα κράτη μέλη έλαβαν μία μονάδα ανά αναφερθέν θέμα έρευνας, ανεξάρτητα από το αν η έρευνα διεξήχθη σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο ή σε επίπεδο δικαστηρίου. Στα «άλλα θέματα» περιλαμβάνονται: έρευνες μεταξύ δικηγόρων σχετικά με τη λειτουργία ορισμένων δικαστηρίων (ES); έρευνες μεταξύ διαδίκων σχετικά με το έργο ορισμένων δικαστηρίων (LV); έρευνα μεταξύ δικαστών και βοηθών δικαστών σχετικά με διάφορα θέματα, όπως η φυσική προσβασιμότητα και οι διευκολύνσεις που παρέχονται στα παιδιά, η δέουσα μεταχείριση των διαδίκων και η ανάγκη για μια πολιτική επιβολής ποινών (MT). Στη DE, πραγματοποιήθηκαν διάφορες έρευνες σε επίπεδο ομόσπονδων κρατών.

⁶⁹ Στοιχεία του 2019, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

Διάγραμμα 38: Συνέχεια που δόθηκε σε έρευνες που διεξήχθησαν μεταξύ χρηστών των υπηρεσιών των δικαστηρίων ή επαγγελματιών του νομικού κλάδου, 2019 (*) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽⁷⁰⁾]

(*) Τα κράτη μέλη έλαβαν μία μονάδα ανά είδος συνέχειας που δόθηκε.

3.2.4. Ψηφιοποίηση

Η χρήση των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) μπορεί να ενισχύσει τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης των κρατών μελών και να τα καταστήσει πιο προσβάσιμα, αποδοτικά, ανθεκτικά και έτοιμα να αντιμετωπίσουν τις τρέχουσες και μελλοντικές προκλήσεις. Η πανδημία COVID-19 έχει επίσης επηρεάσει αρνητικά τα εθνικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης και έχει αναδείξει ορισμένες προκλήσεις που επηρεάζουν τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος.

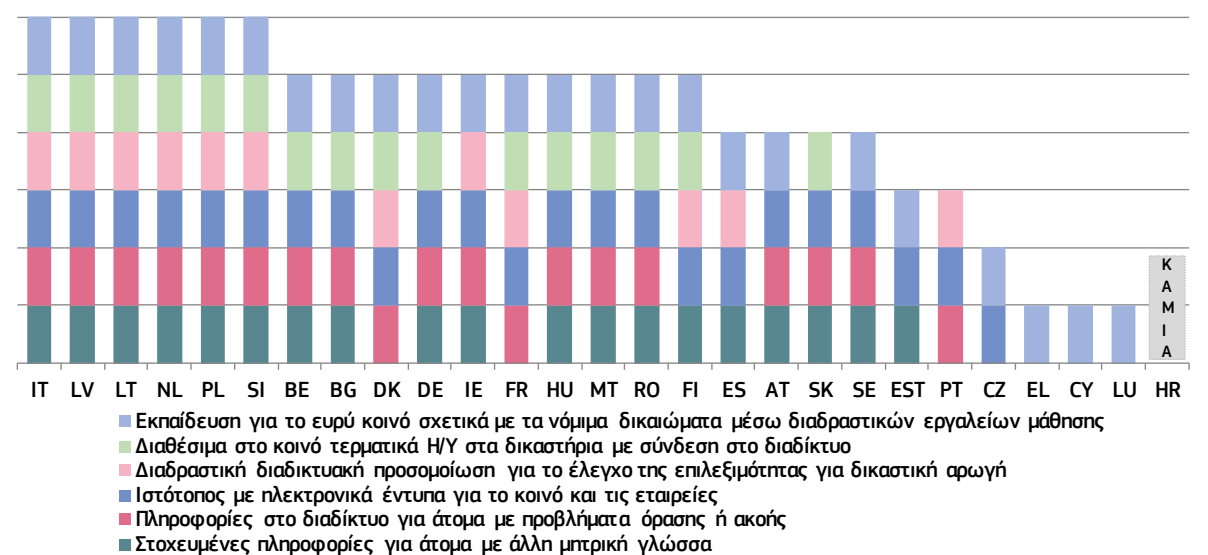
Σε προηγούμενες εκδόσεις του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης παρέχονταν συγκριτικά στοιχεία για ορισμένες πτυχές των ΤΠΕ στα συστήματα απονομής δικαιοσύνης. Όπως αναγγέλθηκε στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης στην ΕΕ, της 2ας Δεκεμβρίου 2020 ⁽⁷¹⁾, ο πίνακας αποτελεσμάτων έχει ενισχυθεί σημαντικά με περαιτέρω στοιχεία σχετικά με την ψηφιοποίηση στα κράτη μέλη. Με τον τρόπο αυτό θα καταστεί δυνατή η διεξοδικότερη παρακολούθηση των τομέων στους οποίους συντελείται πρόοδος και των προκλήσεων που παραμένουν.

⁷⁰ Στοιχεία του 2019, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

⁷¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Η ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Μια εργαλειοθήκη ευκαιριών» [COM(2020) 710] και συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής SWD(2020) 540.

Προκειμένου η δικαιοσύνη να είναι φιλική προς τον πολίτη, οι πληροφορίες σχετικά με τα εθνικά δικαστικά συστήματα πρέπει να είναι όχι μόνον εύκολα προσβάσιμες αλλά και ειδικά προσαρμοσμένες για συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες οι οποίες, υπό άλλες συνθήκες, θα δυσκολεύονταν να αποκτήσουν πρόσβαση στις πληροφορίες. Το διάγραμμα 39 παρουσιάζει τη διαθεσιμότητα πληροφοριών στο διαδίκτυο σχετικά με συγκεκριμένες πτυχές των εθνικών δικαστικών συστημάτων και για ειδικές κοινωνικές ομάδες.

Διάγραμμα 39: Διαθεσιμότητα πληροφοριών στο διαδίκτυο σχετικά με το δικαστικό σύστημα για το ευρύ κοινό, 2020(*) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (72)]

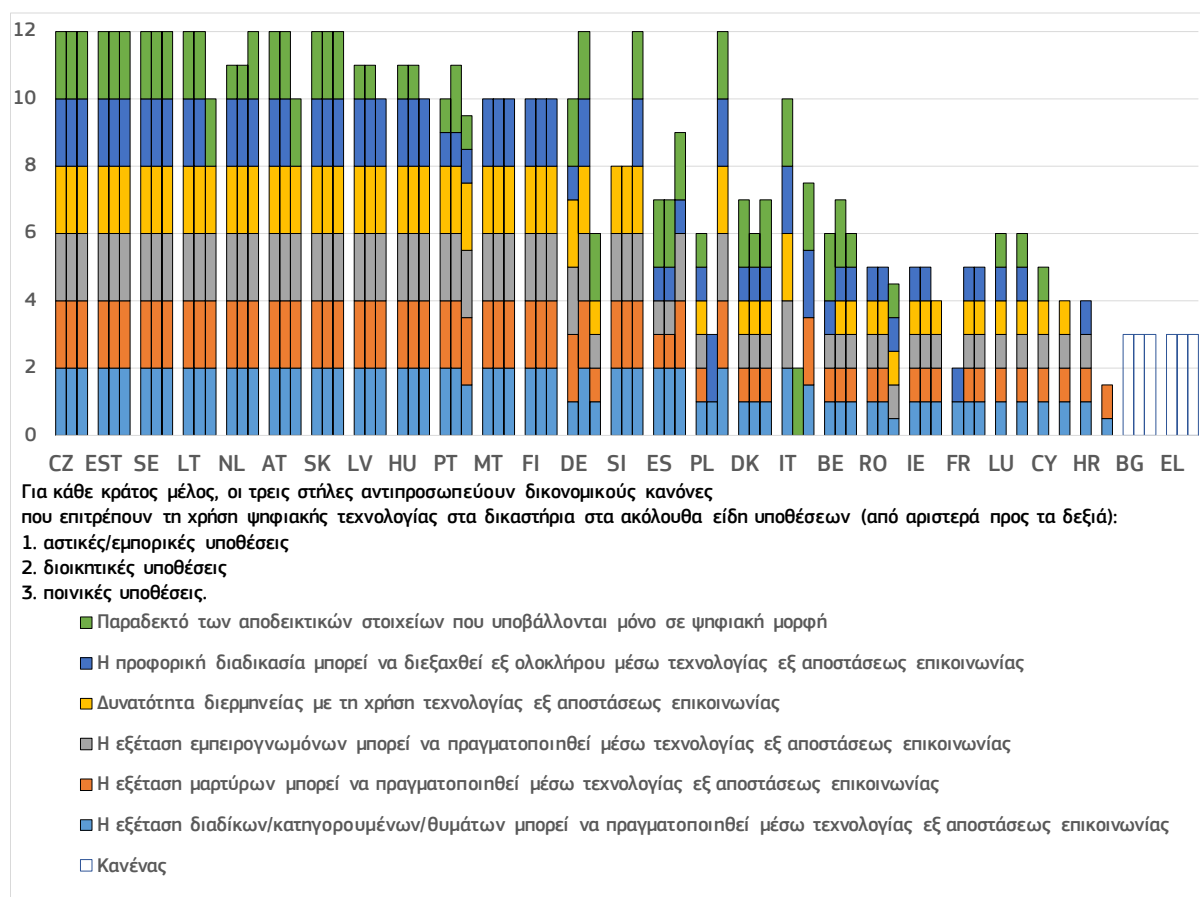
(*) **DE:** κάθε ομόσπονδο κράτος καθώς και το ομοσπονδιακό επίπεδο αποφασίζουν χωριστά ποιες πληροφορίες θα παράσχουν μέσω διαδικτύου.

⁷² Στοιχεία του 2020, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

– Κανόνες σχετικά με την ψηφιακή ετοιμότητα –

Η χρήση ψηφιακών λύσεων σε αστικές/εμπορικές, διοικητικές και ποινικές υποθέσεις προϋποθέτει συχνά κατάλληλη ρύθμιση στους εθνικούς δικονομικούς κανόνες. Το διάγραμμα 40 απεικονίζει τη δυνατότητα συμμετοχής διαφόρων παραγόντων μέσω τεχνολογίας εξ αποστάσεως επικοινωνίας (όπως η βιντεοδιάσκεψη) και αντικατοπτρίζει την τρέχουσα κατάσταση όσον αφορά το παραδεκτό των ψηφιακών αποδεικτικών στοιχείων.

Διάγραμμα 40: Δικονομικοί κανόνες που επιτρέπουν την ψηφιακή τεχνολογία στα δικαστήρια σε αστικές/εμπορικές, διοικητικές και ποινικές υποθέσεις (*)

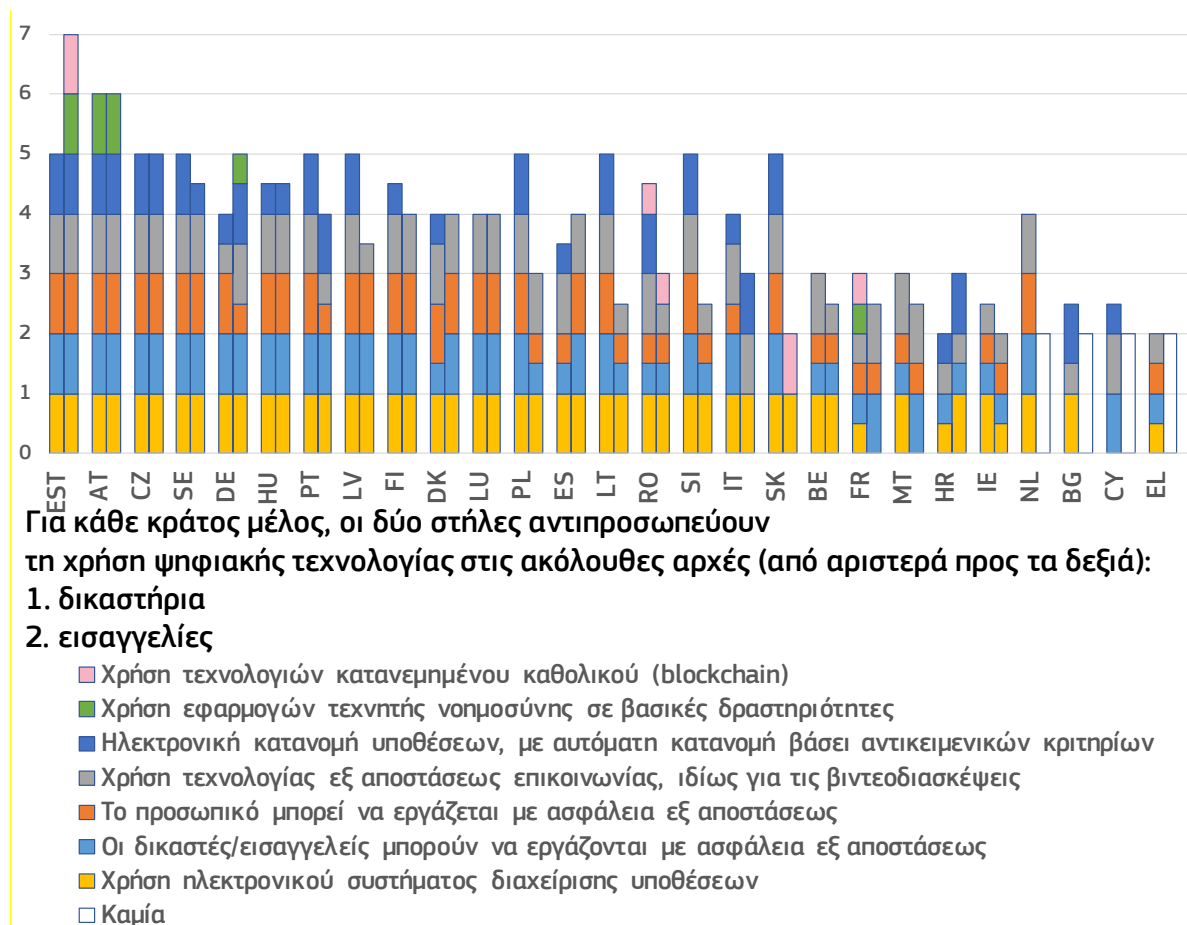
(*) Για κάθε κράτος μέλος, η πρώτη στήλη παρουσιάζει τους δικονομικούς κανόνες για τις αστικές/εμπορικές υποθέσεις, η δεύτερη στήλη για τις διοικητικές υποθέσεις και η τρίτη στήλη για τις ποινικές υποθέσεις. Μέγιστος δυνατός βαθμός: 12 μονάδες. Για κάθε κριτήριο, δόθηκαν δύο μονάδες εάν υπάρχει η δυνατότητα σε όλες τις αστικές/εμπορικές, διοικητικές και ποινικές υποθέσεις, αντίστοιχα (στις ποινικές υποθέσεις, η δυνατότητα ακρόασης των διαδικών μοιράστηκε ώστε να καλύπτει τόσο τους κατηγορουμένους όσο και τα θύματα). Οι μονάδες διαιρούνται διά δύο όταν η δυνατότητα δεν υπάρχει σε όλες τις υποθέσεις. Για τα κράτη μέλη που δεν διακρίνουν μεταξύ αστικών/εμπορικών και διοικητικών υποθέσεων, δόθηκε ο ίδιος αριθμός μονάδων για αμφότερους τους τομείς. **LU**, **CY** και **HR**: καμία για διοικητικές υποθέσεις.

– Χρήση ψηφιακών εργαλείων –

Πέραν των δικονομικών κανόνων που εξασφαλίζουν ψηφιακή ετοιμότητα, τα δικαστήρια και οι εισαγγελίες πρέπει να διαθέτουν τα κατάλληλα εργαλεία και τις υποδομές που επιτρέπουν την εξ αποστάσεως επικοινωνία και την ασφαλή εξ αποστάσεως πρόσβαση στον χώρο εργασίας (διάγραμμα 41). Απαιτούνται επίσης κατάλληλες υποδομές και εξοπλισμός για την ασφαλή ηλεκτρονική επικοινωνία μεταξύ δικαστηρίων / εισαγγελιών και επαγγελματιών του νομικού κλάδου και φορέων (διαγράμματα 42 και 43).

Οι ΤΠΕ, συμπεριλαμβανομένης της καινοτόμου τεχνολογίας, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη στήριξη του έργου των δικαστικών αρχών, συμβάλλοντας έτσι σημαντικά στην ποιότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Η διαθεσιμότητα διαφόρων ψηφιακών εργαλείων για τους δικαστές, τους εισαγγελέες και τους δικαστικούς υπαλλήλους μπορεί να εξορθολογίσει τις διαδικασίες εργασίας, να εξασφαλίσει δίκαιη κατανομή του φόρτου υποθέσεων και να οδηγήσει σε σημαντική μείωση του χρόνου.

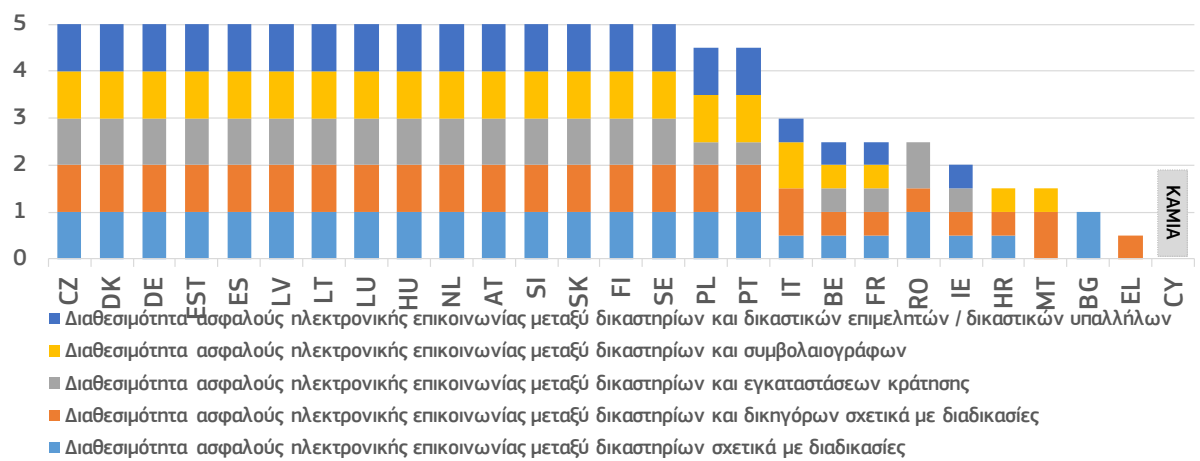
Διάγραμμα 41: Χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας από δικαστήρια και εισαγγελίες (*)

(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 7 μονάδες. Για κάθε κριτήριο, δόθηκε μία μονάδα εάν τα δικαστήρια και οι εισαγγελίες, αντίστοιχα, χρησιμοποιούν μια δεδομένη τεχνολογία και 0,5 μονάδα όταν η τεχνολογία δεν χρησιμοποιείται πάντα από αυτά.

Η ασφαλής ηλεκτρονική επικοινωνία μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Η δυνατότητα των δικαστηρίων να επικοινωνούν ηλεκτρονικά μεταξύ τους, καθώς και με τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου και άλλους φορείς, μπορεί να εξορθολογίσει τις διαδικασίες και να μειώσει την ανάγκη έντυπης επικοινωνίας και φυσικής παρουσίας, στοιχείο που θα οδηγούσε σε μείωση της διάρκειας των προδικαστικών δραστηριοτήτων και των δικαστικών διαδικασιών.

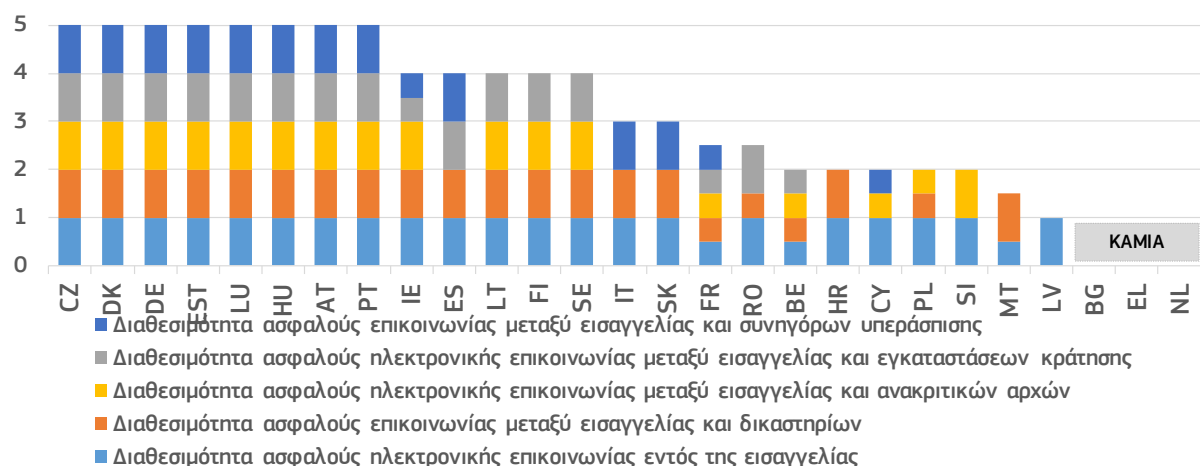
Διάγραμμα 42: Δικαστήρια: εργαλεία ηλεκτρονικής επικοινωνίας (*)

(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 5 μονάδες. Για κάθε κριτήριο, δόθηκε μία μονάδα εάν τα δικαστήρια διαθέτουν ασφαλή ηλεκτρονική επικοινωνία. Δόθηκε 0,5 μονάδα όταν η δυνατότητα δεν υπάρχει για όλες τις υποθέσεις.

Οι εισαγγελίες είναι κρίσιμης σημασίας για τη λειτουργία του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης. Μπορούν επίσης να επωφεληθούν από την πρόσβαση σε ασφαλή ηλεκτρονικό δίαυλο επικοινωνίας, που θα μπορούσε να διευκολύνει το έργο τους και να οδηγήσει σε βελτίωση της ποιότητας των δικαστικών διαδικασιών. Η δυνατότητα ασφαλούς ηλεκτρονικής επικοινωνίας μεταξύ των εισαγγελιών και των ανακριτικών αρχών, των συνηγόρων υπεράσπισης και των δικαστηρίων υποστηρίζει την ταχύτερη και αποδοτικότερη προετοιμασία της διαδικασίας ενώπιον του δικαστηρίου.

Διάγραμμα 43: Εισαγγελία: εργαλεία ηλεκτρονικής επικοινωνίας (*)

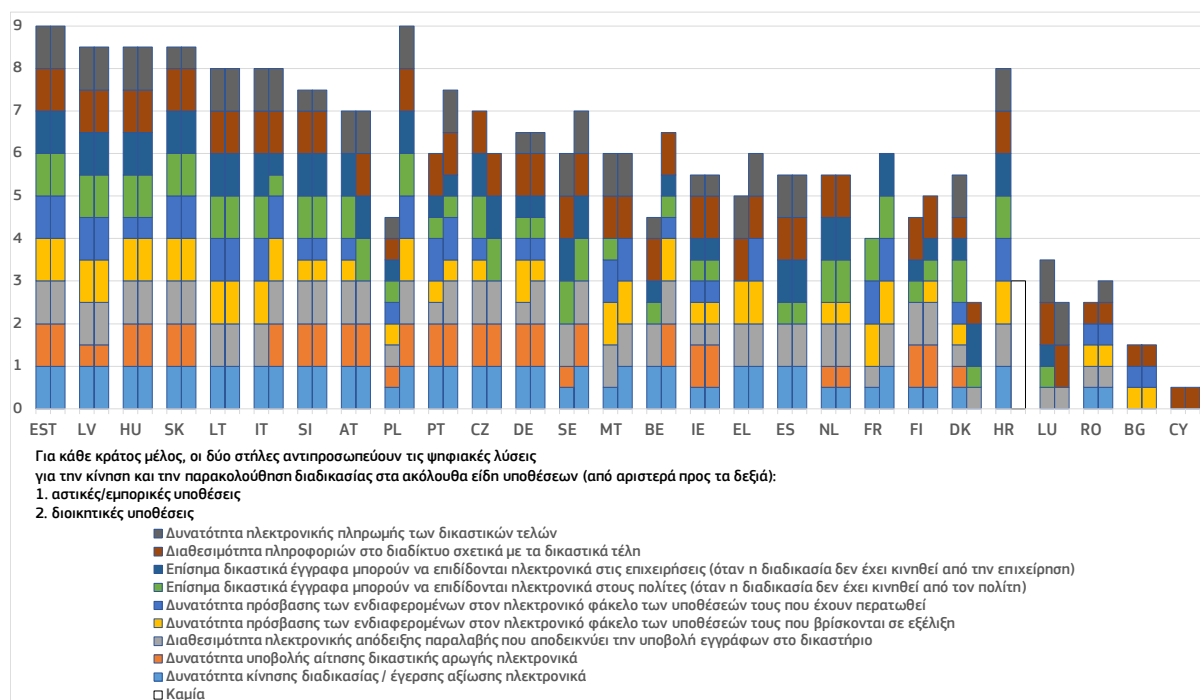

(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 5 μονάδες. Για κάθε κριτήριο, δόθηκε μία μονάδα εάν οι εισαγγελίες διαθέτουν ασφαλή ηλεκτρονική επικοινωνία. Δόθηκε 0,5 μονάδα όταν η δυνατότητα δεν υπάρχει για όλες τις υποθέσεις. Η διαθεσιμότητα εργαλείων ηλεκτρονικής επικοινωνίας εντός της εισαγγελίας περιλαμβάνει την επικοινωνία με τους δικηγόρους που απασχολούνται από την εισαγγελία.

— Ηλεκτρονική πρόσβαση στα δικαστήρια —

Η δυνατότητα ολοκλήρωσης συγκεκριμένων σταδίων της δικαστικής διαδικασίας με ηλεκτρονικά μέσα αποτελεί σημαντικό μέρος της ποιότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Η ηλεκτρονική υποβολή αξιώσεων, η δυνατότητα παρακολούθησης και προαγωγής μιας διαδικασίας μέσω διαδικτύου ή η δυνατότητα ηλεκτρονικής επίδοσης ενός εγγράφου μπορούν να διευκολύνουν αισθητά την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις (ή τους νόμιμους εκπροσώπους τους) και να μειώσουν τις καθυστερήσεις και τα έξοδα. Η διαθεσιμότητα τέτοιων ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών συμβάλλει στην προσέγγιση των δικαστηρίων και των πολιτών και των επιχειρήσεων και, κατ' επέκταση, στην αύξηση της εμπιστοσύνης στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης.

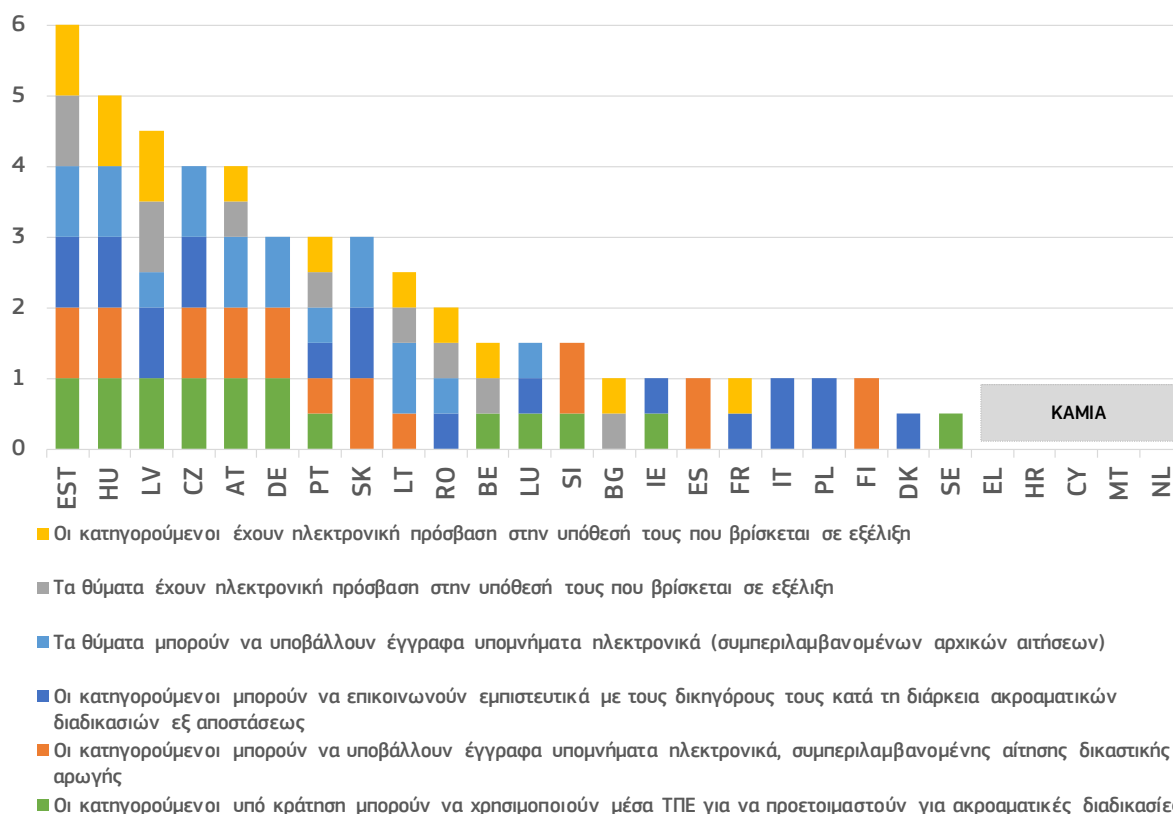
Διάγραμμα 44: Ψηφιακές λύσεις για την κίνηση και την παρακολούθηση της διαδικασίας σε αστικές/εμπορικές και διοικητικές υποθέσεις (*)

(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 9 μονάδες. Για κάθε κριτήριο, δόθηκε μία μονάδα εάν υπάρχει η δυνατότητα σε όλες τις αστικές/εμπορικές και διοικητικές υποθέσεις, αντίστοιχα. Δόθηκε 0,5 μονάδα όταν η δυνατότητα δεν υπάρχει σε όλες τις υποθέσεις. Για τα κράτη μέλη που δεν διακρίνουν μεταξύ αστικών/εμπορικών και διοικητικών υποθέσεων, δόθηκε ο ίδιος αριθμός μονάδων για αμφότερους τους τομείς. **HR**: καμία για διοικητικές υποθέσεις.

Η χρήση ψηφιακών εργαλείων για τη διεξαγωγή και την παρακολούθηση των δικαστικών διαδικασιών σε ποινικές υποθέσεις μπορεί επίσης να συμβάλει στη διαφύλαξη των δικαιωμάτων των θυμάτων και των κατηγορουμένων. Για παράδειγμα, οι ψηφιακές λύσεις μπορούν να παρέχουν εμπιστευτική εξ αποστάσεως επικοινωνία μεταξύ των κατηγορουμένων και των δικηγόρων τους, να επιτρέπουν στους υπό κράτηση κατηγορούμενους να προετοιμαστούν για την ακρόασή τους ή να βοηθούν τα θύματα εγκλημάτων να αποφύγουν τη δευτερογενή θυματοποίηση.

Διάγραμμα 45: Ψηφιακές λύσεις για τη διεξαγωγή και την παρακολούθηση της δικαστικής διαδικασίας σε ποινικές υποθέσεις (*)

(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 6 μονάδες. Για κάθε κριτήριο, δόθηκε μία μονάδα εάν υπάρχει η δυνατότητα σε όλες τις ποινικές υποθέσεις. Δόθηκε 0,5 μονάδα όταν η δυνατότητα δεν υπάρχει σε όλες τις υποθέσεις.

– Πρόσβαση σε δικαστικές αποφάσεις –

Η διασφάλιση της πρόσβασης σε δικαστικές αποφάσεις μέσω διαδικτύου ενισχύει τη διαφάνεια των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, βοηθάει τους πολίτες και τις επιχειρήσεις να κατανοήσουν τα δικαιώματά τους και μπορεί να συμβάλει στη συνεκτικότητα της νομολογίας. Οι ρυθμίσεις για τη δημοσίευση δικαστικών αποφάσεων στο διαδίκτυο είναι ουσιαστικής σημασίας για τη δημιουργία μηχανισμών έρευνας φιλικών προς τον χρήστη ⁽⁷³⁾, οι οποίοι καθιστούν τη νομολογία περισσότερο προσβάσιμη για τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου και το ευρύ κοινό. Η απρόσκοπτη πρόσβαση και η εύκολη περαιτέρω χρήση της νομολογίας καθιστούν εφικτή τη χρήση καινοτόμων εφαρμογών «νομικής τεχνολογίας» που υποστηρίζουν τους επαγγελματίες.

⁷³ Βλ. *Best practice guide for managing Supreme Courts*, στο πλαίσιο του έργου *Supreme Courts as guarantee for effectiveness of judicial systems*, σ. 29.

Η δημοσίευση δικαστικών αποφάσεων στο διαδίκτυο απαιτεί την εξισορρόπηση διαφόρων συμφερόντων, εντός των ορίων που καθορίζονται από το νομικό πλαίσιο και το πλαίσιο πολιτικής. Ο γενικός κανονισμός για την προστασία δεδομένων ⁽⁷⁴⁾ εφαρμόζεται πλήρως στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα δικαστήρια. Κατά την αξιολόγηση των δεδομένων προς δημοσιοποίηση, πρέπει να επιτυγχάνεται δίκαιη ισορροπία μεταξύ του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων και του δικαιώματος στη δημοσιότητα των δικαστικών αποφάσεων και στη διαφάνεια του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Αυτό ισχύει ιδίως σε περίπτωση που υφίσταται υπέρτερο δημόσιο συμφέρον το οποίο δικαιολογεί τη δημοσιοποίηση των εν λόγω δεδομένων. Σε πολλές χώρες, βάσει νόμου ή πρακτικής, απαιτείται η ανωνυμοποίηση ή η ψευδωνυμοποίηση ⁽⁷⁵⁾ των δικαστικών αποφάσεων πριν από τη δημοσίευσή τους, είτε κατά συστηματικό τρόπο είτε κατόπιν σχετικού αιτήματος. Τα δεδομένα που παράγονται από το δικαστικό σώμα διέπονται επίσης από την ενωσιακή νομοθεσία για τα ανοιχτά δεδομένα και την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα ⁽⁷⁶⁾.

Η διαθεσιμότητα των δικαστικών αποφάσεων σε μηχαναναγνώσιμο μορφότυπο ⁽⁷⁷⁾ ευνοεί τη διαμόρφωση ενός συστήματος απονομής δικαιοσύνης που διευκολύνει τη χρήση αλγορίθμων ⁽⁷⁸⁾.

⁷⁴ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 1).

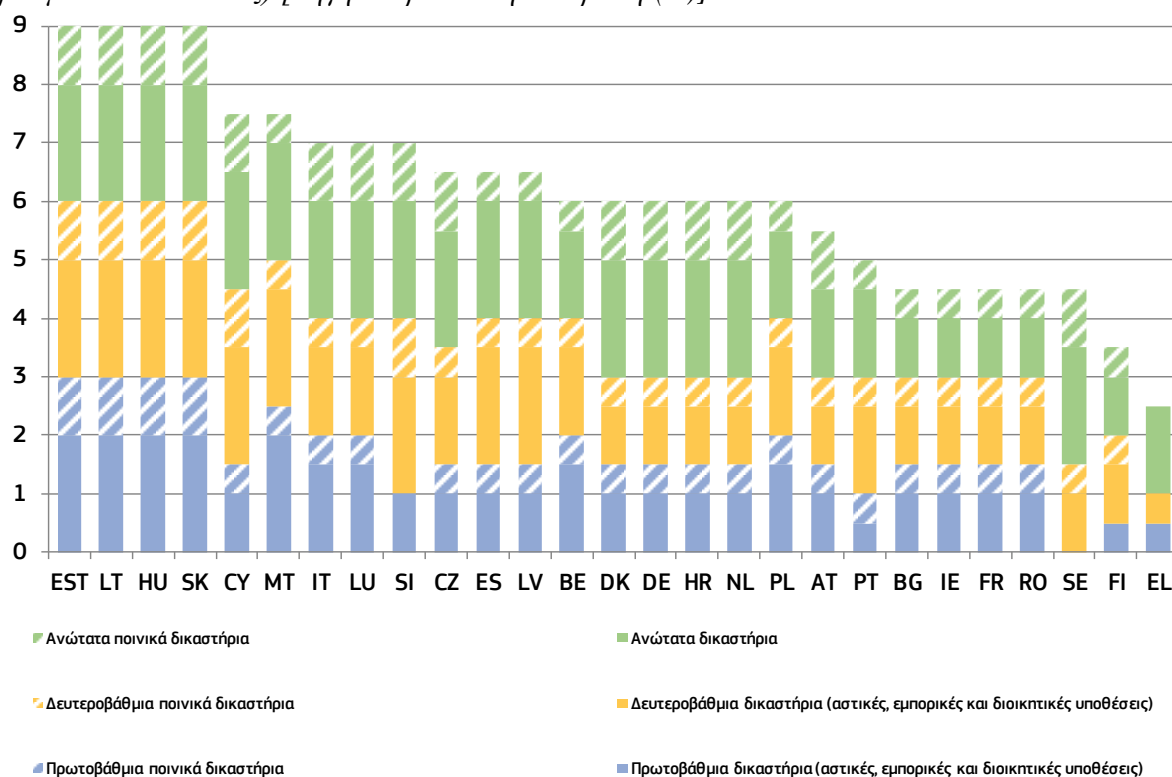
⁷⁵ Η ανωνυμοποίηση/ψευδωνυμοποίηση είναι αποδοτικότερη αν υποβοηθείται από αλγόριθμο. Ωστόσο, απαιτείται ανθρώπινη εποπτεία, δεδομένου ότι οι αλγόριθμοι δεν κατανοούν το πλαίσιο.

⁷⁶ Οδηγία 2003/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Νοεμβρίου 2003, για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα (ΕΕ L 345 της 31.12.2003, σ. 90) και οδηγία (ΕΕ) 2019/1024 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, για τα ανοιχτά δεδομένα και την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα (ΕΕ L 172 της 26.6.2019, σ. 56).

⁷⁷ Οι αποφάσεις που μοντελοποιούνται σύμφωνα με πρότυπα (π.χ. Akoma Ntoso) και τα συναφή μεταδεδομένα τους μπορούν να τηλεφορτωθούν δωρεάν υπό τη μορφή βάσης δεδομένων ή με άλλα αυτοματοποιημένα μέσα (π.χ. διεπαφή προγραμματισμού εφαρμογών).

⁷⁸ Βλ. επίσης την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο «Ευρωπαϊκή στρατηγική για τα δεδομένα» [COM(2020) 66 final], τη λευκή βίβλο της Επιτροπής με τίτλο «Τεχνητή νοημοσύνη — Η ευρωπαϊκή προσέγγιση της αριστείας και της εμπιστοσύνης» [COM(2020) 65 final] και τα συμπεράσματα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών συνελθόντων στο πλαίσιο του Συμβουλίου για τις βέλτιστες πρακτικές σχετικά με την επιγραμματική δημοσίευση των δικαστικών αποφάσεων (ΕΕ C 362 της 8.10.2018, σ. 2).

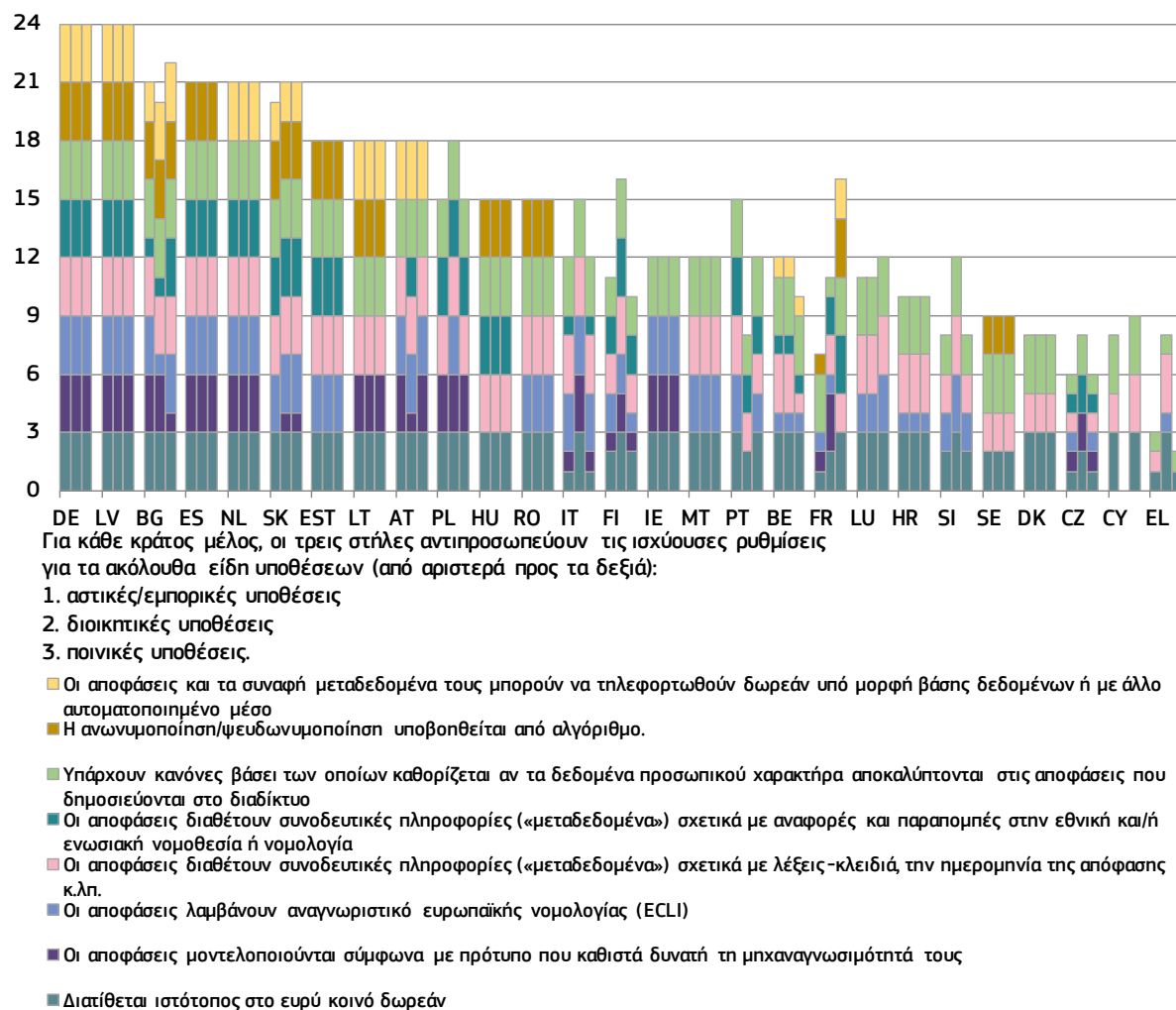
Διάγραμμα 46: Πρόσβαση μέσω διαδικτύου σε δημοσιευμένες αποφάσεις που παρέχεται στο ευρύ κοινό, 2020 (*) (αστικές/εμπορικές, διοικητικές και ποινικές υποθέσεις, όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽⁷⁹⁾]

(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 9 μονάδες. Για κάθε βαθμό δικαιοδοσίας, δόθηκε μία μονάδα εάν είναι διαθέσιμες όλες οι αποφάσεις σε αστικές/εμπορικές και διοικητικές και ποινικές υποθέσεις αντίστοιχα και 0,5 μονάδα εάν είναι διαθέσιμες ορισμένες αποφάσεις. Για τα κράτη μέλη που έχουν μόνο δύο βαθμούς δικαιοδοσίας, δόθηκαν μονάδες για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας μέσω απονομής στον ανύπαρκτο βαθμό δικαιοδοσίας των ίδιων μονάδων με εκείνες που δόθηκαν στον αντίστοιχο ανώτερο βαθμό δικαιοδοσίας. Για τα κράτη μέλη που δεν διακρίνουν μεταξύ των δύο τομέων δικαίου (των αστικών/εμπορικών και των διοικητικών υποθέσεων), δόθηκε ο ίδιος αριθμός μονάδων για αμφότερους τους τομείς. **BE:** όσον αφορά τις αστικές και τις ποινικές υποθέσεις, κάθε δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφασίζει σχετικά με τη δημοσίευση των δικών του αποφάσεων. **DE:** κάθε ομόσπονδο κράτος αποφασίζει σχετικά με τη δημοσίευση των δικαστικών αποφάσεων του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας στο διαδίκτυο. **IE:** όσον αφορά τις ποινικές υποθέσεις, στις υποθέσεις που εκδικάζονται με συνοπτική διαδικασία κατά κανόνα δεν εκδίδεται έγγραφη απόφαση. **AT:** όσον αφορά τον πρώτο και τον δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας, οι δικαστές αποφασίζουν ποιες αποφάσεις δημοσιεύονται. Οι αποφάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου που απορρίπτονται ένδικο μέσω χωρίς αναλυτική αιτιολογία δεν δημοσιεύονται. **NL:** τα δικαστήρια αποφασίζουν για τη δημοσίευση, βάσει δημοσιευμένων κριτηρίων. **PT:** όσον αφορά τις αστικές και τις ποινικές υποθέσεις, μια επιτροπή του δικαστηρίου αποφασίζει για τη δημοσίευση. **SK:** όσον αφορά τις αστικές και τις ποινικές υποθέσεις, οι αποφάσεις που εκδίδονται σε διαδικασίες στις οποίες το κοινό δεν έχει πρόσβαση στη δίκη και οι διαταγές πληρωμής δεν δημοσιεύονται. **FI:** τα δικαστήρια αποφασίζουν ποιες αποφάσεις δημοσιεύονται.

⁷⁹ Στοιχεία του 2020, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

Διάγραμμα 47: Ρυθμίσεις για την παραγωγή μηχαναγνώσιμων δικαστικών αποφάσεων, 2020 (*) (αστικές/εμπορικές, διοικητικές και ποινικές υποθέσεις, όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽⁸⁰⁾]

(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 24 μονάδες ανά είδος υποθέσεων. Για καθέναν από τους τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας (πρώτο, δεύτερο, τελευταίο) μπορεί να δοθεί μία μονάδα εάν καλύπτονται όλες οι δικαστικές αποφάσεις. Εάν σε έναν δεδομένο βαθμό δικαιοδοσίας καλύπτονται μόνο ορισμένες δικαστικές αποφάσεις, δίνεται μόνο μισή μονάδα. Για τα κράτη μέλη που έχουν μόνο δύο βαθμούς δικαιοδοσίας, δόθηκαν μονάδες για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας μέσω απονομής στον ανύπαρκτο βαθμό δικαιοδοσίας των ίδιων μονάδων με εκείνες που δόθηκαν στον αντίστοιχο ανώτερο βαθμό δικαιοδοσίας. Για τα κράτη μέλη που δεν διακρίνουν μεταξύ διοικητικών και αστικών/εμπορικών υποθέσεων, δόθηκαν οι ίδιες μονάδες για αμφότερους τους τομείς δικαίου. **ES:** δεν επιτρέπεται η χρήση της βάσης δεδομένων του Γενικού Δικαστικού Συμβουλίου (CGPJ) για εμπορικούς σκοπούς ούτε η μαζική τηλεφόρτωση πληροφοριών. Η περαιτέρω χρήση των πληροφοριών αυτών για την κατάρτιση βάσεων δεδομένων ή για εμπορικούς σκοπούς πρέπει να τηρεί τη διαδικασία και τους όρους που έχει καθορίσει το CGPJ μέσω του οικείου Κέντρου Δικαστικής Τεκμηρίωσης. **IE:** πραγματοποιείται ανωνυμοποίηση των αποφάσεων σε ποινικές διαδικασίες (δηλαδή όταν απαιτείται από τον νόμο ή όταν ο δικαστής, σύμφωνα με τις αρχές που έχουν καθιερωθεί στη νομολογία, έχει διατάξει να μην δημοσιοποιηθούν τα στοιχεία ταυτότητας διαδίκων ή προσώπων), και ο δικαστής που συντάσσει την απόφαση υποχρεούται να αναφέρει τις προσαρμογές που πρέπει να γίνουν σε κάθε περιεχόμενο που μπορεί να οδηγήσει στην ταυτοποίηση προσώπου του οποίου η ταυτότητα θα πρέπει να προστατευτεί.

⁸⁰ Στοιχεία του 2020, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

3.2.5. Σύνοψη σχετικά με την ποιότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης

Εύκολη πρόσβαση, επαρκείς πόροι, αποτελεσματικά εργαλεία αξιολόγησης και ψηφιοποίηση είναι οι παράγοντες που συμβάλλουν στην υψηλή ποιότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Οι πολίτες και οι επιχειρήσεις αναμένουν υψηλής ποιότητας αποφάσεις από ένα αποτελεσματικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021 αναπτύσσει τη συγκριτική ανάλυση των εν λόγω παραγόντων.

Προσβασιμότητα

Η παρούσα έκδοση επανεξετάζει ορισμένα στοιχεία τα οποία συμβάλλουν στη διαμόρφωση συστημάτων απονομής δικαιοσύνης φιλικών προς τον πολίτη:

- Η διαθεσιμότητα **δικαστικής αρωγής και το ύψος των δικαστικών τελών** έχουν καίριο αντίκτυπο στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη, ιδίως για τα άτομα σε κατάσταση φτώχειας. Στο διάγραμμα 23 φαίνεται ότι, σε ορισμένα κράτη μέλη, καταναλωτές με εισόδημα χαμηλότερο από το όριο φτώχειας της Eurostat δεν δικαιούνται δικαστική αρωγή. Σε σύγκριση με το 2019, η πρόσβαση στη δικαστική αρωγή κατέστη πιο περιορισμένη σε περίπου το ένα τρίτο των κρατών μελών και διευρύνθηκε σε πέντε κράτη μέλη, ιδίως όσον αφορά τη μερική δικαστική αρωγή. Η εξέλιξη αυτή συμβαδίζει με την πιο μακροπρόθεσμη τάση, στο πλαίσιο της οποίας η δικαστική αρωγή έχει καταστεί λιγότερο προσβάσιμη σε ορισμένα κράτη μέλη. Το ύψος των δικαστικών τελών (διάγραμμα 24) έχει παραμείνει σε μεγάλο βαθμό σταθερό από το 2016, αν και αρκετά κράτη μέλη αύξησαν το ύψος των δικαστικών τελών για αξιώσεις χαμηλής αξίας. Το βάρος των δικαστικών τελών εξακολουθεί να είναι αναλογικά υψηλότερο για τις αξιώσεις χαμηλής αξίας. Η δυσκολία εξασφάλισης δικαστικής αρωγής, σε συνδυασμό με τα υψηλά επίπεδα δικαστικών τελών σε ορισμένα κράτη μέλη, μπορεί να αποτρέπει τα άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας από την προσφυγή στη δικαιοσύνη.
- Το ύψος των **δικαστικών τελών για τις εμπορικές διαφορές** (διάγραμμα 25) ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών (κυμαίνεται από 0,1 % έως 6 % της αξίας της αξίωσης), με δύο μόνο κράτη μέλη να μην επιβάλλουν δικαστικό τέλος. Στο διάγραμμα 26 παρουσιάζεται ο **βαθμός** στον οποίο ο νικήσας διάδικος **μπορεί να ανακτήσει τα δικαστικά έξοδά του** σε εμπορική υπόθεση. Παρατηρούνται μεγάλες διαφορές όσον αφορά τη δυνατότητα ανάκτησης των δικηγορικών αμοιβών για το στάδιο της ένδικης διαδικασίας τόσο μεταξύ των κρατών μελών που διαθέτουν και εκείνων που δεν διαθέτουν σύστημα ελάχιστων νόμιμων αμοιβών όσο και στο εσωτερικό των ομάδων αυτών (ιδίως μεταξύ των περισσότερο και των λιγότερο γενναιοδωρων συστημάτων ελάχιστων νόμιμων αμοιβών). Επιπλέον, σε πολλά κράτη μέλη, η δυνατότητα ανάκτησης των δικαστικών εξόδων εξαρτάται από τη διακριτική ευχέρεια των δικαστηρίων. Το επίπεδο γενναιοδωρίας του συστήματος ανάκτησης των δικηγορικών αμοιβών μπορεί να έχει είτε χαρακτήρα κινήτρου είτε αποτρεπτικό χαρακτήρα για την πιθανότητα κατάθεσης αγωγής και, ως εκ τούτου, για τη συνολική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.
- Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021 επεκτείνει την ανάλυση των τρόπων με τους οποίους τα κράτη μέλη προωθούν την εθελοντική χρήση **μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (ΕΕΔ)** (διάγραμμα 27) για ιδιωτικές διαφορές, ιδίως τη δυνατότητα χρήσης ψηφιακών τεχνολογιών. Δεκαεπτά κράτη μέλη προβλέπουν τη δυνατότητα κίνησης διαδικασίας ή έγερσης αξίωσης και υποβολής έγγραφων αποδεικτικών στοιχείων ηλεκτρονικά τουλάχιστον σε ορισμένα είδη διαφορών. Σε 19 κράτη μέλη οι διάδικοι μπορούν να ενημερώνονται ηλεκτρονικά σχετικά με την

κίνηση και τα διάφορα στάδια της διαδικασίας και σε 12 κράτη μέλη μπορούν να καταβάλλουν τα σχετικά τέλη ηλεκτρονικά. Σε 8 κράτη μέλη μπορούν να χρησιμοποιηθούν τεχνολογίες όπως οι εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης ή τα διαλογικά ρομπότ για τη διευκόλυνση της υποβολής και της επίλυσης διαφορών.

- Για δεύτερη φορά, ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021 παρουσιάζει ενοποιημένη επισκόπηση των μέτρων που έλαβαν τα κράτη μέλη για ένα **σύστημα απονομής δικαιοσύνης φιλικό προς τα παιδιά** (διάγραμμα 28). Όλα τα κράτη μέλη προβλέπουν τουλάχιστον ορισμένες ρυθμίσεις για τα παιδιά, με συχνότερη την εφαρμογή μέτρων για φιλικές προς τα παιδιά ακροαματικές διαδικασίες (μεταξύ άλλων και όσον αφορά το περιβάλλον της διαδικασίας) και για την αποφυγή της υποβολής των παιδιών σε πολλαπλές ακροαματικές διαδικασίες. Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη παρέχουν επίσης προγράμματα κατάρτισης για δικαστές σχετικά με τη φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη.

Πόροι

Για την επίτευξη συστημάτων απονομής δικαιοσύνης υψηλής ποιότητας στα κράτη μέλη απαιτούνται επαρκή επίπεδα οικονομικών και ανθρώπινων πόρων, συμπεριλαμβανομένων των αναγκαίων επενδύσεων σε υλική και τεχνική υποδομή, κατάλληλη αρχική και συνεχιζόμενη κατάρτιση, καθώς και πολυμορφία στο δικαστικό σώμα, συμπεριλαμβανομένης της ισόρροπης εκπροσώπησης των φύλων. Από τον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021 προκύπτουν τα εξής:

- Όσον αφορά τους **οικονομικούς πόρους**, τα στοιχεία δείχνουν ότι, γενικά, το 2019, οι συνολικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης για τα δικαστήρια παρέμειναν ως επί το πλείστον σταθερές στα κράτη μέλη, ενώ εξακολούθησαν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές στα πράγματι καταβαλλόμενα ποσά, τόσο σε ευρώ ανά κάτοικο όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ, μεταξύ των κρατών μελών (διαγράμματα 29 και 30). Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη αύξησαν τις κατά κεφαλήν δαπάνες τους το 2019 (αύξηση σε σύγκριση με το 2018) και τα περισσότερα αύξησαν επίσης τις δαπάνες τους ως ποσοστό του ΑΕΠ.
- Όπως και το 2020, ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021 παρουσιάζει επίσης την **κατανομή των συνολικών δαπανών σε διαφορετικές κατηγορίες** με βάση στοιχεία που συγκέντρωσε η Eurostat. Το διάγραμμα 31 δείχνει μεγάλες διαφορές ως προς την κατανομή των δαπανών μεταξύ των κρατών μελών. Αφενός, ενώ οι μισθοί και τα ημερομίσθια των δικαστών και του προσωπικού των δικαστηρίων (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μερίδιο στα περισσότερα κράτη μέλη, οι επενδύσεις σε πάγια περιουσιακά στοιχεία, όπως σε κτίρια δικαστηρίων και λογισμικό, αντιπροσωπεύουν χαμηλότερο μερίδιο. Αφετέρου, τα έξοδα για λειτουργικές δαπάνες (π.χ. μισθώσεις κτιρίων, δικαστική αρωγή και λοιπά αναλώσιμα) είναι σημαντικά υψηλότερα σε μερικά κράτη μέλη απ' ό,τι στα περισσότερα άλλα. Η κατανομή αυτή παρέμεινε σχετικά σταθερή σε ετήσια βάση.
- Οι **γυναίκες** εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το 50 % των δικαστών στο **επίπεδο των ανώτατων δικαστηρίων** στα περισσότερα κράτη μέλη (διάγραμμα 33). Η εξέλιξη κατά την τριετή περίοδο από το 2018 έως το 2020 δείχνει ότι οι τάσεις αποκλίνουν μεταξύ των κρατών μελών, αλλά το ποσοστό των γυναικών δικαστών στα ανώτατα δικαστήρια έχει αυξηθεί από το 2010 στα περισσότερα κράτη μέλη.
- Όσον αφορά την **κατάρτιση των δικαστών**, ενώ σχεδόν όλα τα κράτη μέλη παρέχουν τουλάχιστον κάποια μορφή συνεχιζόμενης κατάρτισης στην άσκηση δικαστικών

καθηκόντων, λιγότερα κράτη μέλη παρέχουν κατάρτιση στις δεξιότητες ΤΠ, στη διαχείριση δικαστηρίων και στη δικαστική δεοντολογία. Σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, το ποσοστό των δικαστών που συμμετείχαν σε κατάρτιση στις δεξιότητες ΤΠ αυξήθηκε ελαφρά (διάγραμμα 35). Όσον αφορά την κατάρτιση στην επικοινωνία με ευάλωτες ομάδες διαδίκων (διάγραμμα 36), τα περισσότερα κράτη μέλη παρέχουν κατάρτιση σχετικά με τα θύματα έμφυλης βίας και περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη παρέχουν κατάρτιση σχετικά με πρακτικές που λαμβάνουν υπόψη τη διάσταση του φύλου, τους αιτούντες άσυλο ή τα άτομα με διαφορετικό πολιτισμικό, θρησκευτικό, εθνοτικό ή γλωσσικό υπόβαθρο. Κατάρτιση στην επικοινωνία με άτομα με προβλήματα όρασης ή ακοής είναι διαθέσιμη σε περίπου τα μισά κράτη μέλη. Κατάρτιση με σκοπό την ευαισθητοποίηση ως προς το ζήτημα της παραπληροφόρησης και την ενίσχυση της ικανότητας αντιμετώπισης της παραπληροφόρησης παρέχεται μόνο σε λίγο περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη.

Εργαλεία αξιολόγησης

- Η **χρήση ερευνών** μεταξύ των χρηστών των υπηρεσιών των δικαστηρίων και των επαγγελματιών του νομικού κλάδου (διάγραμμα 37) ήταν ελαφρά υψηλότερη το 2019 απ' ό,τι τα προηγούμενα έτη, ενώ ο αριθμός των κρατών μελών που επιλέγουν να μη διεξάγουν έρευνες παρέμεινε σταθερός. Ωστόσο, φαίνεται να υπάρχουν κάποιες διαφορές ως προς τα κράτη μέλη που δεν διεξήγαγαν έρευνες, στοιχείο που υποδηλώνει ότι ορισμένες φορές οι έρευνες διεξάγονται μόνο ανά διετία / ανά ορισμένα έτη. Η προσβασιμότητα, η εξυπηρέτηση των χρηστών των υπηρεσιών, οι ακροαματικές διαδικασίες και οι δικαστικές αποφάσεις, καθώς και η συνολική εμπιστοσύνη στο δικαστικό σύστημα παραμένουν επαναλαμβανόμενα θέματα έρευνας, αλλά λίγα μόνο κράτη μέλη έθεσαν ερωτήματα σχετικά με την ικανοποίηση των ομάδων με ειδικές ανάγκες ή τη γνώση των ατόμων σχετικά με τα δικαιώματά τους. Όλα τα κράτη μέλη που χρησιμοποίησαν έρευνες διασφάλισαν επίσης ότι δόθηκε συνέχεια στις έρευνες αυτές (διάγραμμα 38), μολονότι η έκταση αυτής της συνέχειας που δόθηκε εξακολούθησε να εμφανίζει σημαντικές διαφοροποιήσεις. Γενικά, τα αποτελέσματα αξιοποιήθηκαν σε ετήσιες ή ειδικές εκθέσεις και σε πολλά κράτη μέλη αποτέλεσαν τη βάση για τη διενέργεια αξιολόγησης ή χρησιμοποιήθηκαν για τον εντοπισμό αναγκών τροποποίησης της νομοθεσίας.

Ψηφιοποίηση

- Από την έκδοση του 2021, ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης περιλαμβάνει μια διευρυμένη συνιστώσα που εξετάζει λεπτομερώς πτυχές που σχετίζονται με την ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης. Παρότι τα περισσότερα κράτη μέλη χρησιμοποιούν ήδη ψηφιακές λύσεις σε διάφορα πλαίσια και σε διαφορετικό βαθμό, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης.
- Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη αναρτούν **στο διαδίκτυο ορισμένες πληροφορίες** σχετικά με το δικαστικό τους σύστημα, συμπεριλαμβανομένης μιας κεντρικής διαδικτυακής πύλης με ηλεκτρονικά έντυπα και διαδραστικής εκπαίδευσης σχετικά με νόμιμα δικαιώματα (διάγραμμα 39). Διαφορές εντοπίζονται ως προς το περιεχόμενο των πληροφοριών και το κατά πόσον αυτές επαρκούν για να ανταποκριθούν στις ανάγκες των πολιτών. Για παράδειγμα, μόνο σε περιορισμένο αριθμό κρατών μελών (12) παρέχεται στους πολίτες η δυνατότητα να διαπιστώσουν αν είναι επιλέξιμοι για δικαστική αρωγή μέσω διαδραστικής διαδικτυακής προσομοίωσης. Ωστόσο, στα περισσότερα κράτη μέλη διατίθεται ιστότοπος με ηλεκτρονικά έντυπα για το κοινό και τις εταιρείες ή πληροφορίες για άτομα με μητρική γλώσσα άλλη από τη γλώσσα του κράτους μέλους.

- Λιγότερα από τα μισά κράτη μέλη διαθέτουν **δικονομικούς κανόνες που εξασφαλίζουν ψηφιακή ετοιμότητα** και οι οποίοι επιτρέπουν τη χρήση εξ αποστάσεως επικοινωνίας και το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων μόνο σε ψηφιακή μορφή. Στα υπόλοιπα κράτη μέλη αυτό είναι δυνατό μόνο σε περιορισμένες περιπτώσεις.
- Όσον αφορά τη **χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας από τα δικαστήρια και τις εισαγγελίες**, τα περισσότερα κράτη μέλη θέτουν ήδη διάφορα ψηφιακά εργαλεία στη διάθεση των δικαστηρίων, των εισαγγελέων και των μελών του προσωπικού. Παρότι τα περισσότερα κράτη μέλη διαθέτουν συστήματα διαχείρισης υποθέσεων και συστήματα βιντεοδιασκέψεων και παρέχουν τη δυνατότητα τηλεργασίας, εξακολουθεί να απαιτείται περαιτέρω πρόοδος προκειμένου να καταστούν ευρύτερα διαθέσιμα τα αυτόματα συστήματα κατανομής υποθέσεων, η τεχνητή νοημοσύνη και τα εργαλεία τεχνολογίας blockchain.
- Στα περισσότερα κράτη μέλη, τα δικαστήρια έχουν στη διάθεσή τους **ασφαλή ηλεκτρονικά εργαλεία επικοινωνίας**. Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη τα δικαστήρια μπορούν να επικοινωνούν μέσω ασφαλών ηλεκτρονικών λύσεων μόνο με ορισμένους επαγγελματίες του νομικού κλάδου και/ή εθνικές αρχές. Στην περίπτωση των εισαγγελιών, λιγότερο από το ένα τρίτο των κρατών μελών παρέχουν ολοκληρωμένη ασφαλή ηλεκτρονική επικοινωνία με τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου και εθνικούς φορείς.
- Στις αστικές/εμπορικές και διοικητικές υποθέσεις, τα περισσότερα κράτη μέλη παρέχουν στους πολίτες και στις επιχειρήσεις (ή στους νόμιμους εκπροσώπους τους) **ηλεκτρονική πρόσβαση στις υποθέσεις τους που βρίσκονται σε εξέλιξη ή έχουν περατωθεί**, αν και σε διάφορους βαθμούς. Ωστόσο, στις ποινικές υποθέσεις, στην πλειονότητα των κρατών μελών οι κατηγορούμενοι και τα θύματα έχουν πολύ περιορισμένες δυνατότητες παρακολούθησης ή διεξαγωγής μέρους της υπόθεσής τους με τη χρήση ψηφιακών λύσεων, ενώ σε ορισμένα κράτη μέλη η δυνατότητα αυτή δεν υπάρχει.
- Σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, **η πρόσβαση σε δικαστικές αποφάσεις μέσω διαδικτύου** (διάγραμμα 46) δεν σημείωσε πρόοδο, ιδίως όσον αφορά τη δημοσίευση των αποφάσεων των ανώτατων δικαστηρίων: Σε 17 κράτη μέλη δημοσιεύονται όλες οι αποφάσεις σε αστικές/εμπορικές και διοικητικές υποθέσεις και σε 15 κράτη μέλη δημοσιεύονται επίσης οι ποινικές αποφάσεις των ανώτατων δικαστηρίων. Οι αριθμοί αυτοί πρέπει να παροτρύνουν όλα τα κράτη μέλη να βελτιώσουν περαιτέρω τις επιδόσεις τους στον τομέα αυτόν, δεδομένου ότι οι αποφάσεις των ανώτατων δικαστηρίων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για τη συνεκτικότητα της νομολογίας. Πρόοδος δεν έχει σημειωθεί ούτε στη δημοσίευση των αποφάσεων δευτεροβάθμιων δικαστηρίων. Το 2020 μόνο 9 κράτη μέλη δημοσίευσαν στο διαδίκτυο όλες τις αποφάσεις δευτεροβάθμιων δικαστηρίων σε αστικές/εμπορικές και διοικητικές αποφάσεις και 6 κράτη μέλη το έπραξαν για τις αποφάσεις δευτεροβάθμιων δικαστηρίων σε ποινικές υποθέσεις, αριθμός που είναι χαμηλότερος απ' αυτόν του 2019.
- Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021 συνεχίζει να αναλύει **τις ρυθμίσεις που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη και οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην παραγωγή μηχαναγνώσιμων δικαστικών αποφάσεων** (διάγραμμα 47). Όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν τουλάχιστον ορισμένες ρυθμίσεις για αστικές/εμπορικές, διοικητικές και ποινικές υποθέσεις, όπου παρατηρείται σημαντική απόκλιση μεταξύ των κρατών μελών. Φαίνεται ότι τα διοικητικά δικαστήρια έχουν σημειώσει σχετικά μεγαλύτερη πρόοδο όσον αφορά τη δημιουργία ευνοϊκών παραγόντων για τη διαμόρφωση ενός συστήματος απονομής δικαιοσύνης που διευκολύνει τη χρήση αλγορίθμων. Γενικά, παρατηρείται τάση εισαγωγής περισσότερων ρυθμίσεων, ιδίως όσον αφορά τη

διαθεσιμότητα μεταδεδομένων σε αποφάσεις σχετικά με λέξεις-κλειδιά, την ημερομηνία των αποφάσεων και τη ρύθμιση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στις δημοσιευμένες αποφάσεις. Σε σύγκριση με το 2019, τα περισσότερα κράτη μέλη ανέφεραν βελτίωση το 2020. Τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης στα οποία έχουν τεθεί σε εφαρμογή ρυθμίσεις για τη μοντελοποίηση των αποφάσεων σύμφωνα με πρότυπα που καθιστούν δυνατή τη μηχαναγνωσιμότητά τους φαίνεται να έχουν τη δυνατότητα να επιτύχουν καλύτερα αποτελέσματα στο μέλλον.

3.3. Ανεξαρτησία

Η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, η οποία είναι αναπόσπαστο μέρος της δικαστικής δικαιοδοτικής λειτουργίας, αποτελεί απαίτηση που απορρέει από την αρχή της πραγματικής δικαστικής προστασίας, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 19 της ΣΕΕ, και από το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής σε δικαστήριο, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ⁽⁸¹⁾. Η απαίτηση αυτή προϋποθέτει:

α) **εξωτερική ανεξαρτησία**, η οποία υπάρχει όταν το σχετικό όργανο ασκεί τα καθήκοντά του με πλήρη αυτονομία, χωρίς να υπόκειται σε οποιαδήποτε ιεραρχική σχέση ή σχέση υπαγωγής έναντι οποιουδήποτε και χωρίς να λαμβάνει εντολές ή οδηγίες οποιασδήποτε προελεύσεως και, ως εκ τούτου, προστατεύεται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις οι οποίες θα μπορούσαν να θίξουν την ανεξάρτητη κρίση των μελών του και να επηρεάσουν τις αποφάσεις τους· και

β) **εσωτερική ανεξαρτησία και αμεροληψία**, η οποία υπάρχει όταν τηρούνται ίσες αποστάσεις ως προς τους διαδίκους και τα αντιπαρατιθέμενα συμφέροντά τους σε σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς⁽⁸²⁾.

Η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης διασφαλίζει την προστασία του συνόλου των δικαιωμάτων των οποίων απολαύουν οι πολίτες βάσει του δικαίου της Ένωσης και την προάσπιση των κοινών αξιών των κρατών μελών οι οποίες μνημονεύονται στο άρθρο 2 της ΣΕΕ, ιδίως δε της αξίας του κράτους δικαίου⁽⁸³⁾. Η διαφύλαξη της έννομης τάξης της ΕΕ είναι θεμελιώδης για όλους τους πολίτες και τις επιχειρήσεις των οποίων τα δικαιώματα και οι ελευθερίες προστατεύονται δυνάμει του δικαίου της ΕΕ.

Η αντίληψη περί ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης αποτελεί παράγοντα που προάγει την ανάπτυξη, καθώς η αντίληψη περί έλλειψης ανεξαρτησίας λειτουργεί αποτρεπτικά για τις επενδύσεις⁽⁸⁴⁾. Πέραν των δεικτών σχετικά με την αντίληψη περί της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης που επικρατεί σε διάφορες ομάδες, ο πίνακας αποτελεσμάτων παρουσιάζει έναν αριθμό δεικτών σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο είναι οργανωμένα τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης ώστε να προστατεύεται η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης σε ορισμένες καταστάσεις στις οποίες μπορεί να διακυβευθεί η εν λόγω ανεξαρτησία. Αντικατοπτρίζοντας στοιχεία που παρείχαν το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικών Συμβουλίων (ENCJ), το Δίκτυο των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων της ΕΕ (NPSJC) και η Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας, ο πίνακας αποτελεσμάτων παρουσιάζει δείκτες σχετικά με τις εμπλεκόμενες αρχές και το καθεστώς των υποψηφίων προς διορισμό δικαστών του Ανώτατου Δικαστηρίου, επισκόπηση των ιεραρχικών εξουσιών εντός των εισαγγελιών, καθώς και τη δυνατότητα ελέγχου απόφασης εισαγγελεία να μην ασκήσει δίωξη.

⁸¹ Βλ. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EL>.

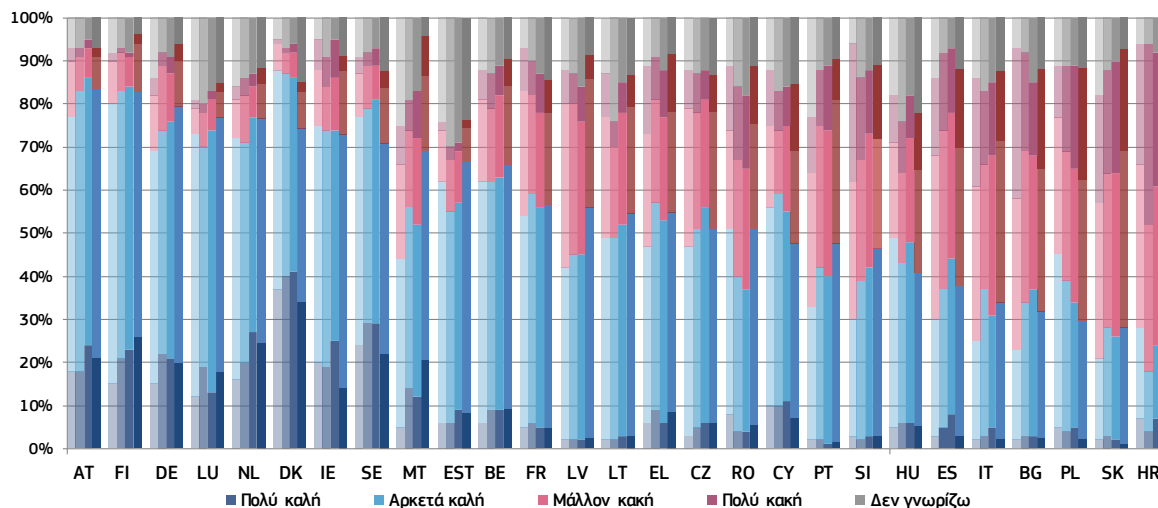
⁸² Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, Α. Κ. και λοιποί, C-585/18, C-624/18 και C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, σκέψεις 121 και 122· απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, σκέψεις 73 και 74· απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 44· απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 65.

⁸³ Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, σκέψη 44.

⁸⁴ Το 2020 το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ δεν δημοσίευσε την κατάταξη του Παγκόσμιου Δείκτη Ανταγωνιστικότητας (GCI) λόγω της πανδημίας COVID-19.

3.3.1. Αντίληψη περί της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης

Διάγραμμα 48: Αντίληψη του ευρέος κοινού περί της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών (*) [πηγή: Ευρωβαρόμετρο (⁸⁵) — ανοιχτά χρώματα: 2016, 2019 και 2020, σκούρα χρώματα: 2021]

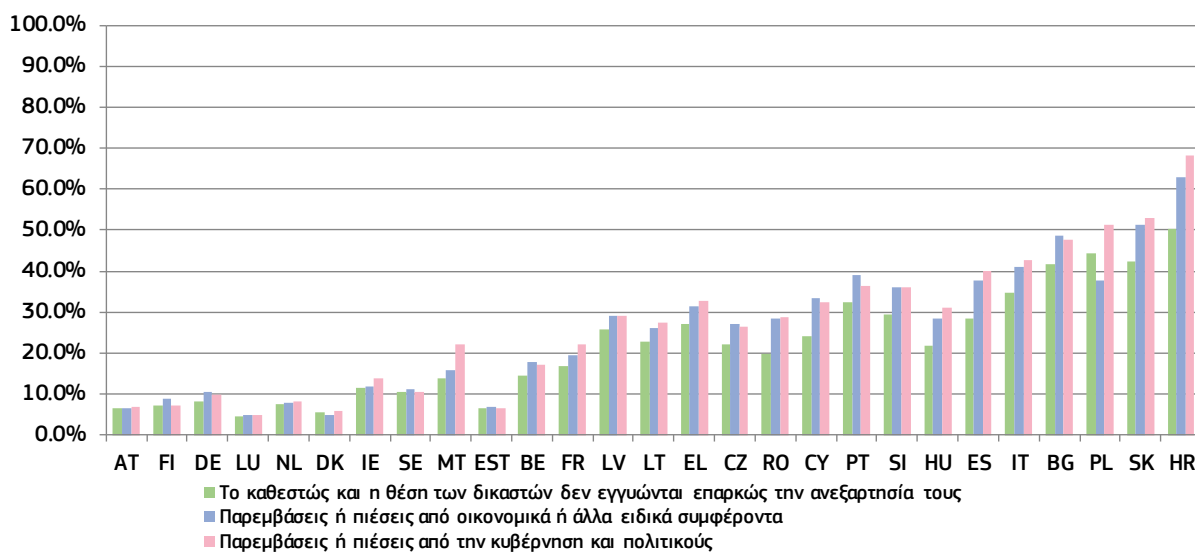

(*) Τα κράτη μέλη κατατάσσονται καταρχάς βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ καλή ή αρκετά καλή (σύνολο θετικών γνωμών): εάν κάποια κράτη μέλη εμφανίζουν το ίδιο ποσοστό θετικών γνωμών, αυτά κατατάσσονται στη συνέχεια βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι μάλλον κακή ή πολύ κακή (σύνολο αρνητικών γνωμών): εάν κάποια κράτη μέλη εμφανίζουν τα ίδια ποσοστά θετικών γνωμών και αρνητικών γνωμών, αυτά κατατάσσονται στη συνέχεια βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ καλή: εάν κάποια κράτη μέλη εμφανίζουν τα ίδια ποσοστά θετικών γνωμών, αρνητικών γνωμών και απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ καλή, αυτά κατατάσσονται στη συνέχεια βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ κακή.

Το διάγραμμα 49 δείχνει τους βασικούς λόγους που υπέδειξαν οι απαντήσαντες για την εκλαμβανόμενη έλλειψη ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών. Τα μέλη του ευρέος κοινού που απάντησαν και βαθμολόγησαν την ανεξαρτησία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης ως «μάλλον κακή» ή ως «πολύ κακή» μπορούσαν να επιλέξουν μεταξύ τριών λόγων για να εξηγήσουν τη βαθμολογία τους. Τα κράτη μέλη αναφέρονται στην ίδια σειρά με αυτή του διαγράμματος 48.

⁸⁵ Έρευνα του Ευρωβαρόμετρου FL489, η οποία διεξήχθη μεταξύ 29 Μαρτίου και 9 Απριλίου 2021. Απαντά στο ερώτημα: «Εξ όσων γνωρίζετε, πώς θα βαθμολογούσατε το σύστημα απονομής δικαιοσύνης στη (χώρα μας) όσον αφορά την ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών; Θα λέγατε ότι η ανεξαρτησία του είναι πολύ καλή, αρκετά καλή, μάλλον κακή ή πολύ κακή;», βλ.: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_el.

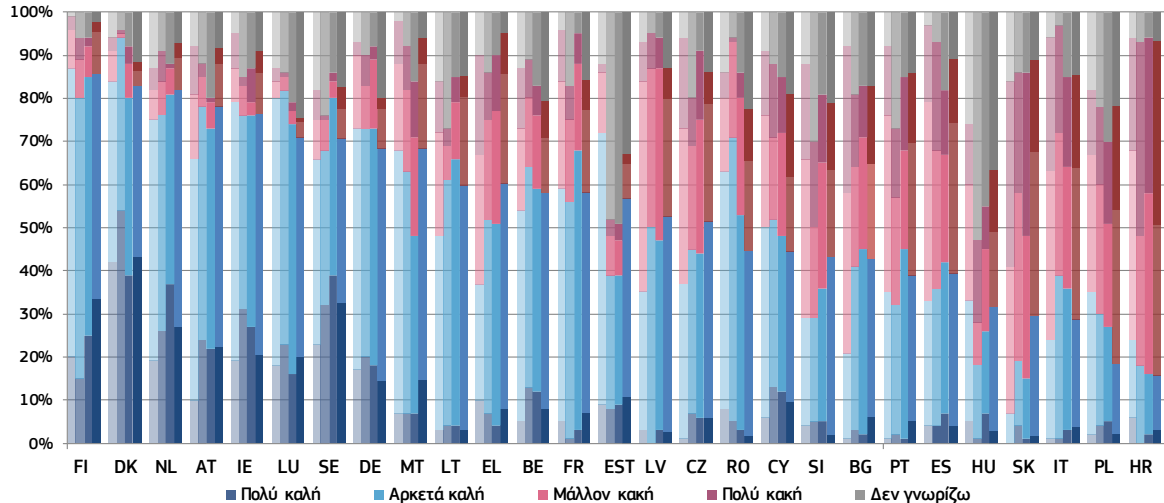
Διάγραμμα 49: Κύριοι λόγοι τους οποίους επικαλείται το ευρύ κοινό για την εκλαμβανόμενη έλλειψη ανεξαρτησίας (ποσοστό επί του συνόλου των απαντησάντων — υψηλότερη τιμή σημαίνει υψηλότερη επιρροή) [πηγή: Ευρωβαρόμετρο (⁸⁶)]

Διάγραμμα 50: Αντίληψη των εταιρειών περί της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών (*) [πηγή: Ευρωβαρόμετρο (⁸⁷) — ανοιχτά χρώματα: 2016, 2019 και 2020, σκούρα χρώματα: 2021]

⁸⁶ Η έρευνα του Ευρωβαρόμετρου FL489 απαντά στο ερώτημα: «Θα μπορούσατε να μας πείτε σε ποιον βαθμό εξηγεί ο καθένας από τους παρακάτω λόγους τη βαθμολόγησή σας της ανεξαρτησίας του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στη (χώρα μας): σε μεγάλο βαθμό, αρκετά, όχι σε ιδιαίτερο βαθμό, καθόλου;».

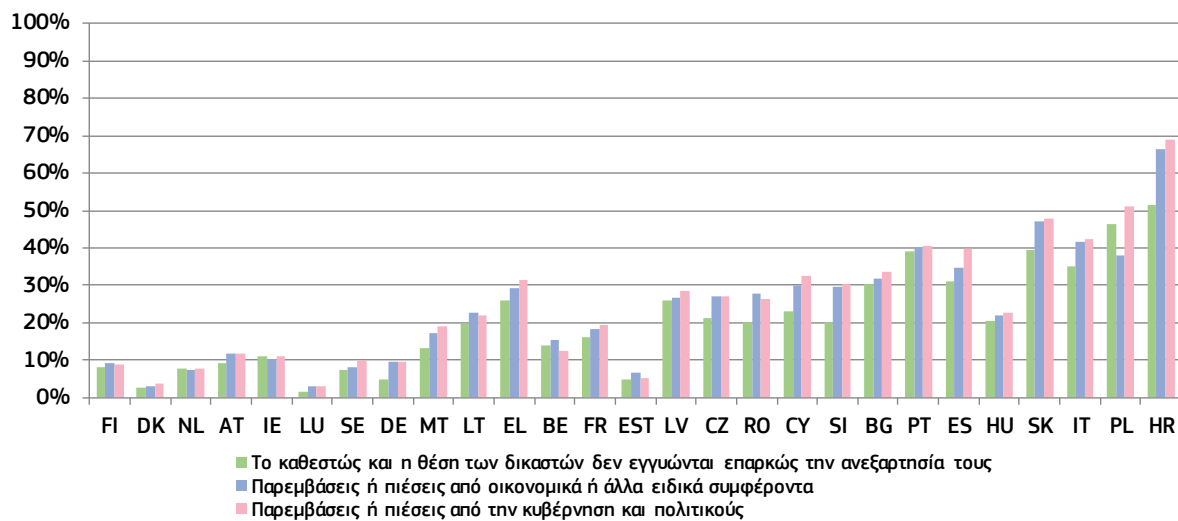
⁸⁷ Έρευνα του Ευρωβαρόμετρου FL490, η οποία διεξήχθη μεταξύ 29 Μαρτίου και 20 Απριλίου 2021. Απαντά στο ερώτημα: «Εξ όσων γνωρίζετε, πώς θα βαθμολογούσατε το σύστημα απονομής δικαιοσύνης στη (χώρα μας) όσον αφορά την ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών; Θα λέγατε ότι η ανεξαρτησία του είναι πολύ καλή, αρκετά καλή, μάλλον κακή ή πολύ κακή;», βλ.: <https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard-el-to-2021-to-megethos-tou-deigmatos-twn-etairiwn-pou-symmeteiخان-stin-ereuna-diurynothike-stis-500-etairies-gia-ola-ta-krata-meli-ektos-twn-MT-CY-kai-LU-opou-to-deigma-htan-250-etairies-Ta-proηγoumena-eta-to-megethos-tou-deigmatos-htan-200-etairies-gia-ola-ta-krata-meli-ektos-twn-DE-ES-FR-PL-kai-IT-opou-to-deigma-htan-400-etairies>.

(*) Τα κράτη μέλη κατατάσσονται καταρχάς βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ καλή ή αρκετά καλή (σύνολο θετικών γνωμών): εάν κάποια κράτη μέλη εμφανίζουν το ίδιο ποσοστό θετικών γνωμών, αυτά κατατάσσονται στη συνέχεια βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι μάλλον κακή ή πολύ κακή (σύνολο αρνητικών γνωμών): εάν κάποια κράτη μέλη εμφανίζουν τα ίδια ποσοστά θετικών γνωμών και αρνητικών γνωμών, αυτά κατατάσσονται στη συνέχεια βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ καλή: εάν κάποια κράτη μέλη εμφανίζουν τα ίδια ποσοστά θετικών γνωμών, αρνητικών γνωμών και απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ καλή, αυτά κατατάσσονται στη συνέχεια βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ κακή.

Το διάγραμμα 51 δείχνει τους βασικούς λόγους που υπέδειξαν οι απαντήσαντες για την εκλαμβανόμενη έλλειψη ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών. Οι εταιρείες που απάντησαν και βαθμολόγησαν την ανεξαρτησία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης ως «μάλλον κακή» ή ως «πολύ κακή» μπορούσαν να επιλέξουν μεταξύ τριών λόγων για να εξηγήσουν τη βαθμολογία τους. Τα κράτη μέλη αναφέρονται στην ίδια σειρά με αυτή του διαγράμματος 50.

Διάγραμμα 51: Κύριοι λόγοι τους οποίους επικαλούνται οι εταιρείες για την εκλαμβανόμενη έλλειψη ανεξαρτησίας (ποσοστό επί του συνόλου των απαντησάντων — υψηλότερη τιμή σημαίνει περισσότερη επιρροή [πηγή: Ευρωβαρόμετρο (⁸⁸)])

⁸⁸ Η έρευνα του Ευρωβαρόμετρου FL490 απαντά στο ερώτημα: «Θα μπορούσατε να μας πείτε σε ποιον βαθμό εξηγεί ο καθένας από τους παρακάτω λόγους τη βαθμολόγησή σας της ανεξαρτησίας του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στη (χώρα μας): σε μεγάλο βαθμό, αρκετά, όχι σε ιδιαίτερο βαθμό, καθόλου; ».

3.3.2. Διαρθρωτική ανεξαρτησία

Οι εγγυήσεις διαρθρωτικής ανεξαρτησίας απαιτούν την ύπαρξη κανόνων, ιδίως όσον αφορά τη σύνθεση του δικαστηρίου, τον διορισμό των μελών του, τη διάρκεια της θητείας τους και τους λόγους εξαίρεσης ή παύσης τους, ώστε οι πολίτες να μην έχουν καμία εύλογη αμφιβολία ως προς τη στεγανότητα του εν λόγω δικαστηρίου έναντι των εξωτερικών στοιχείων και ως προς την ουδετερότητά του έναντι των αντιμαχόμενων συμφερόντων⁽⁸⁹⁾. Οι εν λόγω κανόνες πρέπει, ειδικότερα, να καθιστούν δυνατό να αποκλειστεί όχι μόνο οποιαδήποτε άμεση άσκηση επιρροής, υπό τη μορφή εντολών, αλλά και πιο έμμεσες μορφές ασκήσεως επιρροής δυνάμενες να κατευθύνουν τις αποφάσεις των οικείων δικαστών⁽⁹⁰⁾.

Συναφώς, έχουν αναπτυχθεί ευρωπαϊκά πρότυπα, ιδίως από το Συμβούλιο της Ευρώπης, για παράδειγμα, στη *σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2010 σχετικά με τους δικαστές: ανεξαρτησία, αποτελεσματικότητα και αρμοδιότητες*⁽⁹¹⁾. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης παρουσιάζει ορισμένους δείκτες σχετικά με ζητήματα που είναι σημαντικά κατά την αξιολόγηση του τρόπου οργάνωσης των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης.

Συγκεκριμένα, η παρούσα έκδοση του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης περιέχει νέους δείκτες σχετικά με τις εμπλεκόμενες αρχές και το καθεστώς των υποψηφίων προς διορισμό δικαστών του Ανώτατου Δικαστηρίου (διαγράμματα 52-54)⁽⁹²⁾. Παρουσιάζει επίσης επισκόπηση των ιεραρχικών εξουσιών εντός των εισαγγελιών, καθώς και της δυνατότητας ελέγχου της απόφασης εισαγγελέα να μην ασκήσει δίωξη (διαγράμματα

⁸⁹ Βλ. Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, Α. Κ. και λοιποί (ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου), C-585/18, C-624/18 και C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, σκέψεις 121 και 122· απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, σκέψεις 73 και 74· απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, LM, C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, σκέψη 66. Βλ. επίσης σημεία 46 και 47 της σύστασης CM/Rec(2010) 12 σχετικά με τους δικαστές: ανεξαρτησία, αποτελεσματικότητα και αρμοδιότητες (εκδόθηκε από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 17 Νοεμβρίου 2010) και αιτιολογική έκθεση, που προβλέπουν ότι η αρχή που λαμβάνει τις αποφάσεις σχετικά με την επιλογή και τη σταδιοδρομία των δικαστών θα πρέπει να είναι ανεξάρτητη από την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία. Προκειμένου να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία της, τουλάχιστον τα μισά μέλη της αρχής θα πρέπει να είναι δικαστές επιλεγμένοι από τους συναδέλφους τους. Ωστόσο, όταν το σύνταγμα ή άλλες νομικές διατάξεις ορίζουν ότι ο αρχηγός του κράτους, η κυβέρνηση ή η νομοθετική εξουσία αποφασίζουν σχετικά με την επιλογή και τη σταδιοδρομία των δικαστών, μια ανεξάρτητη και αρμόδια αρχή, η οποία απαρτίζεται σε σημαντικό βαθμό από δικαστικούς (με την επιφύλαξη των κανόνων που εφαρμόζονται στα δικαστικά συμβούλια, οι οποίοι περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο IV), θα πρέπει να νομιμοποιείται να διατυπώνει συστάσεις ή γνώμες, τις οποίες εφαρμόζει στην πράξη η οικεία αρμόδια για τους διορισμούς αρχή.

⁹⁰ Βλ. Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, Α. Κ. και λοιποί (ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου), C-585/18, C-624/18 και C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, σκέψη 123· απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, σκέψη 112.

⁹¹ Βλ. σύσταση CM/Rec(2010)12 σχετικά με τους δικαστές: ανεξαρτησία, αποτελεσματικότητα και αρμοδιότητες, η οποία εκδόθηκε από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 17 Νοεμβρίου 2010, και αιτιολογική έκθεση [στο εξής: σύσταση CM/Rec(2010)12].

⁹² Τα διαγράμματα βασίζονται στις απαντήσεις που δόθηκαν σε επικαιροποιημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο συνέταξε η Επιτροπή σε στενή συνεργασία με το ENCJ. Οι απαντήσεις στο επικαιροποιημένο ερωτηματολόγιο από τα κράτη μέλη τα οποία δεν διαθέτουν δικαστικά συμβούλια, δεν είναι μέλη του ENCJ ή των οποίων η συμμετοχή στο ENCJ έχει ανασταλεί (CZ, DE, EST, CY, LU, AT και PL) εξασφαλίστηκαν μέσω συνεργασίας με το Δίκτυο των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων της ΕΕ.

55-57) ⁽⁹³⁾. Τα διαγράμματα παρουσιάζουν τα εθνικά πλαίσια όπως ίσχυαν τον Δεκέμβριο του 2020.

Τα διαγράμματα που παρουσιάζονται στον πίνακα αποτελεσμάτων δεν αξιολογούν ούτε παρουσιάζουν ποσοτικά δεδομένα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των εγγυήσεων. Δεν προορίζονται να αποτυπώσουν την πολυπλοκότητα και τις λεπτομέρειες των διαδικασιών και των εγγυήσεων που τις συνοδεύουν. Εξάλλου, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εφαρμογή πολιτικών και πρακτικών για την προώθηση της ακεραιότητας και την πρόληψη της διαφθοράς εντός του δικαστικού σώματος είναι επίσης ουσιώδης για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Τέλος, η αποτελεσματική προστασία της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης απαιτεί επίσης, πέραν οποιωνδήποτε αναγκαίων κανόνων, νοοτροπία ακεραιότητας και αμεροληψίας, την οποία μοιράζονται οι δικαστικοί και σέβεται η ευρύτερη κοινωνία.

– Διορισμός δικαστών Ανώτατου Δικαστηρίου –

Τα ανώτατα δικαστήρια, ως δικαστήρια τελευταίου βαθμού, είναι απαραίτητα για τη διασφάλιση της ομοιόμορφης εφαρμογής του δικαίου στα κράτη μέλη. Εναπόκειται στα κράτη μέλη να οργανώσουν τη διαδικασία διορισμού των δικαστών του Ανώτατου Δικαστηρίου κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία και η αμεροληψία τους. Στο πλαίσιο αυτό, το ευρωπαϊκό δίκαιο απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι, μετά τον διορισμό τους, οι δικαστές δεν υπόκεινται σε επιρροές ή πιέσεις από την αρμόδια για τους διορισμούς αρχή κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ⁽⁹⁴⁾. Είναι επίσης αναγκαίο να διασφαλίζεται ότι οι ουσιαστικές προϋποθέσεις και οι λεπτομερείς όροι της διαδικασίας για την έκδοση των αποφάσεων διορισμού είναι τέτοιοι ώστε να μη μπορούν να προκαλέσουν στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς το ανεπηρέαστο των οικείων δικαστών από εξωτερικά στοιχεία και ως προς την ουδετερότητά τους έναντι των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων ⁽⁹⁵⁾. Η συμμετοχή ανεξάρτητων οργάνων, όπως δικαστικών συμβουλίων, στη διαδικασία διορισμού των δικαστών μπορεί, καταρχήν, να συμβάλλει στο να καθίσταται η διαδικασία πιο αντικειμενική, υπό την προϋπόθεση όμως ότι το συμμετέχον όργανο είναι το ίδιο αρκούντως ανεξάρτητο έναντι της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας ⁽⁹⁶⁾.

⁹³ Τα διαγράμματα βασίζονται στις απαντήσεις που δόθηκαν σε επικαιροποιημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο συνέταξε η Επιτροπή σε στενή συνεργασία με την Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη Νομομοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας.

⁹⁴ Από το 2019 το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει εκδώσει σειρά αποφάσεων σχετικά με τους διορισμούς δικαστών και τις σχετικές απαιτήσεις του δικαίου της ΕΕ (βλ. συναφώς την απόφαση της 20ής Απριλίου 2021 στην υπόθεση C-896/19, *Repubblica και Il-Prim Ministru*, σκέψη 56· την απόφαση της 2ας Μαρτίου 2021 στην υπόθεση C-824/18, *AB*, σκέψη 122· την απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-585/18, C-624/18 και C-625/18, *AK και λοιποί*, σκέψη 133).

⁹⁵ Απόφαση της 20ής Απριλίου 2021 στην υπόθεση C-896/19, *Repubblica και Il-Prim Ministru*, σκέψη 57· απόφαση της 2ας Μαρτίου 2021 στην υπόθεση C-824/18, *AB*, σκέψη 123· απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-585/18, C-624/18 και C-625/18, *AK και λοιποί*, σκέψεις 134 και 135.

⁹⁶ Απόφαση της 20ής Απριλίου 2021 στην υπόθεση C-896/19, *Repubblica και Il-Prim Ministru*, σκέψη 66· απόφαση της 2ας Μαρτίου 2021 στην υπόθεση C-824/18, *AB*, σκέψεις 66, 124 και 125· απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-585/18, C-624/18 και C-625/18, *AK και λοιποί*, σκέψεις 137 και 138.

Στο διάγραμμα 52 παρουσιάζεται επισκόπηση των οργάνων και των αρχών που προτείνουν δικαστές για τον διορισμό τους ως δικαστών του Ανώτατου Δικαστηρίου και των αρχών που τους διορίζουν, καθώς και των αρχών των οποίων ζητείται η γνώμη (π.χ. δικαστές).

Διάγραμμα 52: Διορισμός δικαστών Ανώτατου Δικαστηρίου: αρχές πρότασης και διορισμού (*)⁽⁹⁷⁾

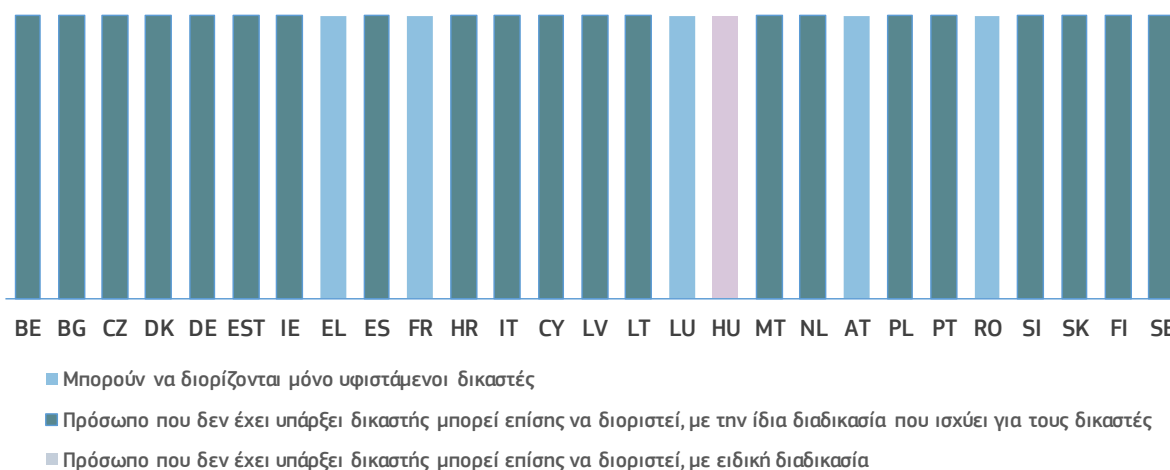
AT: πρόταση: ειδικό τμήμα του Ανώτατου Δικαστηρίου· διορισμός: πρόεδρος κατόπιν γνωμοδότησης του υπουργού Δικαιοσύνης. **LU:** πρόταση και διορισμός: Cour supérieure de justice. **DE:** πρόταση: Richterwahlausschuss [Επιτροπή Εκλογής Δικαστών, η οποία απαρτίζεται από τους υπουργούς Δικαιοσύνης των 16 ομόσπονδων κρατών και 16 μέλη που εκλέγονται από το Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο («Bundestag»)] ή το υπουργείο Δικαιοσύνης· διορισμός: Richterwahlausschuss κατόπιν συμβουλευτικής γνωμοδότησης του Präsidialrat (το Προεδρικό Συμβούλιο του Ανώτατου Δικαστηρίου, το οποίο απαρτίζεται από τον πρόεδρο και δικαστές του που εκλέγονται από όλους τους δικαστές του δικαστηρίου, παρέχει αιτιολογημένη γνώμη σχετικά με την προσωπική και επαγγελματική ικανότητα κάθε υποψηφίου) και με την υποχρεωτική συγκατάθεση του υπουργού Δικαιοσύνης· επίσημος διορισμός από τον πρόεδρο. **SK:** πρόταση: πρόεδροι δικαστηρίων ή Δικαστικό Συμβούλιο· διορισμός: αρχηγός του κράτους κατόπιν γνωμοδότησης του Δικαστικού Συμβουλίου. **SE:** πρόταση: το Συμβούλιο Πρότασης Δικαστών· διορισμός: κυβέρνηση. **HR:** πρόταση: οι ίδιοι οι υποψήφιοι υποβάλλουν υποψηφιότητα στον διαγωνισμό. **EST:** πρόταση: πρόεδρος του Ανώτατου Δικαστηρίου έπειτα από ανοικτό διαγωνισμό· ο πρόεδρος του Ανώτατου Δικαστηρίου εξετάζει πρώτα τη γνώμη της ολομέλειας του Ανώτατου Δικαστηρίου και του Συμβουλίου Διοίκησης των Δικαστηρίων. **NL:** πρόταση: Ανώτατο Δικαστήριο· διορισμός: Κοινοβούλιο. **PL:** πρόταση: Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο· διορισμός: πρόεδρος της Δημοκρατίας. **RO:** δεν υποβάλλεται πρόταση διορισμού· διεξάγεται διαγωνισμός από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο μέσω του Εθνικού Ινστιτούτου Δικαστικών Λειτουργιών. **CY:** ο πρόεδρος διορίζει κατόπιν συμβουλής του προέδρου του Ανώτατου Δικαστηρίου. **EL:** πρόταση: υπουργός Δικαιοσύνης· διορισμός: Δικαστικό Συμβούλιο και ακολουθεί προεδρικό διάταγμα για την εφαρμογή της απόφασης. **BG:** δεν υποβάλλεται πρόταση· διαδικασία διαγωνισμού· διορισμός: Το αντίστοιχο σώμα του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου. **LT:** το διάγραμμα αντικατοπτρίζει τη διαδικασία για το Ανώτατο Δικαστήριο. Οι δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου διορίζονται από το Seimas (Κοινοβούλιο) (πρόταση: πρόεδρος της Δημοκρατίας. Οι υποψήφιοι επιλέγονται από την επιτροπή επιλογής. Το Δικαστικό Συμβούλιο επίσης διατυπώνει γνώμη στον πρόεδρο· διορισμός: Κοινοβούλιο. Οι δικαστές του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου διορίζονται από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας. **LV:** πρόταση: πρόεδρος του δικαστηρίου με υποχρεωτική γνωμοδότηση του τμήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου· διορισμός: Κοινοβούλιο για τους εξωτερικούς υποψηφίους και Δικαστικό Συμβούλιο για τους δικαστές. **IT:** κατόπιν πρότασης του Συμβουλίου Διοικητικών Δικαστών (CPGA), ο πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει διάταγμα για τον διορισμό των δικαστών του Συμβουλίου της Επικρατείας. **FR:** η αρμόδια για τους διορισμούς αρχή είναι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος πρέπει να διορίσει επίσημα τους δικαστές [κατόπιν γνωμοδότησης του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου (CSM)] με διάταγμα. **BE:** πρόταση: Δικαστικό Συμβούλιο κατόπιν υποχρεωτικής γνωμοδότησης του Ανώτατου Δικαστηρίου. **DK:** το Συμβούλιο Δικαστικών Διορισμών, με διαδικασία ελέγχου από το Ανώτατο Δικαστήριο, προτείνει έναν υποψήφιο στον υπουργό Δικαιοσύνης (επίσημος διορισμός από τον αρχηγό του κράτους). **IE:** πρόταση: η Συμβουλευτική Επιτροπή Διορισμών Δικαστών επιλέγει υποψηφίους που δεν κατέχουν ήδη δικαστικό αξίωμα και τους προτείνει στην κυβέρνηση ως κατάλληλους για διορισμό σε δικαστικό αξίωμα. Η κυβέρνηση μπορεί να επιλέγει εν ενεργεία δικαστές για διορισμό σε υψηλότερο δικαστικό αξίωμα· διορισμός: ο Πρόεδρος της Ιρλανδίας κατόπιν γνώμης της κυβέρνησης. **HU:** ο πρόεδρος του Κύρια ενημερώνει τον πρόεδρο της ΟΒΗ (Εθνική Υπηρεσία Δικαστικών Λειτουργιών) σε περίπτωση χηρείας

⁹⁷ Τα στοιχεία συγκεντρώθηκαν μέσω επικαιροποιημένου ερωτηματολογίου που συνέταξε η Επιτροπή σε στενή συνεργασία με το ENCJ. Οι απαντήσεις στο επικαιροποιημένο ερωτηματολόγιο από τα κράτη μέλη που δεν διαθέτουν δικαστικό συμβούλιο, δεν είναι μέλη του ENCJ ή των οποίων η συμμετοχή στο ENCJ έχει ανασταλεί εξασφαλιστήκαν μέσω συνεργασίας με το NPSJC.

θέσης δικαστή. Ο πρόεδρος της ΟΒΗ εκδίδει δημόσια πρόσκληση υποβολής αιτήσεων για την κενή θέση δικαστή. Το αρμόδιο σώμα του Κίρια γνωμοδοτεί για κάθε αιτούντα με μυστική ψηφοφορία. Βαθμολογεί τους υποψηφίους με 0-20 βαθμούς. Το δικαστικό συμβούλιο του Κίρια γνωμοδοτεί σχετικά με τους αιτούντες και τους κατατάσσει βαθμολογώντας τις δεξιότητες και τα χαρακτηριστικά τους. Οι βαθμολογίες καθορίζονται με διάταγμα του υπουργού Δικαιοσύνης. Οι βαθμολογίες μπορούν να είναι οι ίδιες με όλες τις κατώτερες θέσεις στο δικαστικό σώμα. Ο πρόεδρος του Κίρια μπορεί να αποφασίσει τα εξής: α) να διορίσει τον πρώτο στην κατάταξη υποψήφιο. Εάν ο αιτών δεν ήταν προηγουμένως δικαστής, ο πρόεδρος του Κίρια πρέπει να αποστείλει την αίτηση στον πρόεδρο της Δημοκρατίας για τον διορισμό του δικαστή· β) αν ο πρόεδρος του Κίρια επιθυμεί να διορίσει τον 2ο ή τον 3ο στην κατάταξη υποψήφιο, χρειάζεται την έγκριση του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου (ΟΒΤ). Πρέπει να αιτιολογήσει τους λόγους στην πρόταση προς το ΟΒΤ. Ο 2ος ή ο 3ος στην κατάταξη υποψήφιος μπορεί να διοριστεί μόνο με τη συγκατάθεσή του ΟΒΤ· γ) να ακυρώσει την πρόσκληση αν: δεν υπάρχει παραδεκτή αίτηση, το Δικαστικό Συμβούλιο παραβίασε τον εσωτερικό κανονισμό, ο διορισμός θα δημιουργούσε σύγκρουση συμφερόντων, υπάρχει ανεπαρκής αιτιολόγηση του Δικαστικού Συμβουλίου, αλλαγή στον φόρτο υποθέσεων, δημοσιονομικά ζητήματα που ανέκυψαν από την έναρξη της διαδικασίας υποβολής αιτήσεων ή η θέση πρέπει να πληρωθεί χωρίς αίτηση σύμφωνα με τον νόμο λόγω ορισμένων περιστάσεων που προέκυψαν μετά την έναρξη της διαδικασίας υποβολής αιτήσεων. **MT**: πρόταση: πρωθυπουργός κατόπιν συμβουλευτικής γνωμοδότησης της Επιτροπής για την Απονομή της Δικαιοσύνης· διορισμός: αρχηγός του κράτους κατόπιν γνωμοδότησης του πρωθυπουργού. **ES**: διορισμός: αρχηγός του κράτους (βασιλιάς) κατόπιν γνωμοδότησης του Δικαστικού Συμβουλίου.

Στο διάγραμμα 53 απεικονίζεται κατά πόσον ο διορισμός δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο είναι δυνατός μόνο για υφιστάμενους δικαστές ή αν μπορούν εξωτερικοί υποψήφιοι να διοριστούν ως δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου, είτε με την ίδια διαδικασία που ισχύει για τους δικαστές είτε με ειδική διαδικασία που εφαρμόζεται μόνο για τα πρόσωπα που δεν είναι ήδη δικαστές στα πολιτικά, ποινικά ή διοικητικά δικαστήρια.

Διάγραμμα 53: Καθεστώς υποψηφίων προς διορισμό ως δικαστών του Ανώτατου Δικαστηρίου (*)

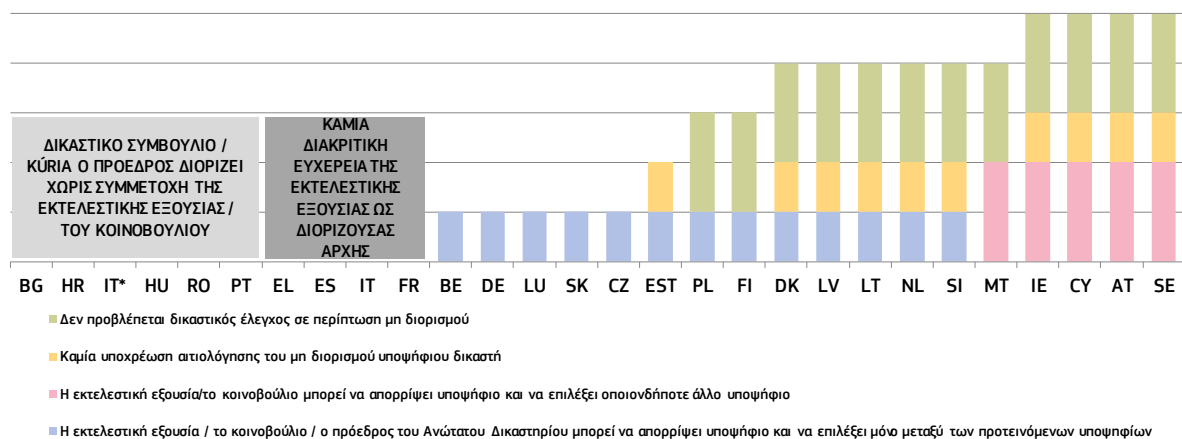
(*) **BE**: εκτός από τις ελάχιστες απαιτήσεις για τον διορισμό σε θέση δικαστή, ο υποψήφιος δικαστής του Ανώτατου Δικαστηρίου πρέπει να διαθέτει επαγγελματική πείρα 15 ετών, εκ των οποίων τα τελευταία 10 έτη ως δικαστικός λειτουργός. **BG**: ο υποψήφιος δικαστής του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου / Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου πρέπει να συμμετάσχει σε διαγωνισμό. **CZ**: ο υποψήφιος πρέπει να ασκεί νομική δραστηριότητα για τουλάχιστον 10 έτη και να διαθέτει επαγγελματικές γνώσεις και πείρα υψηλού επιπέδου. **DK**: ο υποψήφιος πρέπει να έχει αποδείξει την καταλληλότητά του για τη θέση του δικαστή, στο πλαίσιο δοκιμής, σε τουλάχιστον 4 υποθέσεις, εκ των οποίων τουλάχιστον μία πρέπει να είναι αστική. **DE**: εκτός από τις απαιτήσεις για τον διορισμό σε θέση δικαστή, οι υποψήφιοι μπορούν να προαχθούν μόνο βάσει των ικανοτήτων, των προσόντων και των επαγγελματικών τους επιτευγμάτων. **EST**: ο υποψήφιος πρέπει να διαθέτει τις ικανότητες και τα προσωπικά χαρακτηριστικά που απαιτούνται για την άσκηση των καθηκόντων του δικαστή και να είναι πεπειραμένος και αναγνωρισμένος δικηγόρος. **IE**: Ανώτερο Δικαστήριο (High Court): άσκηση του επαγγέλματος του barrister ή του solicitor για τουλάχιστον 12 έτη, συμπεριλαμβανομένης συνεχούς περιόδου τουλάχιστον 2 ετών αμέσως πριν από τον διορισμό. Πρόσωπο που κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου των 2 ετών: ήταν δικαστής του ΔΕΕ, δικαστής του Γενικού Δικαστηρίου, γενικός εισαγγελέας του ΔΕΕ, δικαστής του ΕΔΔΑ, δικαστής του Διεθνούς Δικαστηρίου, δικαστής του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, δικαστής διεθνούς δικαστηρίου κατά την έννοια του άρθρου 2 του νόμου του 1998 για τα δικαστήρια διεθνών εγκλημάτων πολέμου, και ασκούσε το επάγγελμα του barrister ή του solicitor πριν από τον διορισμό του στο εν λόγω δικαστικό αξίωμα, πληροί τις προϋποθέσεις διορισμού σε θέση δικαστή στο Ανώτατο Δικαστήριο (Supreme Court), στο Εφετείο (Court of

Appeal) ή στο Ανώτερο Δικαστήριο (*High Court*). **EL:** τουλάχιστον 15 έτη προϋπηρεσίας τόσο σε πρωτοβάθμια όσο και σε δευτεροβάθμια δικαστήρια, με άριστη άσκηση καθηκόντων. **ES:** εκπαίδευση, ηλικία και προσόντα. **FR:** υποψήφιος δεν μπορεί να διοριστεί χωρίς να έχει υπηρετήσει σε άλλη θέση ιεραρχίας ή άλλη ανώτερη θέση κατόπιν υπηρεσίας στο Ανώτατο Δικαστήριο ως *Conseiller référendaire*, και πρέπει να έχει ασκήσει τα καθήκοντά του τουλάχιστον 3 έτη, λόγω της κατάρτισης που απαιτείται για τη γνώση της τεχνικής της αναίρεσης. **HR:** τουλάχιστον 15 έτη ως δικαστικός λειτουργός, δικηγόρος ή συμβολαιογράφος· καθηγητής νομικής (με τουλάχιστον 15 έτη επαγγελματικής πείρας μετά την επιτυχή ολοκλήρωση των εξετάσεων δικαστών)· αναγνωρισμένος δικηγόρος που έχει επιτύχει στις εξετάσεις δικαστών και έχει επαγγελματική πείρα τουλάχιστον 20 ετών, ο οποίος έχει αποδείξει την αξία του με την επαγγελματική του δραστηριότητα σε συγκεκριμένο τομέα δικαίου, καθώς και με τη δημοσίευση επαγγελματικών και ερευνητικών εργασιών. **IT:** πανεπιστημιακοί καθηγητές νομικής και δικηγόροι με εμπειρία 15 ετών μπορούν να διοριστούν λόγω εξαιρετικών προσόντων. Οι δικαστές του Συμβουλίου της Επικρατείας μπορούν να διορίζονται μεταξύ ανώτερων υπαλλήλων. **CY:** τουλάχιστον 12 έτη πείρας (συμπεριλαμβανομένης της υπηρεσίας σε οποιαδήποτε δικαστική θέση) και υψηλό ηθικό επίπεδο. **LV:** πρόσωπο που έχει συμπληρώσει το 40ό έτος της ηλικίας του. Δικαστής πρώτου ή δεύτερου βαθμού: τουλάχιστον 10ετής πείρα ως δικαστής και θετική γνωμοδότηση του τμήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου· τουλάχιστον 15 έτη προϋπηρεσίας ως νομικό ακαδημαϊκό προσωπικό σε ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης, ορκωτός δικηγόρος ή εισαγγελέας, επιτυχία στις σχετικές εξετάσεις και θετική γνωμοδότηση του τμήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου· πρόσωπο που έχει ασκήσει καθήκοντα δικαστή συνταγματικού δικαστηρίου, δικαστή διεθνούς δικαστηρίου ή δικαστή υπερεθνικού δικαστηρίου και θετική γνωμοδότηση του τμήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου. **LT:** δικαστής ή πρόσωπο που έχει διδακτορικό τίτλο νομικής, έχει συμπληρώσει τουλάχιστον 10 έτη ως δικαστής ή (και) έχει παιδαγωγική επαγγελματική πείρα στον τομέα της νομικής. **LU:** δικαστής ηλικίας τουλάχιστον 35 ετών, με τουλάχιστον επταετή πείρα. **HU:** Ειδική διαδικασία: τα μέλη του Συνταγματικού Δικαστηρίου μπορούν να αποφασίσουν να γίνουν δικαστές και, αφού αποχωρήσουν από το Συνταγματικό Δικαστήριο, καθίστανται αυτομάτως δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου. Συνήθης διαδικασία: για τους ήδη υπηρετούντες δικαστές, η διαδικασία είναι παρόμοια με τη διαδικασία υποβολής αίτησης για οποιαδήποτε άλλη θέση δικαστή, αν και στην πράξη οι αιτούντες είναι συνήθως ανώτεροι δικαστές με μεγαλύτερη δικαστική πείρα. Εάν ο αιτών δεν ήταν προηγουμένως δικαστής, ο πρόεδρος του Κύρια πρέπει να αποστείλει την αίτηση στον πρόεδρο της Δημοκρατίας για τον διορισμό του δικαστή. **MT:** 12 έτη πείρας στον δικηγορικό σύλλογο. **NL:** ο υποψήφιος πρέπει να έχει εκτενή πείρα ως νομικός και πρέπει να διαπρέπει σε έναν ή περισσότερους τομείς του δικαίου. **AT:** δεν υπάρχουν ειδικές τυπικές προϋποθέσεις, πέραν αυτών που απαιτούνται για τον διορισμό σε θέση δικαστή. Συνήθως, διορίζονται μόνο εφάπαξ ή εισαγγελέες εφετών σε εφετεία ή στο Ανώτατο Δικαστήριο. **PL:** πρόσωπο που έχει ολοκληρώσει πανεπιστημιακές σπουδές νομικής στην Πολωνία με μεταπτυχιακό τίτλο· έχει ασκήσει τα καθήκοντα δικαστή, εισαγγελέα, προέδρου, αντιπροέδρου, συμβούλου στο Γραφείο του Γενικού Νομικού Συμβούλου της Πολωνίας επί τουλάχιστον 10 έτη ή έχει εργαστεί ως δικηγόρος, νομικός σύμβουλος ή συμβολαιογράφος επί τουλάχιστον 10 έτη· δεν έχει υπηρετήσει, εργαστεί ούτε ήταν συνεργάτης αρχών ασφαλείας που περιλαμβάνονται στον νόμο για το Ινστιτούτο Εθνικής Μνήμης — Επιτροπή για τη δίωξη των εγκλημάτων κατά του πολωνικού έθνους· διδάκτωρ νομικών επιστημών ο οποίος έχει εργαστεί σε πολωνικό ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στην Πολωνική Ακαδημία Επιστημών, σε ερευνητικό ίδρυμα ή σε άλλο ακαδημαϊκό ίδρυμα. **PT:** να είναι δικαστής σε δευτεροβάθμιο δικαστήριο και να συμμετάσχει στον δημόσιο διαγωνισμό. **RO:** εξετάσεις που διοργανώνονται από το Τμήμα Δικαστών του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου μεταξύ των δικαστών οι οποίοι, κατά τα 3 τελευταία έτη, ασκούσαν καθήκοντα δικαστή σε εφετείο, έλαβαν βαθμολογία «πολύ καλά» κατά τις 3 τελευταίες αξιολογήσεις τους, δεν τους επιβλήθηκαν πειθαρχικές κυρώσεις κατά τα τελευταία 3 έτη και έχουν τουλάχιστον 18 έτη προϋπηρεσίας ως δικαστές. **SI:** πρόσωπο που πληροί τις γενικές προϋποθέσεις για τον διορισμό σε θέση δικαστή αν έχει ασκήσει επιτυχώς δικαστικά καθήκοντα για τουλάχιστον 15 έτη ή έχει επαγγελματική πείρα τουλάχιστον 20 ετών στον νομικό τομέα μετά την επιτυχία στις κρατικές εξετάσεις για δικηγόρους. Ως δικαστής του Ανώτατου Δικαστηρίου μπορεί επίσης να διοριστεί πανεπιστημιακός αναπληρωτής καθηγητής νομικής. **SK:** επιτυχία στις εξετάσεις δικαστών και κατοχή όλων των δικαστικών ικανοτήτων που απαιτούνται για τον διορισμό σε θέση δικαστή, καθώς και πείρα άνω των 15 ετών σε νομικό επάγγελμα (δικηγόρος, δικαστής, πανεπιστημιακός ...). **FI:** ο υποψήφιος, με την προηγούμενη θητεία του σε δικαστήριο ή άλλη θέση, έχει αποδείξει ότι διαθέτει τις γνώσεις στον οικείο τομέα και τα απαραίτητα προσωπικά χαρακτηριστικά που απαιτούνται για την επιτυχή άσκηση των καθηκόντων της θέσης προς πλήρωση. **SE:** οι δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου αλληλοσυμπληρώνονται, καθώς το Ανώτατο Δικαστήριο απαρτίζεται από δικηγόρους με διαφορετική πείρα από τα διάφορα νομικά επαγγέλματα.

Στο **διάγραμμα 54** παρουσιάζεται η αρμοδιότητα της εκτελεστικής εξουσίας και του κοινοβουλίου όσον αφορά τον διορισμό δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο κατόπιν της υποβολής πρότασης από τις προτείνουσες αρχές (π.χ. Δικαστικό Συμβούλιο ή δικαστήριο). Το μέγεθος της στήλης εξαρτάται από το αν η εκτελεστική εξουσία ή το κοινοβούλιο μπορούν να απορρίψουν έναν υποψήφιο για το Ανώτατο Δικαστήριο, αν μπορούν να

επιλέξουν μόνο μεταξύ των προτεινόμενων υποψηφίων ή αν μπορούν να επιλέξουν και να διορίσουν οποιονδήποτε άλλον υποψήφιο, ακόμη και κάποιον τον οποίο δεν έχει προτείνει η αρμόδια αρχή. Σε περίπτωση μη διορισμού υποψηφίου, σημαντική διασφάλιση αποτελεί η υποχρέωση αιτιολόγησης⁽⁹⁸⁾ και η δυνατότητα δικαστικού ελέγχου της απόφασης⁽⁹⁹⁾.

Διάγραμμα 54: Διορισμός δικαστών του Ανώτατου Δικαστηρίου: αρμοδιότητα της εκτελεστικής εξουσίας και του κοινοβουλίου (*)

(*) **DK:** το Συμβούλιο Δικαστικών Διορισμών προτείνει έναν υποψήφιο ανά ανοικτή θέση στον υπουργό Δικαιοσύνης για όλους τους διορισμούς δικαστών εκτός από τον πρόεδρο του Ανώτατου Δικαστηρίου. **DE:** ο υπουργός οφείλει να αιτιολογεί τη μη συγκατάθεσή του στην απόφαση της Επιτροπής Εκλογής Δικαστών ή τη συγκατάθεσή του στην εκλογή προσώπου το οποίο κρίνεται ανεπαρκές από το Präsidialrat [το «Präsidialrat» (Προεδρικό Συμβούλιο του Ανώτατου Δικαστηρίου) απαρτίζεται από τον πρόεδρό του και δικαστές που εκλέγονται από όλους τους δικαστές του δικαστηρίου]. **IE:** το διάγραμμα αντικατοπτρίζει την αρμοδιότητα της κυβέρνησης. Σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 9 του Συντάγματος (πρόκειται δηλαδή για συνταγματική απαίτηση και όχι πρακτική), η εξουσία του προέδρου όσον αφορά τους διορισμούς ασκείται μόνο κατόπιν γνωμοδότησης της κυβέρνησης. **EL:** ο πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει προεδρικό διάταγμα κατόπιν πρότασης του υπουργού Δικαιοσύνης (εκδικάζει τις ποινικές και αστικές υποθέσεις): το Δικαστικό Συμβούλιο (CSM) διορίζει τους δικαστές. **IT:** Συμβούλιο της Επικρατείας (εκδικάζει τις διοικητικές υποθέσεις): κατόπιν πρότασης του Συμβουλίου Διοικητικών Δικαστών (CPGA), ο πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει τους δικαστές, χωρίς να έχει συναφώς διακριτική ευχέρεια. **CY:** κατά τον διορισμό δικαστή του Ανώτατου Δικαστηρίου, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν έχει συνταγματική ή νομική υποχρέωση να ακολουθήσει τη γνώμη του Ανώτατου Δικαστηρίου, αλλά κατά κανόνα την ακολουθεί. **HU:** ο πρόεδρος της Δημοκρατίας πρέπει να δίνει συνέχεια στην πρόταση. Ο πρόεδρος του Κύρια μπορεί να ακυρώσει την πρόσκληση. **MT:** η αρμόδια αρχή είναι ο πρωθυπουργός. **AT:** σύμφωνα με το Σύνταγμα, οι προτάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου δεν είναι δεσμευτικές. Ωστόσο, κατά γενική πρακτική, διορίζονται μόνο υποψήφιοι οι οποίοι προτείνονται από το Ανώτατο Δικαστήριο. Όσον αφορά τον πρόεδρο του Ανώτατου Δικαστηρίου, ο ομοσπονδιακός πρόεδρος μπορεί να απορρίψει τον υποψήφιο που προτείνει ο υπουργός Δικαιοσύνης, αλλά δεν μπορεί να διορίσει πρόσωπο που δεν είχε προταθεί. **LU:** δεν υπάρχει δεσμευτικό κείμενο για το θέμα αυτό, αλλά μέχρι στιγμής η αρμόδια για τους διορισμούς αρχή δεν έχει ποτέ αρνηθεί τον διορισμό προταθέντος από το Δικαστήριο υποψηφίου. **SK:** δεν έχει υπάρξει περίπτωση στην οποία η/το αρμόδια/-ο για τους διορισμούς αρχή/όργανο να υποχρεώθηκε να παράσχει αιτιολόγηση σε περίπτωση μη διορισμού υποψηφίου δικαστή/προέδρου του Ανώτατου Δικαστηρίου. **HR:** το Δικαστικό Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει να μην διορίσει υποψήφιο δικαστή του Ανώτατου Δικαστηρίου. Μόνο υποψήφιος δικαστής του Ανώτατου Δικαστηρίου μπορεί να ασκήσει προσφυγή ή να ζητήσει έλεγχο, εάν δεν διοριστεί. **ES:** ο αρχηγός του κράτους (βασιλιάς), ως η αρμόδια για τους διορισμούς αρχή, πρέπει υποχρεωτικά να ακολουθεί την πρόταση του Δικαστικού Συμβουλίου σχετικά με τους διορισμούς και τις προαγωγές των δικαστών. Επομένως, ο βασιλιάς δεν έχει διακριτική ευχέρεια

⁹⁸ Απόφαση της 20ής Απριλίου 2021 στην υπόθεση C-896/19, Repubblica και Il-Prim Ministru, σκέψη 71.

⁹⁹ Απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-585/18, C-624/18 και C-625/18, AK και λοιποί, σκέψη 145.

ούτε υποχρέωση αιτιολόγησης. Η απόφαση του βασιλιά έχει τη μορφή βασιλικού διατάγματος, δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα και δεν μπορεί να προσβληθεί αυτή καθαυτή. Σε προσβολή υπόκειται η προηγούμενη απόφαση του Συμβουλίου με την οποία προτείνεται υποψήφιος δικαστής για διορισμό ή προαγωγή. Η απόφαση αυτή μπορεί να προσβληθεί αρχικά με διοικητική προσφυγή (που κρίνεται από την ολομέλεια του Συμβουλίου) και στη συνέχεια με αίτηση δικαστικού ελέγχου ενώπιον του Διοικητικού Τμήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου. **PL:** ο πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν υποχρεούται εκ του νόμου να αιτιολογήσει τον μη διορισμό δικαστή και δεν υποχρεούται εκ του νόμου να διορίσει υποψήφιο που προτείνει το Συμβούλιο. Η άσκηση των προνομίων του δεν χρειάζεται να αιτιολογείται ούτε ορίζεται προθεσμία για την άσκηση του προνομίου του.

– Εγγυήσεις ως προς τη λειτουργία των εθνικών εισαγγελιών στην ΕΕ –

Η εισαγγελική αρχή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης καθώς και στη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών σε ποινικές υποθέσεις. Η ορθή λειτουργία της εθνικής εισαγγελίας είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική καταπολέμηση του εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένου του οικονομικού και χρηματοοικονομικού εγκλήματος, όπως η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η διαφθορά. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βάσει της απόφασης-πλαίσου για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης (¹⁰⁰), η εισαγγελία μπορεί να θεωρηθεί δικαστική αρχή κράτους μέλους για τους σκοπούς της έκδοσης και εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης όταν μπορεί να ενεργεί ανεξάρτητα, χωρίς να εκτίθεται στον κίνδυνο να υπόκειται, άμεσα ή έμμεσα, σε οδηγίες ή εντολές σε συγκεκριμένη υπόθεση από όργανο της εκτελεστικής εξουσίας, όπως ο υπουργός Δικαιοσύνης (¹⁰¹).

Η οργάνωση των εθνικών εισαγγελιών ποικίλλει ανά την ΕΕ και δεν υπάρχει ομοιόμορφο μοντέλο για όλα τα κράτη μέλη. Ωστόσο, υπάρχει μια διαδεδομένη τάση για πιο ανεξάρτητη εισαγγελική αρχή, αντί μιας εισαγγελικής αρχής υπαγόμενης στην εκτελεστική εξουσία ή συνδεδεμένης με αυτήν (¹⁰²). Σύμφωνα με το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Εισαγγελέων, μια αποτελεσματική και αυτόνομη εισαγγελική αρχή που είναι προσηλωμένη στην προάσπιση του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την απονομή της δικαιοσύνης αποτελεί έναν από τους πυλώνες ενός δημοκρατικού κράτους (¹⁰³). Όποιο και αν είναι το μοντέλο του εθνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης ή η νομική

¹⁰⁰ Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (ΕΕ L 190 της 18.7.2002, σ. 1).

¹⁰¹ Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 27ης Μαΐου 2019, ΟΓ και ΠΙ (εισαγγελίες του Lübeck και του Zwickau), συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-508/18 και C-82/19 PPU, σκέψεις 73, 74 και 88, ECLI:EU:C:2019:456· απόφαση της 27ης Μαΐου 2019, C- 509/18, σκέψη 52, ECLI:EU:C:2019:457· βλ. επίσης αποφάσεις της 12ης Δεκεμβρίου 2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg και Openbaar Ministerie (εισαγγελίες Λυών και Tours), στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-566/19 PPU και C-626/19, ECLI:EU:C:2019:1077· Openbaar Ministerie (εισαγγελική αρχή, Σουηδία), C-625/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1078, και Openbaar Ministerie (εισαγγελέας, Βρυξέλλες), C-627/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1079· απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2020, AZ, C-510/19, σκέψη 54, ECLI:EU:C:2020:953. Βλ. επίσης απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2016, Kovalkovas, C-477/16 PPU, σκέψεις 34 και 36, ECLI:EU:C:2016:861, και απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2016, Poltorak, C-452/16 PPU, σκέψη 35, ECLI:EU:C:2016:858, σχετικά με τον όρο «δικαστική εξουσία», «η οποία πρέπει να διακρίνεται [...] από την εκτελεστική εξουσία, σύμφωνα με την αρχή της διακρίσεως των εξουσιών που χαρακτηρίζει τη λειτουργία ενός κράτους δικαίου». Βλ. επίσης γνώμη αριθ. 13(2018), Ανεξαρτησία, λογοδοσία και δεοντολογία των εισαγγελέων, που εκδόθηκε από το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Εισαγγελέων (CCPE), σύσταση xii.

¹⁰² CDL-AD(2010)040-e, έκθεση σχετικά με τα ευρωπαϊκά πρότυπα όσον αφορά την ανεξαρτησία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης: μέρος II — η εισαγγελική αρχή — εκδόθηκε από την επιτροπή της Βενετίας — στην 85η σύνοδο ολομέλειάς της (Βενετία, 17-18 Δεκεμβρίου 2010), σημείο 26.

¹⁰³ Γνώμη αριθ. 15 (2020) του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου των Ευρωπαίων Εισαγγελέων (CCPE) σχετικά με τον ρόλο των εισαγγελέων σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, ιδίως σε περίπτωση πανδημίας.

παράδοση στην οποία αυτό θεμελιώνεται, τα ευρωπαϊκά πρότυπα υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να λαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα για να διασφαλίζουν ότι οι εισαγγελείς μπορούν να ασκούν τα επαγγελματικά καθήκοντα και τις αρμοδιότητές τους υπό κατάλληλες νομικές και οργανωτικές συνθήκες (¹⁰⁴) και χωρίς αδικαιολόγητες παρεμβάσεις (¹⁰⁵). Ιδίως, όταν η κυβέρνηση παρέχει οδηγίες γενικής φύσης, για παράδειγμα σχετικά με την πολιτική για την εγκληματικότητα, οι οδηγίες αυτές πρέπει να είναι έγγραφες και να δημοσιοποιούνται επαρκώς (¹⁰⁶). Όταν η κυβέρνηση έχει την εξουσία να εκδίδει εντολές για την άσκηση δίωξης σε συγκεκριμένες υποθέσεις, οι εν λόγω εντολές πρέπει να συνοδεύονται από επαρκείς εγγυήσεις (¹⁰⁷). Σύμφωνα με τη σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2000, οι εντολές μη άσκησης δίωξης θα πρέπει καταρχήν να απαγορεύονται ή να δίνονται σε εξαιρετικές περιπτώσεις και να υπόκεινται σε ειδικές εγγυήσεις (¹⁰⁸). Τα ενδιαφερόμενα μέρη (συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων) θα πρέπει να μπορούν να προσβάλουν την απόφαση εισαγγελέα να μην ασκήσει δίωξη (¹⁰⁹), στοιχείο που συνεπάγεται επίσης μια μορφή λογοδοσίας για τους εισαγγελείς (¹¹⁰).

Προκειμένου να παρουσιαστεί η αυτονομία των εισαγγελικών αρχών στα κράτη μέλη, τα κατωτέρω διαγράμματα παρέχουν επισκόπηση των ιεραρχικών εξουσιών εντός των εισαγγελιών, καθώς και της δυνατότητας ελέγχου της απόφασης εισαγγελέα να μην ασκήσει δίωξη. Στα διαγράμματα αυτά δεν αξιολογείται η αποτελεσματική λειτουργία των εισαγγελιών, αξιολόγηση που απαιτεί ποιοτική αξιολόγηση η οποία λαμβάνει υπόψη τις ειδικές συνθήκες κάθε κράτους μέλους.

Το διάγραμμα 55 παρουσιάζει τις βασικές διοικητικές εξουσίες του γενικού εισαγγελέα επί των ιεραρχικά κατώτερων εισαγγελέων:

- 1) να εκδίδει γενικές οδηγίες σχετικά με την πολιτική άσκησης δίωξεων·
- 2) να εκδίδει εντολές σχετικά με τη δίωξη σε επιμέρους υποθέσεις·
- 3) να αξιολογεί εισαγγελείς·
- 4) να προάγει εισαγγελείς·
- 5) να αφαιρεί επιμέρους υποθέσεις που έχουν ανατεθεί σε εισαγγελέα (να μεταφέρει υποθέσεις)·

¹⁰⁴ Σύσταση Rec(2000)19 σχετικά με τον ρόλο της εισαγγελικής αρχής στο σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης, η οποία εκδόθηκε από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 6 Οκτωβρίου 2000 (στο εξής: σύσταση του 2000), σημείο 4.

¹⁰⁵ Σύσταση του 2000, σημεία 11 και 13. Βλ. επίσης: γνώμη αριθ. 13(2018), Ανεξαρτησία, λογοδοσία και δεοντολογία των εισαγγελέων, που εκδόθηκε από το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Εισαγγελέων (CCPE), συστάσεις i και iii· Ομάδα Κρατών κατά της Διαφθοράς (GRECO), τέταρτος κύκλος αξιολόγησης «Πρόληψη της διαφθοράς — Βουλευτές, δικαστές και εισαγγελείς», σε πολυάριθμες συστάσεις ζητείται να θεσπιστούν ρυθμίσεις για την προστασία της εισαγγελικής αρχής από αθέμιτες επιρροές και παρεμβάσεις στη διερεύνηση ποινικών υποθέσεων.

¹⁰⁶ Σύσταση του 2000, σημείο 13 στοιχείο c).

¹⁰⁷ Σύσταση του 2000, σημείο 13 στοιχείο d).

¹⁰⁸ Σύσταση του 2000, σημείο 13 στοιχείο f). Βλ. επίσης γνώμη αριθ. 13(2018), Ανεξαρτησία, λογοδοσία και δεοντολογία των εισαγγελέων, που εκδόθηκε από το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Εισαγγελέων (CCPE), σύσταση iv.

¹⁰⁹ Σύσταση του 2000, σημείο 34.

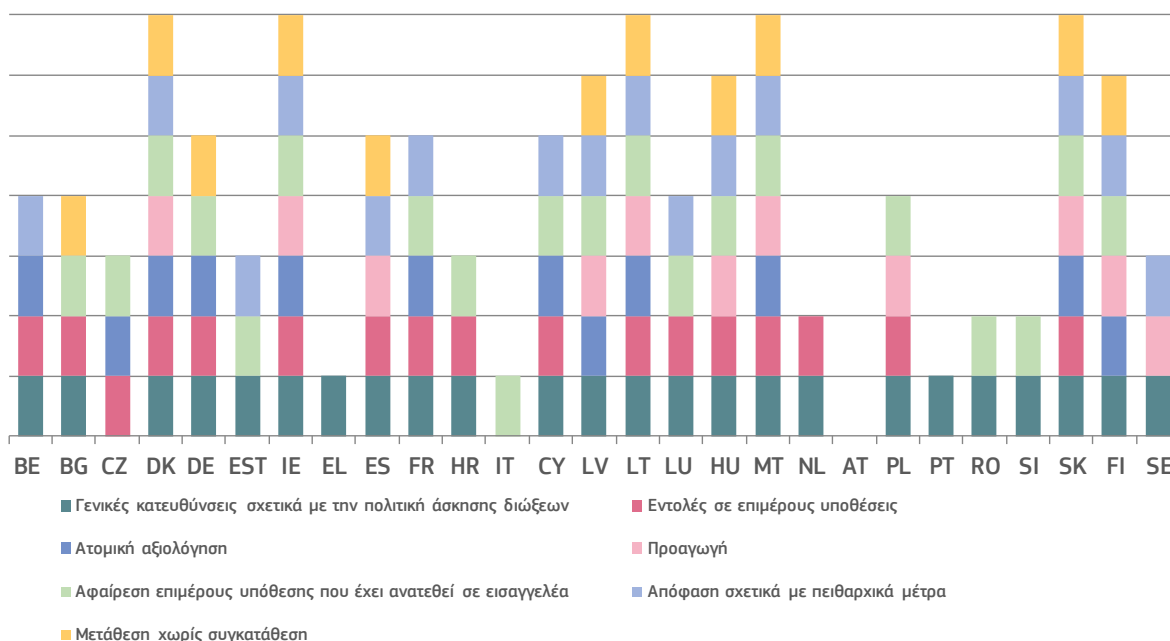
¹¹⁰ CDL-AD(2010)040-e, έκθεση σχετικά με τα ευρωπαϊκά πρότυπα όσον αφορά την ανεξαρτησία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης: μέρος II — η εισαγγελική αρχή — εκδόθηκε από την επιτροπή της Βενετίας — στην 85η σύνοδο ολομέλειάς της (Βενετία, 17-18 Δεκεμβρίου 2010), σημείο 45.

6) να αποφασίζει επί πειθαρχικών μέτρων που αφορούν εισαγγελείς· και

7) να μεταθέτει εισαγγελείς χωρίς τη συγκατάθεσή τους.

Πέραν αυτών των επιλεγμένων βασικών διοικητικών εξουσιών, ο γενικός εισαγγελέας ή άλλες αρχές μπορεί να έχουν πρόσθετες εξουσίες επί των εθνικών εισαγγελιών ⁽¹¹¹⁾. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι και άλλες αρχές μπορεί να έχουν ρόλο στις ανωτέρω αναφερόμενες διοικητικές εξουσίες (π.χ. πειθαρχικό δικαστήριο μπορεί να αποφαινεται επί ορισμένων πειθαρχικών μέτρων) ⁽¹¹²⁾.

Διάγραμμα 55: Διοικητικές εξουσίες του γενικού εισαγγελέα (*) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας)

(*) Τα κράτη μέλη αναφέρονται με αλφαβητική σειρά βάσει της γεωγραφικής ονομασίας τους στη γλώσσα τους. **BE:** ο κώδικας ποινικής δικονομίας προβλέπει το δικαίωμα να διατάσσεται εισαγγελέας να ασκήσει δίωξη. **CZ:** εξουσία έκδοσης εντολών σε επιμέρους υποθέσεις μόνο εντός της Γενικής Εισαγγελίας και προς ανώτερες εισαγγελίες. **EL:** ο γενικός εισαγγελέας έχει το δικαίωμα να απευθύνει σε όλους τους εισαγγελείς της χώρας γενικές οδηγίες και συστάσεις, χωρίς δέσμευση ως προς τη διατύπωση και την έκφραση της γνώμης τους. **ES:** ο γενικός εισαγγελέας εκδίδει εσωτερικές εντολές και οδηγίες που αφορούν την υπηρεσία και την άσκηση των εισαγγελικών καθηκόντων, οι οποίες μπορεί να είναι γενικές ή να αφορούν ειδικά θέματα. Η μετάθεση χωρίς συγκατάθεση είναι δυνατή μόνο σε περιπτώσεις υψηλού φόρτου εργασίας. **IT:** οι γενικοί εισαγγελέες των εφετείων έχουν την εξουσία να αφαιρούν επιμέρους υποθέσεις σε περίπτωση αδράνειας· επιπλέον, μπορούν να ζητούν στοιχεία και πληροφορίες από τις περιφερειακές εισαγγελίες και να τα διαβιβάζουν στον γενικό εισαγγελέα του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, προκειμένου να ελεγχθεί η ορθή και ενιαία λειτουργία των εισαγγελιών και η τήρηση των εφαρμοστέων δικονομικών κανόνων. Στον γενικό εισαγγελέα του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου

¹¹¹ Για παράδειγμα, την εξουσία επίλυσης συγκρούσεων αρμοδιότητας μεταξύ των εισαγγελιών των κρατών μελών· την εξουσία λήψης στοιχείων και πληροφοριών από εισαγγελίες κατώτερου βαθμού. Επιπλέον, ο γενικός εισαγγελέας μπορεί να διαδραματίζει ρόλο σε όργανα που είναι αρμόδια να λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με εισαγγελείς, ακόμη και αν δεν λαμβάνει τις εν λόγω αποφάσεις άμεσα ο ίδιος. Βλ. επίσης διάγραμμα 55 του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2019, όπου παρουσιάζεται η κατανομή των διοικητικών εξουσιών επί των εθνικών εισαγγελιών.

¹¹² Για επισκόπηση των αρχών που συμμετέχουν σε πειθαρχικές διαδικασίες όσον αφορά τους εισαγγελείς, βλ. διαγράμματα 53 και 54 του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020.

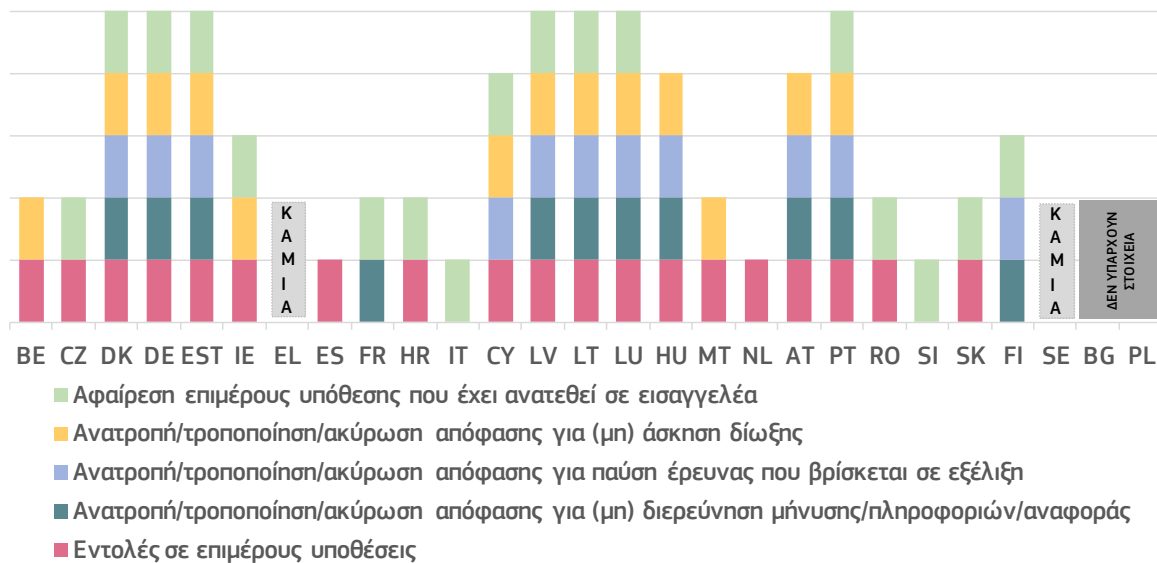
ανατίθεται από τον νόμο ο έλεγχος της Εθνικής Διεύθυνσης Καταπολέμησης της Μαφίας και η επίλυση συγκρούσεων αρμοδιότητας μεταξύ δύο ή περισσότερων τοπικών εισαγγελιών. **CY:** ο γενικός εισαγγελέας αποφασίζει για ήσσονος σημασίας πειθαρχικά παραπτώματα. Σε περίπτωση σοβαρών πειθαρχικών παραπτωμάτων, ο γενικός εισαγγελέας δεν προτείνει κυρώσεις, αλλά συνιστά την έναρξη πειθαρχικών μέτρων από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας. **LT:** όσον αφορά τις εντολές για επιμέρους υποθέσεις, ο γενικός εισαγγελέας δεν μπορεί να εκδώσει εντολή λήψης συγκεκριμένης απόφασης· όσον αφορά τις προαγωγές εισαγγελέων, ο γενικός εισαγγελέας αποφασίζει βάσει των συμπερασμάτων της Επιτροπής Επιλογής Εισαγγελέων ή της Επιτροπής Επιλογής Προϊσταμένων Εισαγγελέων· όσον αφορά τις αποφάσεις για πειθαρχικά μέτρα, ο γενικός εισαγγελέας αποφασίζει βάσει των συμπερασμάτων της Επιτροπής Δεοντολογίας Εισαγγελέων ή της Επιτροπής Εσωτερικών Έρευνών. Ο γενικός εισαγγελέας δεν έχει το δικαίωμα να απομακρύνει τον εισαγγελέα από την προδικαστική έρευνα. **LU:** ο γενικός εισαγγελέας έχει την εξουσία να δώσει εντολή στις εισαγγελίες να ασκήσουν δίωξη σε μια υπόθεση (αλλά όχι να δώσει εντολή να μην ασκήσουν δίωξη). Όσον αφορά τις προαγωγές εισαγγελέων, ο γενικός εισαγγελέας, με ευνοϊκή γνώμη του, προτείνει στην εκτελεστική εξουσία τις προαγωγές και ο αρχηγός του κράτους υπογράφει την πρόταση. **AT:** στις εξουσίες του γενικού εισαγγελέα δεν περιλαμβάνεται η άμεση διοίκηση της εισαγγελικής αρχής όπως αναφέρεται στο διάγραμμα. Η Ανεξάρτητη Επιτροπή Προσωπικού, η οποία αποτελείται από τέσσερις εισαγγελείς, αξιολογεί τους εισαγγελείς. **PL:** ο γενικός εισαγγελέας είναι επίσης υπουργός Δικαιοσύνης. **RO:** ο γενικός εισαγγελέας έχει την εξουσία να μεταφέρει επιμέρους υποθέσεις από μια εισαγγελική μονάδα σε άλλη εισαγγελική μονάδα και να εκδίδει γενικές οδηγίες σχετικά με τις πολιτικές άσκησης δίωξεων, προκειμένου να εξασφαλίζεται ενιαία προσέγγιση ως προς τις ποινικές έρευνες. **SI:** τόσο ο γενικός εισαγγελέας όσο και ο επικεφαλής της Εθνικής Εισαγγελίας έχουν την εξουσία να εκδίδουν γενικές οδηγίες σχετικά με την πολιτική άσκησης δίωξεων και να αφαιρούν επιμέρους υποθέσεις που έχουν ανατεθεί σε εισαγγελέα.

Το διάγραμμα 56 παρουσιάζει μια πραγματολογική επισκόπηση των βασικών διοικητικών εξουσιών των ανώτερων εισαγγελέων επί των ιεραρχικά κατώτερων εισαγγελέων, οι οποίες είναι:

- 1) να εκδίδουν εντολές σχετικά με τη δίωξη σε επιμέρους υποθέσεις·
- 2) να ανατρέπουν, να τροποποιούν ή να ακυρώνουν απόφαση για (μη) διερεύνηση μήνυσης, πληροφοριών ή αναφοράς·
- 3) να ανατρέπουν, να τροποποιούν ή να ακυρώνουν απόφαση για παύση έρευνας που βρίσκεται σε εξέλιξη·
- 4) να ανατρέπουν, να τροποποιούν ή να ακυρώνουν απόφαση για (μη) άσκηση δίωξης· και
- 5) να αφαιρούν επιμέρους υποθέσεις που έχουν ανατεθεί σε εισαγγελέα (να μεταφέρουν υποθέσεις).

Πέραν αυτών των επιλεγμένων βασικών διοικητικών εξουσιών, οι ανώτεροι εισαγγελείς μπορεί να έχουν άλλες εξουσίες που δεν αναφέρονται ανωτέρω.

Διάγραμμα 56: Διοικητικές εξουσίες των ανώτερων εισαγγελέων (*) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας)

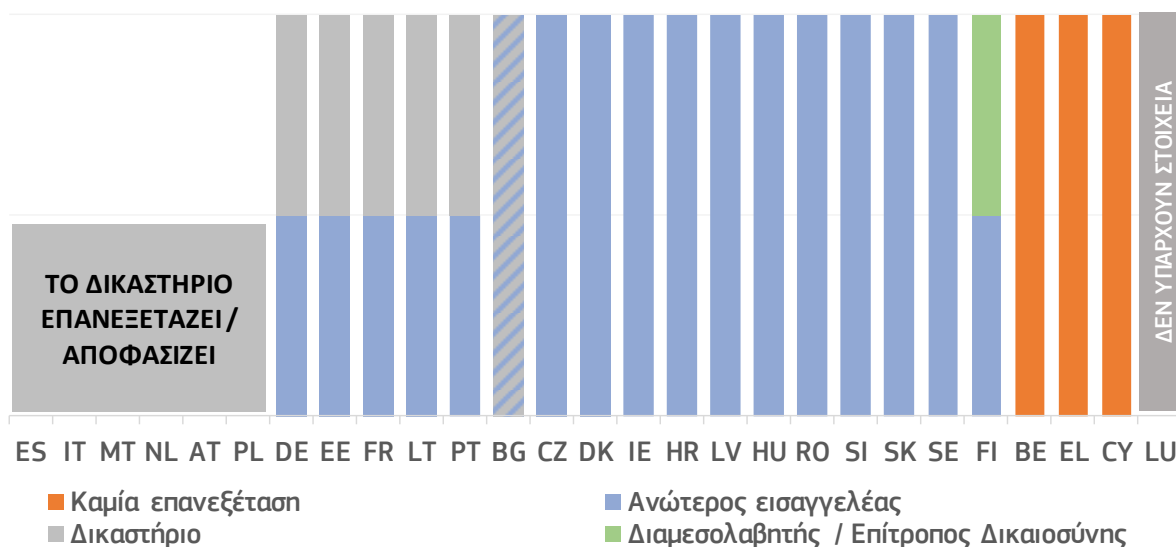
(*) **FR:** οι ανώτεροι εισαγγελείς μπορούν να δίνουν οδηγίες σε περίπτωση αμφισβήτησης της θέσης υπόθεσης στο αρχείο (*classements sans suite*). **IT:** η αφαίρεση πρέπει να είναι αιτιολογημένη και να εκδίδεται γραπτώς. **LT:** ο ανώτερος εισαγγελέας δεν έχει αρμοδιότητα να δίνει οδηγίες σχετικά με το είδος της διαδικαστικής απόφασης που πρέπει να ληφθεί. Ο ανώτερος εισαγγελέας δεν έχει το δικαίωμα να απομακρύνει τον εισαγγελέα από την προδικαστική έρευνα. **NL:** όσον αφορά τις οδηγίες σε επιμέρους υποθέσεις, ο νόμος παρέχει νομική βάση για την παροχή γενικών ή ειδικών οδηγιών από τους ανώτερους εισαγγελείς. Ο νόμος δεν προσδιορίζει το αντικείμενο των οδηγιών (π.χ. συγκεκριμένες υποθέσεις). Ως εκ τούτου, η πρακτική τείνει να διαφέρει μεταξύ των διαφόρων εισαγγελικών τμημάτων όσον αφορά την παροχή οδηγιών από ανώτερους εισαγγελείς για συγκεκριμένες υποθέσεις.

Στο διάγραμμα 57 παρουσιάζονται οι αρχές που αποφασίζουν επί αίτησης ελέγχου απόφασης εισαγγελέα να μην ασκήσει δίωξη σε συγκεκριμένη υπόθεση. Φαίνεται ποιος διενεργεί έλεγχο επί του έργου των επιμέρους εισαγγελέων, στοιχείο που έχει αντίκτυπο στη λειτουργία της εισαγγελίας. Σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, η απόφαση μη άσκησης δίωξης δημιουργεί ζήτημα όσον αφορά τη λογοδοσία των εισαγγελέων και, ως εκ τούτου, είναι σημαντική η ύπαρξη σχετικού μέσου προσφυγής¹¹³. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η απόφαση αυτή επανεξετάζεται από διαφορετικές αρχές: ανώτερους εισαγγελείς (συμπεριλαμβανομένου, κατά περίπτωση, του γενικού εισαγγελέα), δικαστήριο ή άλλες αρχές (διαμεσολαβητής, επίτροπος Δικαιοσύνης). Σε ορισμένα κράτη μέλη, η απόφαση δεν υπόκειται σε επανεξέταση. Όταν υπάρχει διαδικασία επανεξέτασης, αυτή μπορεί να κινηθεί από εικαζόμενο θύμα ή από ανώτερους εισαγγελείς αυτεπαγγέλτως. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η απόφαση επανεξέτασης του ανώτερου εισαγγελέα μπορεί να υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο. Στο διάγραμμα δεν παρουσιάζεται το δικαίωμα κίνησης ιδιωτικής δίωξης, βάσει του οποίου όσοι θεωρούν εαυτούς θύματα αξιόποινης πράξης έχουν το δικαίωμα να συνεχίσουν τη δίωξη προσλαμβάνοντας ιδιώτη δικηγόρο ο οποίος τους εκπροσωπεί ενώπιον ποινικού δικαστηρίου ως ιδιώτης κατηγορούς (η δυνατότητα αυτή υπάρχει στο Βέλγιο, τη Γερμανία,

¹¹³ CDL-AD(2010)040-e, έκθεση σχετικά με τα ευρωπαϊκά πρότυπα όσον αφορά την ανεξαρτησία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης: μέρος II — η εισαγγελική αρχή — εκδόθηκε από την επιτροπή της Βενετίας — στην 85η σύνοδο ολομέλειάς της (Βενετία, 17-18 Δεκεμβρίου 2010), σημείο 45.

την Ισπανία, τη Γαλλία, την Κροατία, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Σλοβενία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία) (¹¹⁴).

Διάγραμμα 57: Αρχή που επανεξετάζει την απόφαση εισαγγελία να μην ασκήσει δίωξη (*) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας)

(*) **BG**: ο εισαγγελέας αποφασίζει αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου για την κίνηση προκαταρκτικής διαδικασίας. Εάν όχι, ο εισαγγελέας εκδίδει διάταξη άρνησης της κίνησης προκαταρκτικής διαδικασίας (άρνηση έναρξης έρευνας). Η άρνηση αυτή υπόκειται σε προσφυγή μόνο ενώπιον της ανώτερης ιεραρχικά εισαγγελίας, εκτός από την άρνηση έναρξης έρευνας του εισαγγελέα για τη διερεύνηση του γενικού εισαγγελέα ή των αναπληρωτών του, η οποία υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον του Ειδικού Ποινικού Δικαστηρίου. Εάν κινηθεί προκαταρκτική διαδικασία, μόλις ολοκληρωθεί, ο εισαγγελέας μπορεί να περατώσει την υπόθεση ή να παραπέμψει την υπόθεση στο δικαστήριο (απόφαση άσκησης δίωξης). Η διάταξη μη άσκησης δίωξης για εγκλημα με θύμα υπόκειται σε προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου εντός 7 ημερών. Εάν δεν τηρηθεί αυτή η προθεσμία, η απόφαση μπορεί να προσβληθεί, αλλά μόνο ενώπιον της ανώτερης εισαγγελίας. Στις περιπτώσεις εγκλημάτων χωρίς θύματα, η απόφαση μη άσκησης δίωξης μπορεί μόνο να ανακληθεί αυτεπαγγέλτως από την ανώτερη εισαγγελία κατόπιν ειδοποίησης ή αυτοβούλως. **DE**: οι αποφάσεις μπορούν να επανεξεταστούν από τον γενικό εισαγγελέα. Επιπλέον, το θύμα μπορεί να προσφύγει στο Ανώτερο Περιφερειακό Δικαστήριο εάν ο γενικός εισαγγελέας έχει εγκρίνει την απόφαση μη άσκησης δίωξης. **EST**: δεν εφαρμόζεται σε περίπτωση εγκλήματος χωρίς θύματα. Το θύμα μπορεί να ασκήσει προσφυγή ενώπιον της εισαγγελίας κατά της απόφασης του ανακριτικού οργάνου να μην κινηθεί ποινική διαδικασία. Η απόφαση της εισαγγελίας να μην κινηθεί ή να περατώσει ποινική διαδικασία μπορεί να προσβληθεί ενώπιον της Γενικής Εισαγγελίας. Η απόφαση της Γενικής Εισαγγελίας μπορεί να προσβληθεί ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου. **ES**: κατά των διατάξεων άρνησης διεκπεραίωσης, μόνο το πρόσωπο που έχει υποβάλει τη σχετική αίτηση μπορεί να ασκήσει προσφυγή μεταρρύθμισης, εντός 3 ημερών από την κοινοποίηση. Οι κατηγορούμενοι τους οποίους αφορούν οι αποφάσεις του οργάνου που είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της προσφυγής μεταρρύθμισης μπορούν να ασκήσουν τακτική προσφυγή, εντός 5 ημερών από την κοινοποίηση της προσβαλλόμενης διάταξης ή της απόφασης επί της προσφυγής μεταρρύθμισης. **FR**: ο γενικός εισαγγελέας μπορεί να επανεξετάσει την απόφαση του εισαγγελέα να μην ασκήσει δίωξη κατόπιν αιτήματος του θύματος. Το θύμα μπορεί επίσης να προσφύγει στον ανακριτή. **HR**: στα εγκλήματα χωρίς θύματα, ο φορέας/το πρόσωπο που υπέβαλε την ποινική αναφορά μπορεί να ζητήσει, εάν η εισαγγελία διαφθοράς (USKOK) απορρίψει την αναφορά, επανεξέταση από το σώμα του USKOK και, στη συνέχεια, από το σώμα της Εισαγγελίας (DORH). Το θύμα μπορεί να κινηθεί ιδιωτική δίωξη ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου. **CY**: αν ο Γενικός Εισαγγελέας αποφασίσει να μην ασκήσει δίωξη σε μια υπόθεση (με βάση τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία και τις συστάσεις των δικηγόρων της Νομικής Υπηρεσίας), μόνο ο Γενικός Εισαγγελέας μπορεί να ανακαλέσει την εν λόγω απόφαση. **IE**: το θύμα μπορεί να ζητήσει τόσο τους λόγους όσο και την

¹¹⁴ Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/victims-support-services/prosecution>

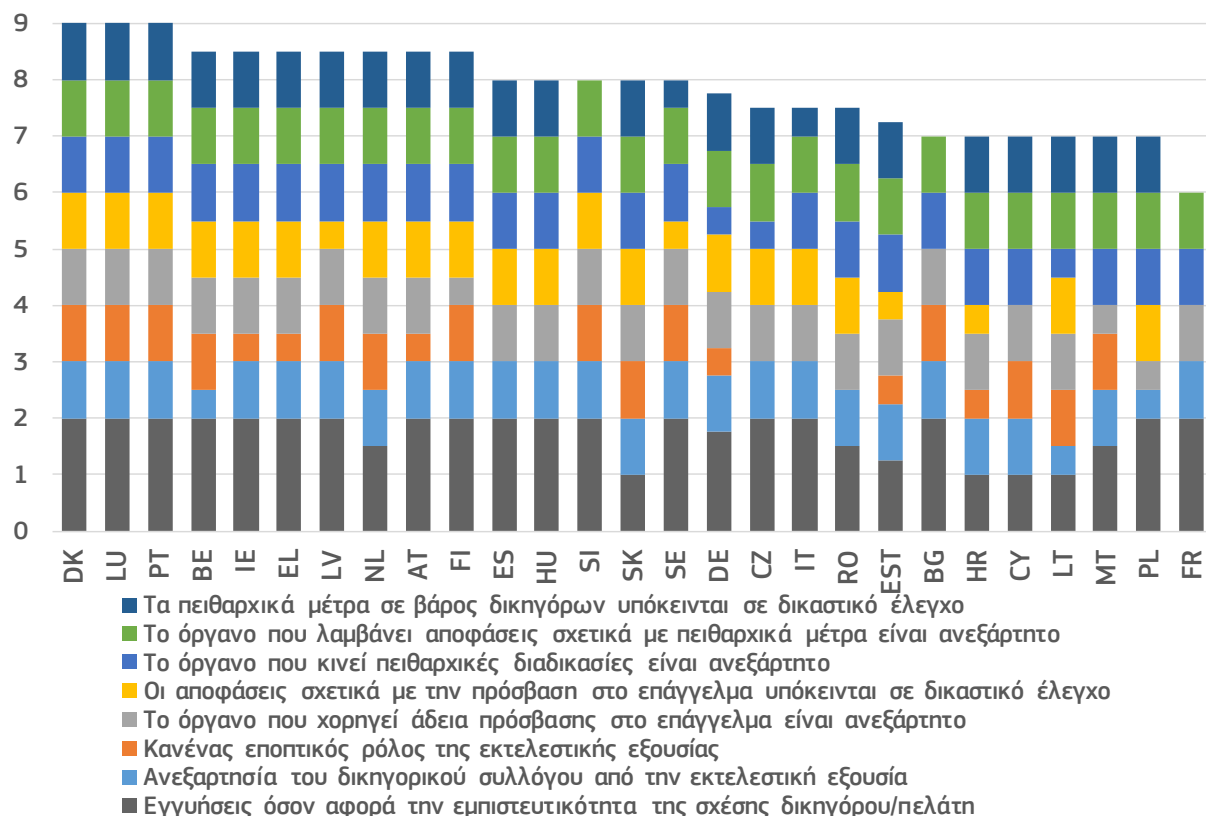
επανεξέταση της απόφασης μη άσκησης δίωξης, η οποία διενεργείται από δικηγόρο της Μονάδας Θυμάτων του Γραφείου του Διευθυντή της Εισαγγελίας. Στα εγκλήματα χωρίς θύματα, η An Garda Síochána μπορεί να ζητήσει την επανεξέταση της απόφασης μη άσκησης δίωξης, η οποία διενεργείται από ανώτερο δικηγόρο του Τμήματος Διεύθυνσης του Γραφείου του Διευθυντή της Εισαγγελίας. **LT:** η απόφαση του ανακριτικού υπαλλήλου να μην κινηθεί προδικαστική έρευνα λαμβάνεται μόνο με τη συγκατάθεση του επικεφαλής της ανακριτικής αρχής. Η απόφαση να μην κινηθεί προδικαστική έρευνα αποστέλλεται εντός 24 ωρών στον εισαγγελέα, ο οποίος επανεξετάζει την απόφαση εντός 10 ημερών. Η απορριφθείσα απόφαση του εισαγγελέα μπορεί να προσβληθεί ενώπιον του δικαστηρίου. Η απόφαση του ανακριτικού υπαλλήλου μπορεί επίσης να προσβληθεί ενώπιον του εισαγγελέα. Σε περίπτωση απόρριψης, η απόφαση του εισαγγελέα μπορεί να προσβληθεί ενώπιον του δικαστηρίου. Η απόφαση του δικαστή μπορεί επίσης να προσβληθεί ενώπιον του ανώτερου δικαστηρίου. **MT:** η δίωξη ποινικών αδικημάτων μεταφέρεται από την αστυνομία στο Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα. Τον Οκτώβριο του 2020 ο γενικός εισαγγελέας ανέλαβε την αρμοδιότητα λήψης της απόφασης για την άσκηση δίωξης και την κίνηση της δίωξης ενώπιον των κατώτερων δικαστηρίων για συγκεκριμένα σοβαρά εγκλήματα. Η μετάβαση σχεδιάζεται να ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2024. Κανονισμός, που άρχισε να ισχύει τον Οκτώβριο του 2020, προβλέπει δικαστικό έλεγχο (από τα πολιτικά δικαστήρια) των αποφάσεων του γενικού εισαγγελέα περί μη άσκησης δίωξης λόγω έλλειψης νομιμότητας ή εύλογου ερείσματος. Όταν η απόφαση για την άσκηση δίωξης και η άσκηση της δίωξης ανήκουν στον αστυνομικό διοικητή, μπορεί να ασκηθεί προσφυγή ενώπιον του Court of Magistrates. **AT:** η επανεξέταση μπορεί να κινηθεί από το θύμα ή, σε ορισμένες περιπτώσεις (συμπεριλαμβανομένων των σοβαρών εγκλημάτων χωρίς θύματα), από τον επίτροπο νομικής προστασίας. **PT:** η απόφαση του εισαγγελέα να μην ασκήσει δίωξη μπορεί να επανεξεταστεί στο πλαίσιο αυτόνομου διαδικαστικού σταδίου, του «instrução» (επανάραξη της έρευνας), το οποίο προβλέπει ειδικά τη δικαστική επικύρωση της απόφασης για την απαγγελία κατηγοριών ή την αρχειοθέτηση της έρευνας. Αυτή η επανάραξη της έρευνας μπορεί να ζητηθεί από «assistente», αν η διαδικασία δεν εξαρτάται από ιδιωτική δίωξη, σε σχέση με γεγονότα για τα οποία η εισαγγελία δεν έχει απαγγείλει κατηγορίες. Η απόφαση του εισαγγελέα να μην ασκήσει δίωξη μπορεί επίσης να επανεξεταστεί από άμεσο προϊστάμενο του εισαγγελέα εντός 20 ημερών από την ημερομηνία από την οποία δεν μπορεί πλέον να ζητηθεί η έναρξη της έρευνας. Στην περίπτωση αυτή, ο άμεσος προϊστάμενος του εισαγγελέα μπορεί, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν αιτήματος, να αποφασίσει την απαγγελία κατηγοριών ή τη συνέχιση της έρευνας. **RO:** ο ανώτερος εισαγγελέας μπορεί (αυτεπαγγέλτως) να επανεξετάσει οποιαδήποτε απόφαση μη άσκησης δίωξης: η απόφαση για επανάραξη της έρευνας πρέπει να επικυρωθεί από τον δικαστή. Κάθε πρόσωπο του οποίου τα έννομα συμφέροντα εθίγησαν από την απόφαση μη άσκησης δίωξης μπορεί να προσφύγει στον αρμόδιο δικαστή του προκαταρκτικού τμήματος. Στα εγκλήματα χωρίς θύματα, ο ανώτερος εισαγγελέας μπορεί να επανεξετάσει την απόφαση μη άσκησης δίωξης. **FI:** οποιοσδήποτε μπορεί να προσφύγει κατά απόφασης στον γενικό εισαγγελέα, στον επίτροπο Δικαιοσύνης ή στον διαμεσολαβητή του Κοινοβουλίου. **SI:** οι εισαγγελείς δεν μπορούν να απορρίπτουν εγκλήσεις για ορισμένα ποινικά αδικήματα χωρίς συνυπογραφή του προϊσταμένου της εισαγγελίας. Οι εισαγγελείς ενημερώνουν ορισμένες κατηγορίες προσώπων και κρατικών αρχών (συμπεριλαμβανομένης της ΜΧΠ) που έχουν υποβάλει ποινική αναφορά σχετικά με την πρόθεσή τους να απορρίψουν την αναφορά και τους σχετικούς λόγους, και τους δίνουν τη δυνατότητα να εκφράσουν τη γνώμη τους σχετικά με τους λόγους της απόρριψης. Μόλις ληφθεί η απόφαση απόρριψης της ποινικής αναφοράς ή διακοπής της δίωξης, η απόφαση αυτή είναι οριστική, αλλά ο ζημιωθείς μπορεί να αποφασίσει να αναλάβει την (ιδιωτική) δίωξη. **SE:** η απόφαση είναι δημόσια. Τόσο το θύμα αξιόποινης πράξης όσο και ο ύποπτος μπορούν να ζητήσουν επανεξέταση. Της αίτησης επιλαμβάνεται ο εισαγγελέας που εξέδωσε την απόφαση. Σε περίπτωση νέων αποδεικτικών στοιχείων ή περιστάσεων, ο εισαγγελέας μπορεί να αποφασίσει να προβεί σε ενέργειες. Εάν δεν υπάρχουν νέες πληροφορίες, το Κέντρο Ανάπτυξης αποφασίζει σχετικά με την επανεξέταση.

— Ανεξαρτησία των δικηγορικών συλλόγων και των δικηγόρων στην ΕΕ —

Οι δικηγόροι και οι επαγγελματίες ενώσεις τους διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο στη διασφάλιση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και στην ενίσχυση του κράτους δικαίου. Ένα δίκαιο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης απαιτεί οι δικηγόροι να είναι ελεύθεροι να ασκούν τις δραστηριότητές τους παροχής συμβουλών και εκπροσώπησης των πελατών τους. Η συμμετοχή των δικηγόρων σε ελεύθερο επάγγελμα και η εξουσία που απορρέει από τη συμμετοχή αυτή συμβάλλουν στη διατήρηση της ανεξαρτησίας, ενώ οι δικηγορικοί σύλλογοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των δικηγόρων. Τα ευρωπαϊκά πρότυπα απαιτούν, μεταξύ άλλων, την ελευθερία άσκησης

του δικηγορικού επαγγέλματος και την ανεξαρτησία των δικηγορικών συλλόγων, και καθορίζουν τις βασικές αρχές της πειθαρχικής διαδικασίας κατά δικηγόρων (¹¹⁵).

Διάγραμμα 58: Ανεξαρτησία δικηγορικών συλλόγων και δικηγόρων, 2020 (*) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το CCBE(¹¹⁶)]

(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 9 μονάδες. Για την ερώτηση σχετικά με τις εγγυήσεις εμπιστευτικότητας της σχέσης δικηγόρου/πελάτη, δόθηκε 0,5 μονάδα για καθένα από τα τέσσερα πλήρως καλυφθέντα σενάρια (έρευνα και κατάσχεση ηλεκτρονικών δεδομένων που κατέχει ο δικηγόρος, έρευνα στους χώρους του δικηγόρου, παρακολούθηση της επικοινωνίας δικηγόρου/πελάτη, παρακολούθηση του δικηγόρου ή των χώρων του). Για όλα τα υπόλοιπα πλήρως εκπληρωθέντα κριτήρια, δόθηκε 1 μονάδα. Οι μονάδες που δόθηκαν διαιρέθηκαν διά 2 σε περίπτωση μη πλήρους εκπλήρωσης του κριτηρίου.

¹¹⁵ Σύσταση αριθ. R(2000)21 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

¹¹⁶ Στοιχεία του 2020, τα οποία συλλέχθηκαν από τις απαντήσεις μελών του CCBE σε ερωτηματολόγιο.

3.3.3. Σύνοψη σχετικά με την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης

Η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο ενός αποτελεσματικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Είναι ζωτικής σημασίας για την προάσπιση του κράτους δικαίου και της αμεροληψίας των δικαστικών διαδικασιών, καθώς και για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης των πολιτών και των επιχειρήσεων στο νομικό σύστημα. Για τον λόγο αυτό, κάθε μεταρρύθμιση στον τομέα της δικαιοσύνης θα πρέπει να προασπίζει το κράτος δικαίου και να συνάδει προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα για την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Ο πίνακας αποτελεσμάτων δείχνει τις τάσεις στις αντιλήψεις του ευρέος κοινού και των εταιρειών όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Η παρούσα έκδοση παρουσιάζει επίσης κάποιους δείκτες που αφορούν τον διορισμό των δικαστών των ανώτατων δικαστηρίων, καθώς και επισκόπηση των ιεραρχικών εξουσιών εντός των εισαγγελιών και της δυνατότητας ελέγχου της απόφασης εισαγγελέα να μην ασκήσει δίωξη. Οι διαρθρωτικοί δείκτες δεν επιτρέπουν από μόνοι τους την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την ανεξαρτησία των δικαστικών αρχών των κρατών μελών, αλλά παρουσιάζουν ορισμένα στοιχεία που ενδεχομένως μπορούν να αποτελέσουν την αφετηρία για μια τέτοια ανάλυση.

- Στον πίνακα αποτελεσμάτων του 2021 παρουσιάζονται οι εξελίξεις ως προς τις **αντιλήψεις σχετικά με την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης**, βάσει ερευνών στο ευρύ κοινό (Ευρωβαρόμετρο) και σε εταιρείες (Ευρωβαρόμετρο):
 - Από την έρευνα του Ευρωβαρόμετρου σχετικά με τις αντιλήψεις του ευρέος κοινού (διάγραμμα 48), η οποία παρουσιάζεται για έκτη φορά, προκύπτει ότι η αντίληψη του ευρέος κοινού όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης έχει *βελτιωθεί* σε περισσότερα από τα δύο τρίτα των κρατών μελών, σε σύγκριση με το 2016. Η αντίληψη του ευρέος κοινού όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης έχει *βελτιωθεί* σε περισσότερα από τα τρία πέμπτα των κρατών μελών που αντιμετωπίζουν ειδικές προκλήσεις, κατά την εν λόγω πενταετή περίοδο. Ωστόσο, σε σύγκριση με πέρυσι, η αντίληψη του ευρέος κοινού όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης *επιδεινώθηκε* σε σχεδόν τα μισά από το σύνολο των κρατών μελών και περίπου στα μισά από τα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ειδικές προκλήσεις, ενώ σε μικρό αριθμό κρατών μελών η αντίληψη περί της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης δείχνει ιδιαίτερα χαμηλή εμπιστοσύνη στην ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.
 - Από την έρευνα του Ευρωβαρόμετρου σχετικά με τις αντιλήψεις των εταιρειών (διάγραμμα 49), η οποία παρουσιάζεται για έκτη φορά, προκύπτει ότι η αντίληψη των εταιρειών όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης έχει *βελτιωθεί* σε περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη, σε σύγκριση με το 2016. Ωστόσο, σε σύγκριση με πέρυσι, η αντίληψη των εταιρειών όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης *επιδεινώθηκε* σε περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη (πέρυσι αυτό συνέβη σε περισσότερα από τα δύο τρίτα των υπόλοιπων κρατών μελών) και σε περίπου τα τρία πέμπτα των κρατών μελών που αντιμετωπίζουν ειδικές προκλήσεις. Σε μικρό αριθμό κρατών μελών, η αντίληψη περί της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης δείχνει ιδιαίτερα χαμηλή εμπιστοσύνη στην ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.
 - Μεταξύ των λόγων για την εκλαμβανόμενη έλλειψη ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών, οι *παρεμβάσεις ή οι πιέσεις από την κυβέρνηση και τους πολιτικούς* ήταν ο συχνότερα αναφερόμενος λόγος, ακολουθούμενος από τις *πιέσεις οικονομικών ή άλλων ειδικών συμφερόντων*. Σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, και οι δύο αυτοί λόγοι εξακολουθούν να προβάλλονται πολύ σε αρκετά κράτη μέλη στα οποία η εκλαμβανόμενη ανεξαρτησία της δικαιοσύνης είναι πολύ χαμηλή (διαγράμματα 50 και 51).

- Μεταξύ των λόγων για τους οποίους διατηρούν θετική αντίληψη όσον αφορά την ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών, σχεδόν τα δύο πέμπτα των εταιρειών και του ευρέος κοινού (το 43 % και το 38 % του συνόλου των απαντησάντων, αντίστοιχα) ανέφεραν τις *εγγυήσεις που συνεπάγονται το καθεστώς και η θέση των δικαστών*.
- Τα διαγράμματα 52 έως 54 παρουσιάζουν την κατάσταση όσον αφορά τον διορισμό των δικαστών του Ανώτατου Δικαστηρίου σε όλα τα κράτη μέλη. Στο διάγραμμα 52 παρουσιάζονται οι αρχές που προτείνουν υποψηφίους για τον διορισμό τους ως δικαστών του Ανώτατου Δικαστηρίου και οι αρχές που τους διορίζουν. Στο διάγραμμα 53 απεικονίζεται κατά πόσον ο διορισμός δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο είναι δυνατός μόνο για υφιστάμενους δικαστές ή αν μπορούν εξωτερικοί υποψήφιοι να διοριστούν ως δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου, είτε με την ίδια διαδικασία που ισχύει για τους δικαστές είτε με ειδική διαδικασία που εφαρμόζεται μόνο για τα πρόσωπα που δεν είναι ήδη δικαστές στα πολιτικά, ποινικά ή διοικητικά δικαστήρια. Στο διάγραμμα 54 παρουσιάζεται η αρμοδιότητα της εκτελεστικής εξουσίας και του κοινοβουλίου όσον αφορά τον διορισμό δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο κατόπιν της υποβολής πρότασης από τις προτείνουσες αρχές.
- Στα διαγράμματα 55 έως 57 παρουσιάζεται η πρώτη επισκόπηση της εσωτερικής λειτουργίας και του ελέγχου του έργου των εισαγγελιών. Στα διαγράμματα 54 και 55 παρουσιάζονται οι διοικητικές εξουσίες των ανώτερων εισαγγελέων, συμπεριλαμβανομένου του γενικού εισαγγελέα, έναντι των κατώτερων εισαγγελέων. Στο διάγραμμα 56 παρουσιάζονται οι εγγυήσεις που ισχύουν όσον αφορά την απόφαση εισαγγελέα να μην ασκήσει δίωξη.
- Το διάγραμμα 58 δείχνει ότι, αν και σε ορισμένα κράτη μέλη η εκτελεστική εξουσία διαδραματίζει κάποιον εποπτικό ρόλο όσον αφορά τον δικηγορικό σύλλογο, η ανεξαρτησία των δικηγόρων είναι γενικά εγγυημένη, με αποτέλεσμα να έχουν τη δυνατότητα να ασκούν ελεύθερα τις δραστηριότητές τους παροχής συμβουλών και εκπροσώπησης των πελατών τους.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021 δείχνει συνεχιζόμενη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης στη μεγάλη πλειονότητα των κρατών μελών. Αν και κατά την έκδοση της παρούσας έκδοσης είναι ακόμη πολύ νωρίς για να αποτυπωθούν πλήρως οι επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 στην αποδοτικότητα των δικαστηρίων κατά τη διεκπεραίωση των υποθέσεων, ορισμένα στοιχεία μπορούν ήδη να παράσχουν κάποιες αρχικές πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης ανταποκρίθηκαν στην πανδημία, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου κατά τον οποίο με τον οποίο τα εθνικά ανώτατα δικαστήρια προσάρμοσαν τις διαδικασίες τους. Ειδικότερα, η νέα ειδική ενότητα για την ψηφιοποίηση των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης δείχνει ότι στην πλειονότητα των κρατών μελών υπάρχουν ήδη διάφορα ψηφιακά εργαλεία στη διάθεση των δικαστηρίων, των εισαγγελέων και των υπαλλήλων τους, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης. Περαιτέρω, εξακολουθούν να υφίστανται προκλήσεις ως προς την εξασφάλιση της πλήρους εμπιστοσύνης των πολιτών στα νομικά συστήματα των κρατών μελών στα οποία οι εγγυήσεις για το καθεστώς και τη θέση των δικαστών και, ως εκ τούτου, για την ανεξαρτησία των δικαστών, ενδέχεται να διακυβεύονται. Οι πληροφορίες που περιέχονται στον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης συμβάλλουν

στην παρακολούθηση που διενεργείται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού μηχανισμού για το κράτος δικαίου και τροφοδοτούν την ετήσια έκθεση της Επιτροπής για το κράτος δικαίου.